

P.O. 27/1956

Poština plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Glasiło sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Casopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalca« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon uredništva in uprave 32-031; uredništvo 32-533, uprava 30-046. Poštni predal 234. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 691-606-1-221. List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE
ST. 24-29 • 13. JULIJA 1956 • LETO XV. • CENA 10 DIN

Pomembni obiski

V torek, 10. julija, je prispel v Jugoslavijo na dvodnevni obisk generalni sekretar OZNS Dag Hammarskjöld

V četrtek, 12. julija, smo prijateljsko sprejeli in pristrčno pozdravili predsednika republike Egipta Gamala Abdela Nasera.

Dne 18. julija je prispel v Jugoslavijo predsednik indijske vlade Džavaharlal Nehru, ki se bo na Beogradu sestal s tovarišem Titom in predsednikom Naserom

GRADBENA PODJETJA ZNIZUJEJO CENE SVOJIM STORITVAM

NA PRAVI POTI

Iz pomenkov z gradbeniki je moč razbrati, da znižanje cen gradbenih storitev ni samo kak trenuten pojav, temveč proces, ki se bo nadaljeval. Na to sedaj vplivajo v glavnem tile činitelji:

1. Skrčenje gradbene dejavnosti (to je posledica splošne preusmeritve gospodarskega razvoja, ki predvideva določeno zmanjšanje gradenj temeljnih gospodarskih objektov) in vsklajevanje želja in potreb glede investiranja z našimi finančnimi možnostmi;

2. ustalitev cen na trgu z investicijskim materialom (v prvih štirih mesecih letos smo prvič dosegli ustalitev cen) in za sedaj še razmeroma rahlo vendar precej obetajoče znižanje cen obrtniških storitev (obrtniki znižujejo cene svojim izdelkom za pet in tudi več odstotkov);

3. oddajanje del na licitacijah, kjer si gradbeniki zelo ostro konkurirajo.

Zadnja dva činitelja, to je ustalitev cen investicijskega

materiala in rezultati, ki jih porajajo licitacije, so plod novih razmer v gospodarstvu, to je dokajšnjega skrčenja gradbene dejavnosti. V prvih petih mesecih letos smo za investicije potrošili okoli 12 milijard dinarjev ali 10% sredstev manj kot lani v istem času. Skladno s tem se je v gradbeništvu zmanjšalo število zaposlenih in sicer v prvih štirih mesecih za eno četrtino, v nekaterih slovenskih podjetjih, na primer v »Betonu« Celje za 26%, v »Me-

gradu« za 15, pri »Gradisu« tehnični kader za 10%, administrativni za 20%, v celoti pa od prejšnjih 5.800 zaposlenih na 3.200 zaposlenih itd. Ker je sezona investicijskih del šele na pragu (sedaj šele zbiramo sredstva na temelju letošnjega družbenega plana), še ni mogoče z gotovostjo trditi, kako se bodo gibale investicije v tem letu. — Vendar pa si s smotrnim trošenjem sredstev v mejah možnosti, z racionalno potrošnjo gradiva, smotrno zaposlitvijo itd. lahko obetamo, da bomo dosegli z manjšimi sredstvi predvideni planirani učinek in nadaljnje zniževanje cen.

Doslej so cene za gradbene storitve vsako leto naraščale. Leta 1948 je stala gradnja ene kvadratne metre stanovanjskega stanovanja 3.867 dinarjev (jugoslovanske povprečne) 1951. leta 7.000 dinarjev, leto nato 14.480 dinarjev, 1953. leta 22.710 dinarjev, predlanskim 26.145 dinarjev in lani 26.500 dinarjev. V primerjavi s porastom plač in povprečnih cen ostalega blaga bi smeli znašati gradbeni stroški za kvadratni meter zazidane stanovanjske površine največ do 12.000 dinarjev, če bi hoteli pospešiti gradnjo stanovanj. Tolikšnji gradbeni stroški, kot so sedaj, seveda zavirajo individualno, združno in družbe-

OB SPREMENJENI OBLIKI NAŠEGA ČASOPISA

DRAGI BRALEC

Gotovo si presenečen nad novo obliko naše »Delavske enotnosti«. V našem uredništvu in tudi na Republiškem svetu sindikatov smo si precej belili glave, kako urediti stvar, ki so nastale v novih razmerah.

Naj Ti povemo kaj in kako: Pred dvema tednoma so nam sporočili iz tiskarne »Ljudske pravice«, da ne bo več mogoče pri njih tiskati našega časopisa, ker sta se dnevnik »Ljudska pravica« in »Ljubljanski dnevnik« združila s tiskarno »Ljudske pravice« v eno časopisno tiskarsko podjetje. S 1. julijem je namreč, kot Ti je znano, pričela ta tiskarna tiskati tudi »Ljubljanski dnevnik«. Zato je bilo nujno, ker tiskarna »Ljudske pravice« nima tolikšne kapacitete, zamenjati tiskarno.

Odslej bo naš časopis tiskala tiskarna »Slovenskega poročevalca«.

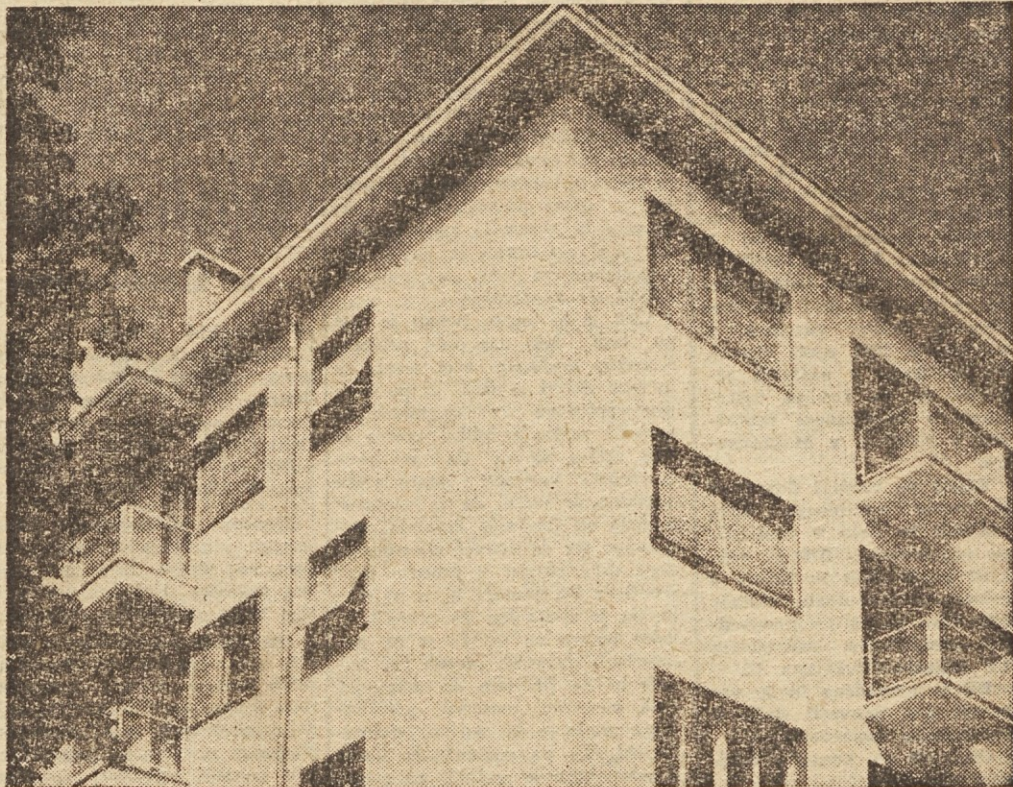
Seveda pa je z nastalo spremembo bilo treba urediti vrsto stvari. Med drugim smo se morali odločiti tudi za velikost ali kot pravimo format. Kot veš je »Slovenski poročevalca« večji kot je bila »Delavska enotnost« in sicer približno za eno četrtino. To pomeni, da ustreza šest strani »Slovenskega poročevalca« približno osmim stranem »Delavske enotnosti«. In tu je bilo vprašanje, ki nam je belilo glavo. Kot vsak list, ima tudi naš določeno količino papirja. In za »Delavsko enotnost«, kakršno smo imeli doslej, smo ga letno porabili okoli 50 ton, računajoč vsako številko 8 strani. Če bi hoteli še nadalje izhajati na osmih straneh in to v večji velikosti, bi nam zmanjkalo približno pol tone papirja. In še nekaj: stroški izdaje bi se ob isti naročnini povečali pri eni številki za 2 do 3 dinarje. Ti veš, kaj bi to pomenilo. Letno bi se primanjkljaj pove-

čal za 2 do 3 milijone. Od kod dobijo tolikšna sredstva? Povšati naročnino, to ne bi bilo prav. Saj že tako mnogi naši člani ne zmorejo sedanje. Kaj torej storiti? Izhajati na šestih straneh. To je edini izhod. Toda pri tem je uredništvo uvidelo, da bi bilo dokaj težko lepo urejati list. Če doslej nismo niti na osmih straneh mogli vedno imeti vseh rubrik. Na primer: Vprašanja in odgovori, Besede bralcev, Prijatelje prirode itd. niso vedno našle prostora. Zato smo se odločili za manjšo obliko na 12 straneh. Seveda bomo

morali objavljati krajše članke kot doslej, kar bo nedvomno tudi Tebi, dragi bralec, prav. In še nekaj. Sem ter tja bomo izšli na 16 straneh. V uredništvu smo prepričani, da boš z novo obliko zadovoljen. Mi pa se bomo potrudili ob Tvojem sodelovanju, da bo tudi po vsebini vse boljše, tako da bo tudi krog njegovih bralcev vse večji.

Naša stara, dobra »Delavska enotnost« je danes pred Teboj v novem oblačilu. Sprejmi jo kot dobrega starega prijatelja in tovariša!

Uredništvo

Stanovanjski blok Mariborske tekstilne tovarne

V OBČINI MARIBOR-TABOR NUDIJO SINDIKALNE PODRUŽNICE ZNATNO

Pomoč delavskim svetom

Polletne konference sindikalnih podružnic, ki bodo še ta mesec, bodo pokazale, kako so sindikalne organizacije skrbela za dosledno uveljavljanje sklepov IV. plenuma Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

Delo sindikalnih podružnic v tem obdobju je bilo zlasti plodno ob pripravah za volitve v nove delavske svete in skupščine za socialno zavarovanje. Člani organov delavskega samoupravljanja so na predvolilnih sestankih podajali poročila o dosežanem dvoletnem delovanju. V živahnih razpravah pa so ugotavljali, da so vse premalo odločno ukrepali, kadar je šlo za izboljšanje proizvodnega procesa in za znižanje polne lastne cene in to zlasti v tekstilni tovarni.

Na območju občine Maribor-Tabor so v nove delavske svete izvolili 532 delavcev. Od tega skupnega števila je 89 žena, 55 pa je mladincev.

Izvršni odbori sindikalnih podružnic so predlagali delavskim svetom, naj izboljšajo metodo svojega dela, higiensko-tehnično zaščito dela, premijski in tarifni pravilnik itd. Nadalje so sindikalne podružnice v posameznih podjetjih menile, da bi bilo tudi v bodoče dobro organizirati še več proizvodnih konferenc. Delavski sveti naj bi tudi bili stalno seznanjeni s stanjem proizvodnje in zalogami materiala.

V Tovarni volnenih in vigo-gne izdelkov v Mariboru imajo v okviru delavskega sveta posebno komisijo, ki se stalno posvetuje s člani delovnega kolektiva. Sindikalna podružnica Kmetijskega posestva v Petkrah pa je ena izmed organizacij, ki

je prva osnovala klub mladih proizvajalcev.

Z željo, da bi bilo delo sindikalnih podružnic in občinskega sindikalnega sveta še bolj uspešno, se je predsedstvo občinskega sveta odločilo, da bo pogosteje obiskovalo posamezne delovne kolektive.

Komisija za delovne odnose občinskega sveta je pred kratkim obiskala vajenski internat Železniško-industrijske šole ter ostala podjetja, kjer so zaposleni vajenci. Pri tem je ugotovila, da vajencem posvečajo pri njihovi strokovni izobrazbi vso skrb, zato so tudi učni uspehi vajencev na zelo zadovoljivi višini.

Ko so člani komisije obiskali nekatera podjetja v občini Maribor-Tabor, so spoznali, da se delovni kolektivi pri odgovornih ne pridržujejo vedno v celoti zakonskih predpisov niti se ne poslužujejo disciplinskih sodišč, čeprav so nekateri zadeve splošno disciplinske narave.

Odbori sindikalnih podružnic se v takih primerih premalo zavedajo tega, da so dolžni na zahtevo svojih članov zastaviti od-

ločno besedo pri upravi podjetja, kadar menijo, da obstajajo okoliščine, ki ne opravčujejo odgovedi. Sindikalne podružnice pa se večkrat samo površno seznanijo z odgovedjo. Kakor so dolžne štiti svoje člane pred nezakonitimi dopusti, tako so toliko bolj poklicane, da izločijo iz svoje srednje tiste, ki rušijo z malomarnim odnosom do dela delovno disciplino.

Sindikalne podružnice se v polni meri zavedajo važnosti vključevanja neorganiziranih delavcev v sindikalne organizacije. V tem pogledu so nekatere podružnice dosegle že lep uspeh. Porast novovključenih članov in pa seveda redno plačevanje članarine, vse to je pripomoglo, da se je sklad za pomoč trenutno nezaposlenim članom znatno povečal. Kljub temu pa je odstotek delavcev, ki članarine v redu ne plačujejo, še dokaj visok. Tako stanje je zlasti še tam, kjer sindikalne organizacije pozabljajo, da je skrb za vsakodnevne težave sicer na videz malenkostna, obenem pa pomembna za ugled sindikalne organizacije.

KRANJSKI SINDIKALNI SVET O PREMIJSKEM SISTEMU

Višja storilnost

in prihranek opravičujeta premije

Preteklo sredo, 27. junija, je kranjski Okrajni sindikalni svet razpravljal med drugim tudi o tem, na katerih načelih naj temelji pravilnik o premijah gospodarske organizacije. Razprava je bila živahna, skoraj bi lahko rekli burna, saj so se kresala mnenja, da je bilo kaj.

Zlasti je bilo vroče, ko so razpravljali o tem, kaj naj bo osnova za premijo. Nekateri so se zavzemali za to, naj bi premije določili v odstotkih na tarifno postavko, češ da je tarifna postavka najobjektivnejše merilo. Drugi pa so trdili — in teh je bila večina — da ne more nihče že kar vnaprej dobiti premije, ne glede na to, ali je kaj prispeval, da bi bila proizvodnost dela večja, ne glede na to, ali so proizvodni stroški nižji. Tak premijski sistem, kakršnega predlagajo, bi zgrešil temeljni smoter, zavoljo katerega ga sploh postavljamo. Take premije bi pomenile zgolj povišanje plač nekaterim in ne bi bile vzpodbuda za višjo delovno storilnost ter varčevanje.

Čim je to jasno, potem je jasno tudi, kdo naj dobi premijo. Kranjski sindikalni svet meni, da jo sme dobiti le tisti, ki po svojem položaju v organizacijski zgradbi podjetja lahko vpliva in tudi vpliva na to, da je novo ustvarjena vrednost gospodarske organizacije večja, da ta vrednost prehaja na čimvečjo količino proizvodov ter da čimveč obredmetnega dela ohrani v procesu proizvodnje. Po domače bi se to reklo, da je upravičen do premije le, kdor vpliva na to, da se na posameznih delovnih mestih več naredi in da pri tem do skrajnosti štedi surovine, material, proizvodna sredstva in gorivo, elektriko itd. To pa pomeni, da ljudje iz administracije podjetja ne morejo dobiti premije kar na počez. Odprto je še neko vprašanje. V

naši zakonodaji ni namreč nikjer predpisano, kolikšen del dobička naj porabijo za premije. Nekatere skoparijo, drugod razspajo, enotni meril za to pa ni postavljeno. Okrajni svet priporoča, naj delavski sveti to vprašanje podrobno prouče, odločil pa se je za stališče, da smejo za premije porabiti le tisti del dobička, ki je bil ustvarjen s štednjo in z večjo delovno storilnostjo. Če bi porabili večji del dobička, bi šlo to na škodo vseh ostalih delavcev, ki so ta dobiček ustvarili s svojimi rokami in s svojo glavo, pobrali pa bi ga drugi.

V pravilnikih o premijah zelo pogosto zasledimo — in to še vedno — določila, da se plača premija tudi za ažurnost. Okrajni svet je proti temu, saj so ljudje v

občinskem sindikalnem svetu v Slovenskih Konjicah so pred kratkim ustanovili komisijo za potrjevanje tarifnih pravilnikov, ki je te dni že pričela z delom.

Ze da j časa se tudi ukvarjajo z mislijo, da bi ustanovili komisijo za organizacijska vprašanja, ki bi z nasveti pomagala sindikalnim organizacijam pri reševanju organizacijskih in ostalih nalog.

Na zadnji seji predsednikov in tajnikov sindikalnih odbo-

rov so predlagali, da bi podružnice še v tem mesecu sklicale polletne konference. Menili so, da bi bilo prav če bi ob tej priliki tudi predsedniki delavskih svetov in upravnih odborov podrobneje seznanili člane sindikalnih organizacij s polletnim gospodarskim uspehom podjetij. Na teh konferencah naj bi se tudi pomenili o delu zborov volivcev, socialnega zavarovanja, ljudskega odbora in o delu ostalih družbenih organizacij.

PLENUM SINDIKATA K OVINARJEV SLOVENIJE

Usposabljammo se

za delavsko upravljanje

V preteklem tednu je bil v Ljubljani plenum Republiškega odbora Sindikata kovinskih delavcev, kateremu sta prisostvovala tudi predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in podpredsednik Centralnega odbora Sindikata kovinskih delavcev tovariš Janjo Rudolf ter tajnik Republi-

škega odbora Sindikata kovinskih delavcev tovariš Dželič.

Osrednja točka dnevnega reda plenarnega zasedanja je bilo vprašanje našega gospodarstva in delavskega upravljanja. O tem so na plenarnem sestanku veliko govorili. Priporočili so vsem svojim organizacijam, da usmerijo svojo dejavnost v nadaljnje razvijanje in krepitev organov delavskega upravljanja. Organizirati bo treba še več izobraževalnih tečajev. V klubih proizvajalcev pa bi bilo dobro, če bi večkrat imeli ekonomska predavanja, v katerih bi se delavci seznanili s pojmi, ki so nekaterim danes še tuji, kar pa seveda ovirata njihovo delo.

Poleg takega izobraževanja bo treba najti še polno drugih načinov za nadaljnje razvijanje dela delavskih svetov. V Strojni tovarni v Trbovljah so ustanovili posebne koordinacijske odbore v oddelkih. Naloga teh odborov je v tem, da s člani delovnega kolektiva temeljito razmotrijo vsa vprašanja, katerav bi kasneje obravnavali delavski svet. Ta način dela organov delavskega samoupravljanja je morda prehodnega značaja, toda je takoj v začetku, ko so te odbore osnovali, se je delavsko samoupravljanje dokaj poživilo.

To je nekaj stališč, za katera so se zavzeli odborniki kranjskega Okrajnega sindikalnega sveta, ko so na zadnji seji razpravljali o premijskem sistemu. V. J.

IZ OBCINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA PODVELKA

Tečaje organizirajo

Predsedstvo Obč. SS Podvelka je na svoji zadnji seji sklenilo organizirati za svoje člane tečaje zdravstvenega prosvetljevanja. Ti tečaji so namenjeni predvsem mladim delavkam v industriji in na podeželju. Tak tečaj bo trajal 70 ur in bodo z njim pričeli najprej v tovarni lepenske »Podvelka«, kjer je zaposlenih največ žena in mladine. Kasneje pa nameravajo take tečaje organizirati tudi v ostalih sindikalnih podružnicah na območju Obč. SS.

Dosledno prizadevanje

za uresničevanje gospodarske politike

V preteklih dnevih je bil v Ljubljani tudi plenum Republiškega odbora sindikata uslužbencev državnih ustanov, kateremu je prisostvoval predsednik Centralnega odbora sindikata uslužbencev državnih ustanov tovariš Marjan Vivoda.

Plenum je priporočil vsem svojim sindikalnim organizacijam, naj skrbijo, da se gospodarska politika dosledno izvaja. S tem bodo sindikalne organizacije na svojem področju učinkovito delovale pri reševanju perečih zadev našega gospodarstva, kakor so stabilizacija trga, dvig storilnosti dela, zboljšanje plačnega sistema ter pri reševanju ostalih vprašanj družbene in gospodarske graditve.

Na plenarni seji je imel se-

kretar za zakonodajo in organizacijo ljudske oblasti dr. Jože Globovnik referat o organizaciji državne uprave. Člani plenuma so po referatu v razpravi ugotovili, da je z reorganizacijo državne uprave še bolj poudarjena vloga uslužbencev. To pa vsekakor zahteva strokovno izpopolnjevanje in široko politično razgledanost.

Priljubljeni odbor za prostavo 20-letnice velike tekstilne stavke v Sloveniji naproša vse, ki so stakali oziroma vedo, kje so primerki plakatov in lepakov iz stavke, kot tudi drugi material (slike, žigi itd.), da ta material posodijo ozir. obvestijo, kje ga lahko prefoto-grafirajo. Stroške povrnemo.

Za sodelovanje se zahvalujemo.

PRIPRAVLJALNI ODBOR KRANJ, Park Svobode 4

V SPOMIN TOMISLAVU TOMŠIČU

Tovariš Tomislav Tomšič, zavečan sindikalni delavec, se je dne 5. 7. 1956 smrtno ponesrečil v Prokletijah.

Rodil se je 5. maja 1921 kot sin grafičarja. Že v rani mladosti je bil prepričan sam sebi. Potem ko se je učil za TT mehanika, je delal po raznih krajih naše domovine. Okupacija ga je zatekla v Sevnici, od koder so ga Nemci kmalu preselili v Graz. Od tu se mu je posrečilo pobegniti nazaj v Ljubljano. Že leta 1942 je odšel v partizane, nekaj časa se je boril v Serčerjevi brigadi, dokler ga niso v novembru 1943 ujeli Nemci. Po življenju v neštetih zaporih, so ga končno internirali v zloglasnem taborišču v Nemčiji v Mathausenu.

Takoj po vrnitvi domov se je poleg poklicnega dela posvetil še delu v sindikalni organizaciji. Bil je večkrat predsednik in tajnik v raznih podružnicah, zadnja štiri leta pa je bil predsednik sindikalne podružnice TT sekcije Ljubljana II.

Bil je nesebičen in je ves prosti čas posvetil delu v sindikalnih organizacijah.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

DVE, TRI IZ JESENIŠKEGA OBČINSKEGA GOSPODARSTVA

Težavam nakljub

Jeseniške občinske može tare-
jo precejšnje skrbi. Denarja jim
manjka. Iz davka na plače ne
bo toliko dohodkov, kolikor so
predvideli z občinskim družbenim
planom in tudi dohodki iz
davka na malj promet bržčas ne
bodo doseženi. Dohodnina iz
gozdarstva se še ne steka, je pa
doleg dela dobička podjetij ena
izmed največjih virov občinskega
dohodka (oba pa 39 milijonov,
drugi viri so najmanj za
dve tretjini nižji). Gozd začne
izkoriščati šele jeseni in še
podjetja komaj zaključujejo pol-
letne bilance in se tudi od tod
še ne steka denar v občinsko
blagajno, tako da položaj res ni
rožnat.

Gostinstvu trda prede

No, jeseniška občina v tem po-
gledu ni izjema. Približno tako
je tudi v drugih občinah in tudi
na okraju se ne morejo kaj bolj
pohvaliti — tako pravijo na Je-
senicah. Sicer pa tudi podjetja
niso zadovoljna z izpopolnjevan-
jem družb. plana. Mislimo na
manjša podjetja. Zlasti je pri-
zadeto gostinstvo. V prvem tro-
mesečju plana niso dosegla, ma-
terialni stroški so pa znatno višji.
Pri hotelu »Razor« v Kranjski
gori imajo že poldrugi milijon
dinarjev izgube. Poglejmo
še nekatera druga! Da nam bodo
številke jasne, povejmo, da bi
moral oboje številki znesti naj-
manj 25 % (četrtletje).

V hotelu »Korotan« je realiza-
cija 20,3 %, materialni stroški
pa 44,6 %, pri »Briki« je 11,1 %
proti 29,5 %, »Jalovec«, Rateče
19,5 % : 60,1 %, Hotel Pošta
20,8 % : 44,3 %. Dosti bolje ni
tudi v trgovinah na drobnno. »Ze-
lezna« je realizirala 22,2 %, ma-
terialni stroški pa znašajo
59,3 %, pri »Vino Gorenjska« ka-
žejo številke 22,8 % : 46,7 %, pri
»Rožci« 22,7 % : 52,5 % itd. Obrt
nasprotno bolje kaže in te raz-
like niso tako občutne. Gostin-
stvo je bilo zlasti prizadeto za-
voljo slabe zime, ker ni bilo sne-
ga. Spomladi je bila spet revščina,
na poletje je spet tako kislota,
da ni gostov. Kajpak igrajo tudi
cene penzionov svojo vlogo. Iz-
gube v gostinstvu, če bo šlo tako
naprej, bodo še večje in se lahko
zgodijo, da bo letošnja »sezona«
marsikoga pobrala. Pri vse tem
pa kajpak trpi narodni dohodek
občine.

Težave so tudi z delovnimi ko-
lektivni, ki se ne morejo ali no-
čejo živeti v nov položaj, da bi
naglo ukrepali. Čeprav čutijo, da
ni gostov, čeprav izgube iz dne-
va v dan naraščajo, nočejo
zmanjšati števila zaposlenih.
Menda se zanašajo, da se bo ko-
nec koncev le prikazal kak »Mi-
klavž«, ki jih bo obdenil kot
pridne otroke za slabo gospodar-
jenje in jih saniral. Občina ni-
ma denarja, okraj tudi ne, iz
Ljubljane in Beograda pa zaman
pričakuje pomoči, saj ni tudi
tam prav nič denarja v tak na-
men. Občina bo že nekaj napra-
vila: nekatera podjetja bodo
pavsalirali, toda zavoljo tega ne
bo položaj nič boljši.

Če ni — še toča ne pobije

Komunala? Tako so na tesnem
denarjem, da ne morejo komu-
nalnih naprav niti sproti vzdrževati,
kaj šele da bi mislili na
nove gradnje. V Kranjski gori
so zavoljo mraza popokale vodo-

vodne cevi in jih morajo globlje
zakopati ter seveda tudi zame-
njati. Ob tem se takoj nabere
milijon, ki potem drugod manj-
ka. Vodovod morajo popraviti,
druga stvari bodo pač počakale.

Stiska tudi v šolah

Te dni je bila v Ljubljani de-
putacija, da bi nadaljevali grad-
njo nižje gimnazije v Zirovnici.
Poslopje je do tretje faze že do-
grajeno. Pouk je zdaj v osnovni
šoli, izpraznili so poročno sobo
na občini in vanjo namestili en
razred, en razred pa so postavili
dobesedno v hlev. Le pobelili so
ga in obnovili pod. Toda po
zdravniških ugotovitvah je za-
voljo vlage, slabega zračenja in
morda še zavoljo česa od 37 otrok
kar 22 otrok bolnih. Starši pra-
vijo, da raje vidijo, da ostanejo
otroci doma nepismeni, kot pa
da v takih šolskih prostorih
obole.

Jeseniška osnovna šola je tudi
problem zase. Oken sploh ne
smejo odpirati zavolj prahu in
dima iz železarne in zračijo šolske
prostore le prek hodnikov.
V šoli je pouk že zdaj v treh
izmenah in so v hudih skrbeh,
kam naj dajo otroke, ki bodo na
jesen postali šoloobvezni. Na
otroških vrtcih pa bolje da ne
govorimo, saj je na vseh Jese-
nicah en sam. Občina pa nima
denarja.

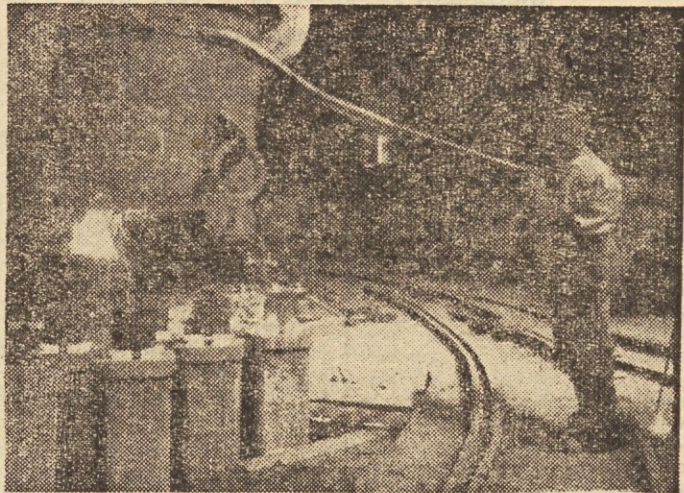
Čutijo, da manjka organ za povezavo

Jeseniška občina se lahko
pohval, da so pri vseh trgo-
vinah postavili potrošniške sve-
te. Imajo jih tako pri posloval-
nicah kot pri sedežih podjetij.
Tega je komaj dva meseca in se
še ne da govoriti o kakšnih iz-
kušnjah. Medtem ko se hišni
sveti kar dobro uveljavljajo, je
pri potrošniških svetih stvar ne-
koliko težja. Hišni sveti imajo
namreč povsem jasna pooblastila
glede gospodarjenja, potroš-
niški sveti pa se zaenkrat še
lovijo. V svoja pravila so sicer
marsikje vnesli določilo, da raz-
polagajo tudi z delom dobička,
oziroma, bolje rečeno, da so tudi
potrošniki udeleženi pri dobič-
ku. Vendar zaenkrat še ni te
»bojazni«, da bi to pravico lahko
tudi uresničili.

Se na nekaj mislijo na Jese-
nicah: za delavske organe upra-
vljanja skrbe v prvi vrsti sindi-
kalne organizacije, tudi s šol-
skimi odbori, hišnimi sveti ter
drugimi samoupravnimi telesi še
kar gre. Bati se je, da se potroš-

niški sveti ne bodo znašli, če ne
bo kdo posebej zanje skrbel.
Sploh čutijo, da manjka organ,
ki bi usmerjal delo družbenih
organov upravljanja, jih od časa
do časa, če hočete, malo podre-
zal, zlasti pa, ki bi posredoval
izkušnje in jih opozarjal, kaj ko-
risti in kaj škoduje razvoju so-
cialističnih družbenih odnosov.
Sveti ljudskega odbora so le or-
ganizacijski in je njihova funk-
cija druga. Zato so pri Socia-
listični zvezi postavili komisijo
za družbeno upravljanje in si od
nje veliko obetajo. Izkušnje dru-
gih občin in okraja kažejo, da
so njihova pričakovanja upravi-
čena.

V. J.

Jeseniški železar

V KOPRSKEM OKRAJU SO INVESTIRALI

25 MILIJARD

od osvoboditve do danes

Za industrijski razvoj nekdanj
zaostalega koprškega okraja
smo od osvoboditve pa do dan-
es vložili nekaj več kot 25 mi-
lijard denarnih sredstev. S po-
močjo tako vložene denarja se
je položaj v tem okraju precej
spremenil, saj je narodni do-
hodek na posameznega prebiva-
lca v zadnjem času narasel
za 108.000 dinarjev.

Zelo živahno razdobje investic-
ijske izgradnje je bilo od 1952 do
konca leta 1955, ko smo vložili
okoli 5 milijonov dinarjev v 15
industrijskih podjetij. Med nji-
mi je najvažnejša tovarna mo-
torjev »Tomos« v Kopru, ki bo
že letos dala našemu trgu 2600
motorov koles, s polno zmog-
ljivostjo pa bo začela obrato-

vati šele čez dve leti. Ostalih
14 podjetij je tik pred dogra-
ditvijo.

Kljub temu, da ima koprski
okraj že precej dobro osnovo za
nadaljnji industrijski razvoj in
kljub temu, da se je letni narodni
dohodek na posameznega
prebivalca povečal za 108.000 di-
narjev letno, je ta okraj še
vedno med najbolj zaostalimi
v vsej naši republiki. Toda le-
še nekaj let in ne bomo več
povezovali izraza »zaostal«
z imenom tega okraja. Prvič v
zgodovini koprškega okraja so
odprli ribiško, pomorsko in učiteljsko
šolo ter ekonomski teh-
nikum. Mimo tega so lani za
gradnjo stanovanj potrošili
813 milijonov dinarjev, letos pa

bodo investirali še 160 milijonov
dinarjev. Organiziraljo so ribi-
ško ladjevje z 32 moderno
opremljenimi ladjami, še to leto
pa bodo dobili še nekaj plovnih
objektov. Na posestvu ita-
lijanskih veleposesnikov v ob-
činah Koper, Piran in Izola so
do sedaj vselili že 800 družin.
V glavnem so te družine že
odplačale sprejeto posojilo v
višini 300 do 400 tisoč dinarjev.
V načrtu imajo izsuševanje več-
je površine plitvega morja od
Kopra do Sv. Nikole. Z dobro
organizacijo dela bodo kmetijska
posestva ob znatni pomoči
mladinskih delovnih brigad po-
sadila okoli 400.000 oljčnih
dreves, pri tem pa računajo, da
bodo pozneje pridelali letno
nekaj manj kot 600 vagonov
oljv.

V koprskem okraju torej lepo
skrbijo za napredek poljedel-
stva. Nedvomno bodo lahko z
dobro organizacijo dela, dobro
voljo in iznajdljivostjo dosegli
že v nekaj letih, da bo postal
naš edini slovenski obmoški
okraj industrijsko in kmetijsko
najbolj razvit in bogat predel
naše ožje domovine. R. A.

POMEMBNA MANIFESTACIJA VSE NASE OBRTNISKE DEJAVNOSTI

II. Obrtniški velesejem

Obrtniški velesejem je šesta
letošnja prireditvev gospodar-
skega razstavišča.

Uspehi in izkušnje prvega
obrnškega velesejma zgovorno
pričajo, da je leta vplival
na razvoj obrtništvja tako v
kvalitetnem kakor tudi v kvan-
titetnem pogledu. Obrtniški ve-
lesejem prikazuje kaj vse obrt
lahko nudi potrošnikom, ob-
enem pa lahko razjede v kva-
litetnih proizvodih široke po-
bude za svoje nadaljnje delo

vsi tisti obrtniki, ki niso raz-
staviljenci na velesejmu. Pa
tudi mladina, ki izbira svojo
poklic, se ob pestrosti strok
ki so zastopane na velesejmu,
lahko odloči za življenjsko
pot. Prireditelj je skušal z
II. obrtniškim velesejem
vplivati na zdravo tekmovanje
med posameznimi obrtnim
podjetji in samostojnimi obrt-
niki.

Na letošnjem velesejmu je
336 razstaviljencev. Zastopane
so različne panoge obrti, med
njimi ključavničarstvo, urar-
stvo, kamnoseštvo mizarstvo
konfekcija, sedlarstvo.

Med posameznimi obrtniki so
nedvomno zanimivi izdelki
Marjana Železnika in Cirila
Podržaja iz Ljubljane. Prvi je
razstavil električne kuhalnike,
peči in plinski štedilnik, drugi
pa pralni stroj in »električni
pastir«, pripravo za pašo živi-
ce. Prav tako je zanimiva re-
porterska kamera Radivoja Vi-
škoviča, Elektromedicina iz
Ljubljane razstavlja nekaj
električnih naprav, poučje
Soča pa kup pripomočkov za
invalidne.

Letošnji velesejem je lep
prikaz naše celotne obrtniške
dejavnosti.

Seminar za delavske svete

Okrajni sindikalni svet v Tr-
bovljah je od sredine maja pa
do začetka julija organiziral v
zasavskem okraju že nad 20 te-
čajev za predsednike delavskih
svetov upravnih odborov in sin-
dikalnih podružnic. Vse te te-
čaje je do sedaj obiskovalo že
nad 800 ljudi.

Na vseh izobraževalnih teča-
jih, ki so bili v Brežicah, so bile
po končanem predavanjih pre-
cej razgibane razprave. Udele-
ženci seminarjev so se med
drugim pomenili o odnosu di-
rektorja do delavskega sveta,
razmotili pravice delavskih
svetov, upravnih odborov in se-
veda tudi upravnega osebja.
Pri tem so ugotavljali, da so bi-
li člani delavskih svetov le pre-
malo vnaprej seznanjeni z
dnevnim redom zasedanja del-
avskega sveta. Zato je povsem
razumljivo, da pride tako na se-
jah do avtomatičnega glasovan-
ja, posebno še, če je dnevni
red precej obsežen.

TOBIJA IN TONE SAJOVIC JUBILANTA

Knapovski rod

Kdo ju v Trbovljah ne pozna?
Tobja in Tona Sajovica? To-
variš Tobja Sajovic praznuje 9.
julija svoj osemdeseti rojstni
jubilej. Že pred prvo vojno vi-
hro je bil vnet pevec »Vzajem-
nosti«, a član »Svobode« vse od
njene ustanovitve pa do raz-
pusta. Vse svoje trdo življenje
je bil delavec-socialist. In ko
praznuje svoj visoki jubilej, je
ponosen na prehojeno pot in
ponosen tudi na svojega sina
Toneta, ki z njim praznuje 17.
julija svoj 50. rojstni dan. Po-

nosen je na svojega Toneta za-
to, ker je vsekdar zvesto hodil
ob njem po delavskih poteh.
Saj najdemo drugega Toneta že
leta 1921 v »Svobodi«, leta 1923
v »Uniji slovenskih rudarjev«.
Pestrost njegovega dela na vseh
področjih je tolikšna in takšna,
da bi bilo prav in zanimivo, če
bi Tone napisal svoja doživetja.
Sicer pa Tone mnogo piše in
marsikaj.

Obema ob njihovem jubileju
iskreno čestitamo s knapovskim
pozdravom: Srečno in na mnoga
leta!

GRADBENA PODJETJA ZNIŽUJEJO CENE SVOJIM STORITVAM

NA PRAVI POTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

no graditev stanovanj. In zato je toliko razveseljivše, da so stroški gradenj res začeli upadati.

Kje naj iščemo vzroke za ne-nehno rast gradbenih stroškov? Eden od bistvenih je doslej izredno živahna in napeta investicijska dejavnost. Ta je vzemila trg in porabila vrsto ostalih vzrokov: naraščanje cen materiala, storitev, prevozov in ostalih surovin, kotisa, premoga, gradbenega materiala, sorazmerno visoki dobički gradbenih in obrtnih podjetij, nepopolni načrti, vmesne spremembe, dokajšnja obdavčitev nekaterih predmetov, ki jih potrebuje gradbeništvo, slaba organizacija gradbene operative, oddajanje del brez licitacije itd.

Licitacija — preizkusni kamen gospodarjenja

Kot rečeno, zadnji čas cene gradbenim storitvam vidno padajo. Investitorji namreč oddajajo sedaj vsa dela na licitacijo. In to niso več gola formalnost, niso več področje za diskriminacijo in določanje cen, temveč so postale torišča, kjer se med seboj kosajo gradbeniki, kdo bo gradil ceneje. Ti si na licitacijah ne zagotavljajo dobiček, temveč si hočejo zagotoviti delo za sicer zmanjšano, vendarle redno obratovanje podjetja. Pred dnevi je na primer licitiralo v Ljubljani za dve stanovanjski zgradbi osem podjetij. Nekatera podjetja so bila pripravljena graditi ti dve stavbi za 6 do 10% nižje od proračunskega zneska. Dve večji podjetji pa sta bili pripravljena graditi zgradbi za 14,5 in 17,5% ceneje in delo je dobilo zadnje podjetje. Sedaj ko je zmogljivost gradbeništva večja, kot je na razpolago investicijskih sredstev, je mogoče doseči prav na osnovi konkurence, ki se razvija med gradbeniki, realnejše kalkulacije, pospeševanje racionalizacije, večje varčevanje itd. Skratka zaostrena konkurenca prisiljuje podjetja k odkrivanju doslej neizkoriščenih rezerv, in samo tako je mogoče podjetjem tudi poceniti svoje storitve.

»Beton« bo tudi letos gradil ceneje

Splošno gradbeno podjetje »Beton« v Celju je na primer letos znižalo cene svojim storitvam za 8,1%. V primerjavi z drugimi podjetji, pravijo v »Betonu«, imajo sedaj manj možnosti za znižanje cen, vendar predvidevajo tudi letos znižanje v povprečju za okoli 8 do 9%. Kako, s kakšnimi ukrepi? Z realnejšim normiranjem, oddajanjem večine del na auktorij, z uvajanjem naprednih metod gradnje, s premiranjem tehničnega osebja, z res temeljito planov za posamezne delovne brigade, varčevanjem z gradivom itd. Kot zatrjujejo, prevzemajo dela za lastno ceno in si ne obeta nikakršnih dohodkov iz dobička, ter pravijo: da bo verjetno tudi skupnost prikrajšana za te dohodke. Toda ker si hočejo zagotoviti delo in graditi ceneje, so pripravljani tudi na te žrtve.

S podobnimi ukrepi in za to-

ve samo ob prizadevanju gradbenikov, temveč tudi projektantov, zavodov, združenj, industrije, obrtništva itd. Zaželeni smoter, to je znižanje stroškov in s tem pocenitev gradenj bo orej moč doseči ob najtehtnejšem sodelovanju vseh teh.

P. D

DESETLETNI NAČRT ZA GRADNJO HIDROSISTEMA DONAVA-TISA-DONAVA

Za 9 milijard dinarjev

več pridelka letno

Obsežna področja Vojvodine, Vzhodne Slavonije, Posavine in Baranije, ki spadajo med najrodovitnejše predele pri nas, oziroma v Evropi, se ne izkoriščajo popolnoma. Od skupnih tamkajšnjih 3.400.000 ha poljedelskih površin, je okoli pol milijona ha zamočvirjene in zapuščene zemlje, okoli 130.000 ha obdelovalne zemlje vsako leto poplavi voda, v zelo deževnih letih pa vode ogrožajo posevke na površini 600 tisoč ha zemlje. Zaradi tako škodljivega učinkovanja vode je zmanjšana vrednost kmetijskih površin vsako leto za okoli 14 milijard dinarjev. Če pa so sušna leta so posevki prav tako slabi. Leta 1952 je bilo zaradi suše na

DVAJSET HIDROCENTRAL NA UNI

Strokovnjaki elektrogospodarstva so sestavili načrt o gradnji hidrocentral na reki Uni v Bosni. Po tem načrtu naj bi zgradili 16 hidrocentral na Uni in štiri hidrocentrale na pritokih Une. Una ima od izvora do Bihača, to je v dolžini 64 kilometrov, padca kar za 175 metrov. Prav zaradi tega je mogoče zgraditi toliko hidrocentral. Nekateri od predvidenih hidrocentral bi imele tudi akumulacijske bazene.

Najboljši pogoji za gradnjo hidrocentrale so pri Štrbačkem

STUDIJE O GRADNJI HIDROCENTRALE V DŽERDAPU

Dvanajst milijard KWh energije

V študiji o hidroenergetskih virih pri nas, ki je bila objavljena pred dobrima dvema letoma, najdemo tudi podatke o vodni sili Donave, ki jih lahko izkoristimo. Strokovnjaki cenijo, da je moč Donave tolikšna, da

bi lahko proizvedli, če bi zgradili hidrocentrale, približno 12 milijard kWh električne energije. Ta številka je seveda na videz neverjetno velika, saj daje hidrocentrale na reki Kolombiji v ZDA le okoli 7 milijard kWh električne energije. In vendar drži.

Po dosedanjih študijah o gradnji hidrocentrale v Džerdapu na Donavi, ki jih je precej, bi se lahko odločili za dve osnovni varianti. Lahko bi zgradili eno samo hidrocentrale in to na izhodu iz Džerdapske klisure, nedaleč od Srbskega kanala. Jez, visok 26 do 30 metrov, bi zapri pot vodi in nastalo bi zero. S tem bi omogočili plovbo ladjam večje tonaže iz Črnega morja do Beograda. Z obeh strani jeza bi namreč zgradili plovne komore za plovbo ladij. Na ta način bi lahko dobili od 9 do 12 milijard kWh električne energije, instalirana moč pa bi znašala eno in pol do dva milijona kWh. Če bi se odločili za takšen objekt, bi hidrocentrale na Džerdapu spadala med največje tovrstne objekte na svetu. Lastnika Romunija in Jugoslavija, ki bi zgradili nekje to centralo, pa bi postal veliki proizvajalci električne energije.

Lahko pa bi se odločili tudi za gradnjo dveh hidrocentral: in sicer za eno pri Džerdapu, ki bi zajela manjšo količino vode in dajala manj energije, drugo pa bi zgradili nekje pri Dolnem Miholcu in z njo nadomestili primanjkljaj prve.

Seveda bi gradnja tako velikega objekta trajala okoli 10 let (skupno s študijami in ostalimi pripravilnimi deli). Toda strokovnjaki računajo, da bi lahko že po prvih sedmih letih gradnje dobili električno energijo. Stroški bi najbrž znašali okoli 300 milijard dinarjev za en objekt.

GOSPODARSKE VESTI

BOSNA BO DORILA 15 NOVIH OBJEKTOV

Do konca leta bo začelo v Bosni in Hercegovini obratovati 15 novih pomembnih gospodarskih objektov. Obratovati bo začela četrta koksa baterija v Zenici, tretja nagibna Siemens-Martinova peč, ki bo dala že letos 30.000 ton surovega jekla, dva agregata termoelektrarne v Kakanju in tretji agregat hidrocentrale Jajce II. Vsi štirje novi agregati bodo dali skupaj okoli 625 MW električne energije.

STROKOVNIH DELAVCEV SE MANJKA

Od februarja do maja so razne gospodarske organizacije pri nas prijavele posredovalnicam za delo 19.944 prostih delovnih mest. Industrija je potrebovala 6.955 delavcev, poljedelstvo 5.937, gradbeništvo 5.630 delavcev itd. Naše gospodarstvo je potrebovalo 318 visokokvalificiranih, 3.174 kvalificiranih, 681 polkvalificiranih in 15.507 ne-kvalificiranih delavcev. Večina prijavljenih prostih delovnih mest je bilo od februarja do maja že zasedenih. Nezasedenih je le še 2.595 prostih delovnih mest, kjer bi lahko zaposlili 38 visokokvalificiranih, 408 kvalificiranih, 33 polkvalificiranih, 1.065 nekvalificiranih delavcev in 143 strokovnih ter 12 pomož-

nih uslužbencev. Razen tega je še prostih 906 učnih mest za vajence.

LEP USPEH RAZSTAVE POVOJNIH IZUMOV

Prvo razstavo povojnih izumov in tehničnega napredka FLRJ je obiskalo 22.600 ljudi in 51 organiziranih skupin. Do 24. junija, ko je bila razstava zaključena, so podjetja in tovarne že sklenile za 311 milijonov, 650.000 dinarjev raznih pogodb.

POVEČAN IZVOZ V VZHODNOEVROPSKE DRŽAVE

V celotnem jugoslovanskem izvozu so bile vzhodnoevropske države lani od januarja do maja udeležene z osmimi odstotki. Letos pa smo do maja izvozili 20% vseh proizvodov v vzhodne države. Od januarja do maja lani smo prodali v vzhodne države blaga za 1.895 milijonov dinarjev, letos pa za 6.885 milijonov dinarjev. Ostala Evropa je lani v istem času nakupila našega blaga za 16.772 milijonov dinarjev, letos pa za 20.113 milijonov dinarjev.

MAKEDONIJA JE PRODALA 6.500 TON TOBAKA

V prvih šestih mesecih je LR Makedonija izvozila v razne evropske in izvenevropske države

več nad 6.500 ton tobaka v vrednosti 8 in pol milijona dolarjev. Največ tobaka so izvozili v SZ, Italijo, ZDA in Francijo. Računajo, da bodo do konca leta izvozili z Makedonije okoli 14.000 ton tobaka in bo to največji povojni izvoz tobaka iz te republike.

NA KOPRSKEM BI LAHKO PRIDOBILI 3.000 HEKTAROV POPLAVLJENE IN ZANEMARJENE ZEMLJE

V Kopru so pred dnevi ustanovili Vodno skupnost, ki zajema področje piranske in izolske občine ter področje koprskoe komune. Računajo, da bi lahko z regulacijo in melioracijskimi deli spremenili v rodovitne vrtove več kot 3.000 hektarov zdaj še poplavljenih in zanemarnjenih zemlji. Regulacijska in melioracijska dela bi stala približno 2 milijardi 245 milijonov dinarjev. Na teh površinah bi spomladni pridelovali zgodnji grah, nato letni paradiznik, jeseni cvetalo in kot medkulturo še zimsko solato. Lahko pa tudi druge kulture. Vrednost letne proizvodnje bi samo na 2.000 hektarjih zadal neplodnih oziroma polplodnih zemljišč polagoma narasla na 1 milijardo dinarjev in več.

VELENJSKI RUDARJI O IZPOPOLNITVI PLAČNEGA SISTEMA

Pravičen in vzpodbuden

način oblikovanja plač bo pospešil rast storilnosti

Minulo jesen, ko je Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije obrazložil gospodarskim organom svoja predloga za izpopolnitev plačnega sistema, je bilo račeno, naj bi enega od predlogov praktično preizkusili tudi v velenjskem rudniku. Čeprav vodstvo velenjskega rudnika ni bilo obveščeno, ali bodo za omenjeni preizkus prišli v poštev ali ne, niso držali križem rok. Na osnovi zaključnega računa za minulo leto so sestavili razne analize, skratka proučili so, kolikšen znesek za plače naj bi odpadel na tono premoga. Te izračune so poslali zvezni komisiji za plače skupno s predlogom, naj jih uvrsti med tista podjetja, ki bodo soudeležena pri preizkusih za izpopolnitev plačnega sistema.

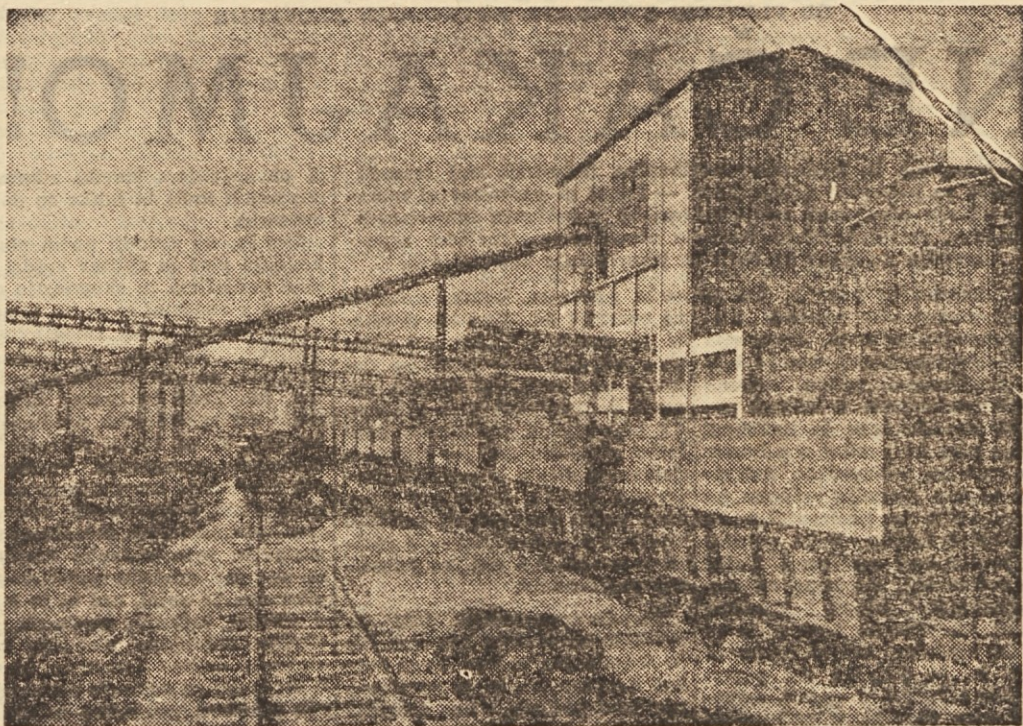
Lani so velenjski rudarji nakopali 1.116.500 ton premoga. Podjetje je izplačalo za plače po času in učinku ter izdatke priznane kot plače, vse leto 345.916.436 dinarjev. Na tono premoga torej odpade 309,82 dinarjev čistih plač. Izdatki za plače skupno s 40-odstotnim prispevkom za socialno zavarovanje in 10-odstotnim prispevkom za stanovanjsko graditev, da bi znašali na tono premoga 464,73 dinarjev oziroma okroglo 465 dinarjev na tono ali 518

milijonov 874.694 dinarjev skupno z obema prispevkoma.

Vodstvo velenjskega rudnika računa, da bodo letos nakopali 1.350.000 ton premoga. Če to količino pomnožimo z zneskom plač (465 dinarjev), ki odpade na tono premoga, bi znašale plače skupno s prispevkom za socialno zavarovanje in stanovanjski sklad v letošnjem letu 627.385.500 dinarjev, seveda pri stodoštotni izpolnitvi plana. Če pa bi rudarji nakopali več premoga, bi plačni sklad naraščal. V primerjavi, da bi rudnik kak določen dan nakopal samo toliko premoga, kot je planirano, bi znašale čiste plače 1.239.280 dinarjev. Če pa bi, ob istem ali celo manjšem številu ljudi presegli dnevni plan za 5 odstotkov, bi sklad plač porasel na 1.301.244 dinarjev.

V velenjskem rudniku pravi, da bi tak način oblikovanja plač rudarje vzpodbujal, da bi s čim manjšimi stroški in čim manjšim številom ljudi nakopali čim več premoga, kajti če se plač posameznika bi se s tem povečal. Omenjen način oblikovanja plač bi torej vzpodbudil, vplival na rast storilnosti dela in proizvodnje. Strokovnjaki računajo, da bi storilnost porasla za okoli 20 odstotkov, saj bi imel vsak član kolektiva neposredni interes, da bi nakopali čim več premoga, prizadeval bi se na kakršen koli način vplivati na povečanje proizvodnje, zmanjšanje raznih zasvojev itd.

To se je pokazalo že zadnja leta, ko je vodstvo rudnika in vodstvo sindikalne organizacije sklicevali sestanke delavcev in jim razlagali prednosti omenjenega načina oblikovanja plač. Delavci so na sestankih razpravljali, kaj vse zavira proizvodnjo, in ugotavljali, kaj bi morali storiti, da bi proizvodnja še hitreje naraščala.

Dokler so v velenjskem rudniku nakopali le nekaj sto tisoč ton premoga letno in še ni bilo jamsko delo tako mehanizirano, kot je sedaj, so lahko premog čiščili na stari separaciji. Sedaj pa, ko je postal rudnik milijonar — lani so nakopali 1.116.500 ton, letos pa bodo nakopali že 1.350.000 ton premoga — potrebujejo tudi novo separacijo, ki jo vidite na sliki in ki jo obratuje

USPEHI »OKTOBRSE SLOBODE«, ODKAR OBRAČUNAVAJO STROŠKE IN DOHODKE V VSAKEM ODELKU

Podjetje v podjetju

V beograjskem tekstilnem podjetju »Oktobarska sloboda« so osnovali 38 ekonomsko samostojnih enot, od tega je 13 enot neproizvodnih, ostale pa so vključene v neposredni proces proizvodnje. Komercialna služba je porazdeljena na 3 ekonomske enote — prodaja gotovega blaga, nakup surovin in nakup tehničnega materiala. Posamezne enote so oddelki za proizvodnjo kamgarna, sortirnica, barvarna, regeneracija, tkalnica, apretura, skladišče gotovega blaga in tako dalje. Enote so osnovali tam in v tako zaključenem krogu, kot so skupine proizvajalcev združene pri določenem poslu in jih povezujejo skupne ekonomske koristi. Pro-

izvodni plan podjetja so porazdelili na posamezne enote. Po vnaprej določenih planskih postavkah je zasnovano vse delo enot, medsebojne ekonomske posele pa obračunavajo enote po notranjih planskih cenah podjetja. Vsak dohodek in dolg takoj obračunajo po obratnem knjigovodstvu.

Podjetje je torej porazdeljeno na vrsto manjših gospodarskih organizacij, od katerih vsaka vodi svoje poslovanje in izkaže v skupni bilanci podjetja pozitiven ali negativen finančni uspeh. Štir mesečna bilanca, odkar so uveljavili sistem ekonomskih enot, je pokazala presenetljivo lepe uspehe. V tem času je podjetje ustvarilo 163,3 milijona dinarjev dobička in doseglo znižanje lastne cene v znesku 54 milijonov dinarjev. Dobitek je iz meseca v mesec takole naraščal. Podjetje je v januarju ustvarilo 23,5, v februarju 27,9, v marcu 49,2 in v aprilu 62,7 milijona dinarjev dobička. Prav takšen vzpon so dosegli tudi glede uspehov pri znižanju lastne cene. Medtem, ko je januarja znašala znižanje 1,2, so dosegli znižanje lastne

cene za 24,8 milijona dinarjev. Kolektiv se je za ta sistem poslovanja podjetja zelo zanimal. Pri analiziranju so seveda tudi ugotovili nekatere subjektivne slabosti. Ker sistem obračunavanja še ni dovolj vpeljan, nekatere enote niso obračunavale raznih stroškov, ki so jih imele na račun drugih ekonomskih enot (premeščanje delavcev, prevzemanje slabšega materiala itd.). Nekatere enote pa so hotele svoje stroške prevajati na ramena drugih.

V tem času je podjetje doseglo precejšnje prihranke in odkrilo vrsto skritih rezerv. Tako so veliko bolj izkoriščali odpadni material, razna manjša popravila pa so opravili mojni oddelkov sami. Vodje posameznih ekonomskih enot in proizvajalci, so v tem času postali že v nekem smislu analitičarji, saj vseskozi spremljajo izpolnjevanje planskih nalog, izboljšujejo organizacijo dela, skrbno skrbijo za znižanje stroškov proizvodnje in povečanje produktivnosti dela, kajti od uspehov, ki jih dosežejo v posameznem mesecu, so odvisne premije, ki jih prejema-

TOVARNO NOGAVIC V APATINU RAZŠIRJAJO

Tovarna nogavic v Apatinu »Vukica Mitrovič« izdelava letno okoli 2 milijona parov moških, ženskih in otroških nogavic. Delavski svet tovarne je sestavil investicijski načrt, da bi lahko v tovarni povečali proizvodnjo še za pol milijona nogavic letno. Ljudski odbor Sombora je že odobril tovarni potreben denar. Za izdelke te tovarne sta se že zanimala Paragvaj in Burma, toda izvoziti jih ne morejo, ker jih je še premalo na domačem tržišču.

tevelektrolize, kjer izdelujejo klor, bo posebno pomembna za bodoče delo tovarne umetnih vlaken — viskoze v Loznicah. Tovarno naj bi razširili v naslednjih petih letih.

Z ELEKTRIFIKACIJO PROGE POSTOJNA-LJUBLJANA NADALJUJEJO

V tem mesecu bodo nadaljevali z elektrifikacijo železniške proge Postojna — Ljubljana. Predvidevajo, da bodo elektrificirali progo od Rakete do Logateca, do Verda pa postavili drogovce. Za vsa dela so sredstva preskrbljena v prihodnjih letih pa bodo to progo elektrificirali do Ljubljane. Tudi na progi od Jesenic do avstrijske meje so v teku dela za elektrifikacijo tamkajšnje železniške proge. Računajo, da bodo progo med Jesenicami in avstrijsko mejo elektrificirali do konca letošnjega leta. Kasneje bo še elektrificirana proga do Ljubljane.

IZVOZ V PRVEM POLLETJU

Po prvih podatkih je izvoz jugoslovanskih proizvodov v prvem polletju dosegel vrednost nad 42 milijard dinarjev, to je 10,5 milijard dinarjev več kot lani v istem času.

TOVARNA »MIREN« BO IZVAZALA ČEVLJE V VZHODNO AFRIKO

Lani so v tovarni čevljev v Mirni pri Gorici izdelali 47.000 parov obutve. Letos računajo, da bodo izdelali 60.000 parov, ker so uvedli tudi tekoči trak. Z boljšo organizacijo dela in izbiro bodo letos dvignili tudi vrednost svojih izdelkov od laniških 150 na 195 milijonov dinarjev. Tovarna računa, da bo letos poslala 10.000 parov čevljev v Vzhodno Afriko, Etiopijo in Anglijo.

TOVARNA »PLUTAL« BO IZDELALA SEDEMKRAT VEČ IZOLACIJSKIH PLOŠČ

V Tovarni zamaškov »Plutal« v Ljubljani so začeli v poskusnim obratovanjem novega obrata Izolacijske plošče iz plute bodo izdelovali z novo moderno napravo, ki je bila nabavljena iz sredstev mednarodne ekonomske pomoči. Sedaj bodo izdelali sedemkrat več izolacijskih plošč. V novem obratu bo 70 ljudi ustvarjalo okoli 300 milijonov dinarjev brutto produkta in s tem prihranilo skupnosti 97.000 dolarjev, ker ne bo treba več uvažati izolacijskih plošč.

NOVA POTNIŠKA LADJA
V Splitu so splovili novo potniško ladjo »Jedinstvo«. Ladja je dolga 90, široka pa 13 metrov. Vozila bo s hitrostjo 19 vozlov, bo zelo lepo opremljena in sodi v serijo ladij, kot »Jugoslavija« in »Jadrans«, ki so ju splovili lani.

DVANAJST RUDNIKOV ZAMENJUJE LESENE PODPORNICE Z JEKLENIMI

Naša industrija je že začela izdelovati jeklene podporne in ostalo opremo za mehanizacijo rudnikov. Do sedaj so industrijska podjetja izdelala 1.000 jeklenih podpornikov. Do konca meseca računamo, da jih bodo izdelala še 2. Jeklene podporne bodo že poskusno uporabljali 12 domačih rudnikov.

»JUGOVINIL« BODO SE RAZŠIRILI

V tovarni »Jugovinil« v Kaštel Sućurcu pri Splitu so izdelali načrte za razširitev tovarne. Za razširjenje te naše prve tovarne plastičnih mas bo potrebnih še 2 in pol milijarde dinarjev. Med drugim mislijo razširiti oddelek za proizvodnjo klora tako, da bi proizvodnjo lahko zadovoljili potrebe v vsej državi. Razširi-

Televizija pri nas

Peta letošnja prireditve Gospodarskega razstavišča v Ljubljani bo Mednarodna razstava radia in telekomunikacij od 4. do 12. avgusta letos. Razstava bo dobila z letošnjo otvoritvijo nov in poseben pomen zlasti še zato, ker ne bo prikazala samo napredka doma in v tujini, na tem področju, marveč bo to hkrati tudi začetek centralnega televizijskega središča v Jugoslaviji, ki se bo deloma pričel že na razstavi sami. Razstava je imela že lani mednarodni značaj; temu bo ostala zvesta tudi letos. Razstavljalci bodo podjetja iz Zahodne in Vzhod-

ne Nemčije, Francije, Italije in SZ.

Ne bo odveč, če ob tej priložnosti spregovorimo nekaj besed o bodoči televiziji pri nas. Pred dnevi je Zvezni izvršni svet odobril potrebna denarna sredstva za gradnjo televizijske mreže v Jugoslaviji. To bo gradnja v etapah in po načelih enotnega programa za vso Jugoslavijo. Prvo televizijsko središče bo v Beogradu oziroma na Avali, kjer bo 10 KW oddajnik. Manjši televizijski središča pa bosta v Zagrebu in v Ljubljani, z oddajnikom na Siemenu in na ljubljanskem gradu.

OB PLENUMU SINDIKATA KOVINARJEV SLOVENIJE

NE ČAKAJMO!

Strojgradnja in kovinsko-predelovalna industrija naj resneje misli na pomenitev proizvodnje. — Pogoji za pomenitev ni samo v znižanju obveznosti podjetij, temveč v znižanju materialnih stroškov, racionalnejšem trošenju surovin, smotrnejšem zaposlovanju delavcev in boljšem izkoriščanju zmogljivosti.

V dosedanjih pogojih, ko je blaga razmeroma vedno primanjkovala, se naša industrija ni pehala za kupci, ker je bilo povpraševanje vedno znatno večje od ponudb. V takšnih pogojih seveda cene in kakovost blaga niso tako rekoč v ničemer vplivale na proizvodnjo, kot sicer ta dva činitelja vplivata na proizvodnjo in proizvajalce ob urejenem tržišču. Toda položaj se je čez noč spremenil. Zaloge vedno več, uvažamo najraznovrstnejše blago, gradimo manj, za opremo tovarn še ni toliko sredstev, kot bi želeli, in zato se je dober del proizvajalcev znašel v zagati, nekateri celo pravijo, v začaranem krogu. Namesto, da bi proizvajalci poiskali novih možnosti za vnovčevanje svojih izdelkov, to je da bi čimhitreje preusmerili proizvodnjo, povečali izbiro blaga, izdelovali blago boljše kakovosti, pomenili proizvodnjo, so se marsikje odločili za gospodarsko škodljivo pot — sklenili so, ker trg ne potrebuje toliko blaga, ga bomo proizvajali manj. To ne velja samo za podjetja kovinsko-predelovalne industrije in strojgradnje. Velja skorajda za vse panoge industrije. Toda ker že govorimo o razpravi kovinarjev, ostanimo samo pri njih, pri njihovih problemih.

Tudi v kovinski industriji in strojgradnji marsikaj trde, da bi proizvodnjo lahko pomenili, če bi znižali družbene obveznosti. Takšne trditve pa so, milo rečeno, podobne konjskim naočnicam, ki preprečujejo konju, da bi imel pregled na vse strani sveta. Na nedeljskem plenumu kovinarjev so dejali tole: pomenitev proizvodnje ni samo v znižanju obveznosti gospodarskih organizacij, marveč v kar najbolj racionalnem trošenju sredstev, smotrnem izkoriščanju surovin, boljšem izkoriščanju zmogljivosti itd. Skratka, strojgradnja, predvsem ta, in seveda tudi kovinska industrija, naj bi čimbolj zniževale stroške proizvodnje, kajti zniževanje materialnih stroškov v teh dveh panogah bi kaj kmalu znatno vplivalo na pomenitev proizvodnje v vseh ostalih panogah industrije. V strukturi cene strojne industrije so udeleženi materialni stroški proizvodnje s 50 in celo več odstotki. Toda kaj malo je podjetij, kjer bi razdeljevali udeležbo materialnih stroškov v strukturi cene, malo je delavskih svetov, kjer bi obravnavali potrošnje pomožnega materiala kot goriva, maziva,

vede, premoga, koksa, električne energije itd. Skratka, premalo je analiz, kolikšen del stroškov odpade na posamezno delovno operacijo, od dovoza surovin do proizvodnje in prodaje. Če bi podjetja analizirala udeležbo stroškov na posameznem delovnem mestu in proučila proizvodni proces, bi najbrž marsikje našla možnosti za znižanje stroškov in s tem posredno možnost za znižanje cen, za pomenitev proizvodnje.

Seveda organizacije dela ne moremo spremeniti čez noč. To je dolgotrajen proces. Prav tako kot kooperacije, to je sodelovanja med podjetji, ne moremo uresničiti že v letošnjem letu. Marsikaj od tega pa lahko storimo že danes, brez kakšnih posebnih predpisov in uredb. Recimo, zasledovanje stroškov na posameznih stroškovnih mestih ne bi bilo treba predpisovati z nikakršno uredbo, saj te ta način evidence bil vpeljan v času administrativnega gospodarjenja, vsaj dobršen del evidence, ki nam je marsikaj pokazal, le žal, da so jo skorajda v vseh podjetjih opustili. (Nekoliko je seveda na to tudi vplivalo zmanjšanje administrativnega aparata, toda bodimo odkriti, tu-

di ob sedanjem številu administrativnih moči bi lahko to delo opravili).

Res je, da sedanji način oblikovanja plač in delitev sredstev med podjetjem in skupnostjo ne vpliva v zadostni meri na racionalno izkoriščanje zmogljivosti podjetij, znižanje materialnih stroškov, na smotrnejšo zaposlitev, itd. Toda če bomo čakali samo na spremembo predpisov, bo čas, ki ga bomo potrošili s čakanjem, brezploden. Predsednik sindikatov Slovenije in podpredsednik Centralnega odbora sindikata kovinskih delavcev Jugoslavije, tovariš Janko Rudolf, ki se je udeležil nedeljskega plenuma, je dejal, naj bi že kar v okviru sedanjih možnosti, v okviru sedanjega plačnega sistema in delitev dohodkov, iskali možnosti za znižanje materialnih stroškov, pomenitev izdelkov in rasti proizvodnje, čeprav od tega še ne bi imeli trenutno velikih koristi, kajti s tem si bomo že pripravili solidne temelje za poznejše še hitrejše napredovanje.

Res, ravnajmo se po teh napotkih. Ne čakajmo, ne odlagajmo to, kar lahko storimo danes, na jutrišnji dan. Z uspehi, ki jih bomo dosegli v okviru sedanjih možnosti, bomo lahko še bolj utemeljili zahtevo po čimhitrejši spremembi predpisov, ki sedaj kakorkoli vplivajo na počasnejšo rast proizvodnje in počasnejši padec cen.

SPREJETI SO PREDPISI O NOvem KREDITNEM SISTEMU

In srednjerokovni krediti?

Tako težko pričakovane spremembe v sistemu kreditiranja so sedaj uresničene. Zvezni izvršni svet je na svoji seji dne 3. julija sprejel razen nekaterih drugih gospodarskih predpisov in uredb tudi več uredb o kreditiranju.

Uredba o kratkoročnih kreditih uveljavlja nov sistem kratkoročnega kreditiranja. Med kratkoročne kredite so všteti tisti, ki jih je treba vrniti v letu dni. To so sredstva za izredna, sezonska in dopolnilna izplačila ali izplačila, katerih namembnost je točno določena. Podjetje bo dobilo kredit le, če bo dokazalo svojo kreditno sposobnost.

Z uredbo o skladu obratnih sredstev je spremenjen dosednji način dodeljevanja kreditov in ustanovljen stalni sklad obratnih sredstev, ki ga bodo upravljali kolektivi kot stalni sklad osnovnih sredstev. Sklad obratnih sredstev predstavlja ti del sredstev, ki imajo povsem

značaj trajnega vlaganja, so del družbenih investicij, ki jih skupnost zagotavlja podjetju iz družbenih sredstev za investicije. Podjetja ne bodo mogla odpisati izgub na breme sklada obratnih sredstev.

Kot osnova za določitev začetnega sklada obratnih sredstev bo upoštevan znesek odobrenega kredita na dan 30. junija letos. Od tega bodo odsteti vsi namenski krediti, za nekatere kategorije gospodarskih organizacij (zunanja trgovina, gradbeništvo, kmetijske zadruge) bodo veljali posebni predpisi.

Nova uredba o posojilih za investicije deloča, da bodo vsa posojila za investicije, razen posojil za stanovanjsko graditev, izplačana iz družbenih investicijskih skladov. S tem bo omogočen boljši nadzor in pregled nad investicijami. Posebni instrumenti, kot garancijski znesek, delež, depozit, itd., ostanejo še nadalje v veljavi. Kredit za obratna sredstva je dobil torej s to uredbo značaj investicijskega sklada.

Kakor koli so ti predpisi premostili vrsto doslej toliko grajanih slabosti, še ne urejajo kreditnega sistema v popolnosti. Lahko rečemo, da je to le delna rešitev v sistemu kreditiranja. Odprto je namreč vprašanje srednjeročnega kreditiranja, ki prihaja prav sedaj še bolj v poštev. S sistemom srednjeročnega kreditiranja bi namreč lahko premostili težave, v katere so že zašla oziroma bodo še zašla tista podjetja, ki bistveno spreminjajo značaj proizvodnje ali

NEKAJ ŠTEVILK O IZPOLNJEVANJU PLANA V PRVIH ŠTIRIH MESECIH V PODJETJIH KRANJSKEGA OKRAJA

Kaj naj to pomeni?

Na zadnji seji kranjskega okrajnega sindikalnega sveta so razpravljali med drugim tudi o rezultatih izpolnjevanja plana v prvih štirih mesecih letošnjega leta. Pred seboj so imeli številke gospodarskega sveta, ki marsikaj povedo. Poglejmo si jih še mi! Da ne bomo sproti ob vsaki številki pisali, kaj pomeni, povejmo, da pomeni prva številka odstotek izpolnitve plana, druga številka pa odstotek ljudi, ki naj bi jih imela zaposlene po družbenem planu. Poglejmo si torej številke!

LIO Skofja Loka 24% 109.9%

Plan so izpolnili torej komaj za četrtino več, kot so predvideli po družbenem planu.

Tovarna finega pohištva.

Tržič	58.5:100
»Elan«, Begunje	64.5: 94.4
»Kovinar«, Kranj	87.8: 93.1
SKIP, Skofja Loka	25.2: 83.7
»Veriga«, Lesce	81.8: 95.6
Opekarna Češnjek	51.2: 85.7
»Alpina«, Žiri	97.6:106
»Sava«, Kranj	73.9: 95.7

Slabo so se odrezali tudi v »Tiskarni«, kjer je to razmerje 95.1:101.1, medtem ko so v »Inteksu« na boljšem 100.9:99.1. V nekaterih gradbenih podjetjih pa je položaj takle (podatki le za prve tri mesece):

»Projekt«, Kranj	51:85.2
Kranjsko gradbeno podjetje	38:81.5
»Tehnik«, Škofja Loka	42:94.6
»Gorenjca«, Radovljica	80:74.2
Gradbeno podjetje, Bled	24:63.6
»Sava«, Jesenice	37:67.5

Torej? Upravičujemo te številke kakor hočemo, eno drži namreč, da je produktivnost zelo padla. Slaka, kakršno kažejo te številke, ni nič kaj rožnata in nas vse lahko le skrbi. Saj res ni bilo električnega toka, nekatera podjetja ga tudi po dva meseca niso imela, vendar se to ne bi smelo tako poznati. Prav zanimive so bile druge številke, če bi namreč namesto odstotka po planu zaposlenih ljudi imeli podatke o dejansko izvršenih urah v vsakem podjetju. Sele tedaj bi se položaj pokazal v pravi luči.

Iz teh podatkov pa lahko sklepamo tudi, da plana le niso tako realno postavili, kakor so govorili. Kljub temu da ni bilo toka, so izgubo precej nadoknadili, kar pomeni, da so le imeli krepke notranje rezerve.

Kaj bodo sedaj storili? Gospodarski svet bo sklical predstavniške delavskih organov upravljanja podjetij in direktorje ter se z njimi pomenil o vzrokih takega nazadovanja. Posebej pa se bo sestaj s predsedniki delavskih svetov in direktorji podjetij, kjer je položaj najkriticnejši. Pri teh posvetovanjih bodo sodelovali tudi predstavniki Okrajnega sindikalnega sveta. Sam OSS pa bo poslal podrobne podatke občinskim svetom za podjetja na njihovem področju, da bodo lahko sami pogledali, kje so vzroki za take nesorazmerja. V. J.

V korist podjetij

Na bregovih Struge — odcepa Savinje, ki teče skozi Sempeter, je že od srede junija znatno vrvenje. 147 vajencev in vajenk iz bližnjih tovarn se je vključilo na pobudo Občinskega komiteja LMS Zalet v mladinsko delovno brigado »Vera Slander« in ti utirajo Strugo, kakor imenujejo odcep Savinje, novo pot.

Naloga brigade ni majhna in bo gospodarsko nadvse pomembna. Letošno zimo se je v Strugi nagnetel led, ki ga je prinášala voda iz Savinje, in voda je otekaala na njive in travnike. Skoraj vsak dan je 80 delavcev iz vseh bližnjih tovarn razbijalo led, toda položaja niso kaj dosti izboljšali. Podjetjem so le malo hasnile njihove turbine, stroji so stali, ker ni bilo vode. Zato so sklenili podjetja, združena v Vodni skupnosti, letos regulirati Strugo, kjer je potrebno prestaviti njen tok, in odtok poglobiti.

Reči je treba, da mladinci niso nikogar razočarali. Članke Vodne skupnosti so z njihovim delom začovaljni. Kljub slabemu vremenu in pomanjkanju orodja (ker ni prodaja dovolj) morajo delati v dveh izmenah, so v štirinajstih dneh izkopali in premetali okoli 1.400 kubičnih metrov zemlje.

PODJETJE »KOVINAR« IZ KRANJA JE IZDELALO PRVO SERIJO GOSPODARSKIH PLETILNIH STROJEV

Za 16.000 dinarjev

Naklanje obrtno, sedaj industrijsko podjetje »Kovinar« v Kranju je pred nedavnim izdelovalo še naprave za centralno kurjavo, razne vodovodne instalacije in tako dalje. Pozneje so začeli popravljati stroje za tekstilno industrijo. Lani so izdelali dva izkoriščevalna stroja, letos so jih izdelali že šest. Toda novost, ki se je bodo vse go-

spodnje predvsem razveselile. Je domač pletilni stroj. Izdelovali so ga začeli na pobudo Zavoda za gospodarstvo. Podjetje se je s tem novim izdelkom predstavilo že na tekstilni razstavi in sedaj ga zopet razstavlja na drugi obrtniški razstavi. Razen tega, ki jih dobijo iz Kobariča, so v podjetju izdelali vse dele stroja sami.

RESNICA O »NEČEDNIH POSLIH«

Občinski sindikalni svet Maribor - Center nam je te dni sporočil, kako je z nakupom in razdeljevanjem sindikalne podružnice pri Zavodu za socialno zavarovanje v Mariboru, o čemer smo pisali v zadnji številki.

V svojem pismu pravi, da je v zvezi s pritožbo članov sindikalne podružnice Zavod za socialno zavarovanje v Mariboru ugotovil, da je ta kupovala blago v prodajalni trgovskega podjetja »Zarja«. To podjetje je namreč že pred tremi leti osnovalo posebno prodajalno, ki jo zalagajo vse mariborske tekstilne tovarne z defektnim blagom in različni ostanki, kajti tovarne same posameznikom blaga ne prodajajo. Ker je trgovsko podjetje »Zarja« prodajalo to blago po znižani ceni, je razumljivo, da je bilo povpraševanje čedalje večje. Na predlog nekaterih organizacij pa so stvar uredili tako, da je lahko sleherni kolektiv iz Maribora in okolice dobil poljubno količino blaga in sicer vsak četrtek popoldne za svoje člane in ga potem tudi razdelil med nje.

Občinski svet je na podlagi dobavnih in računov ugotovil, da je omenjena podružnica le-ta kupila 2.575 metrov blaga v vrednosti 1.047.305 dinarjev in ga odplačala v štirih obrokih. Pritožbenec naveda, da je sindikalna podružnica kupovala blago pri Tovarni volnenih in vlogna izdelkov in v Tovarni pletenin in konfekcij, so torej neresnične. Blago je sindikalna podružnica takole razdelila svojim članom: pri prvi dobavi je prejelo blago od 105 članov, kolikor jih šteje podružnica, 77 članov, drugič 102 člana, tretjič 20 članov. Iz spiska prejemnikov pa je ugotovljeno, da so prejeli blago tudi podpisniki pritožbe in sicer Jeren Anton dvakrat v vrednosti 5.770 dinarjev, Milena Anželj enkrat za 1.960 dinarjev, Katica Antolič dvakrat za 4.730 dinarjev in Jožica Terzič dvakrat za 4.480 dinarjev. Samo Anica Denac, ki je bila ta čas na porodniškem dopustu, blaga ni dobila.

Razen omenjenega blaga je podružnica dobila tudi 28,7 m kamarna, o katerem pritožitelji predvsem trde, da je bil nepravilno razdeljen. Jasno je, da 28 metrov blaga, ni moglo prejeti vseh 105 članov kolektiva. Glede na to, da blaga že v prodajalni trenutno ni bilo dovolj, seveda ni bilo moč ustreči vsem, vendar če bi želeli posamezni uslužbenci, bi ga lahko prejeli pozneje, ko ga je imela »Zarja« zopet na razpolago. Blaga, ki smo ga prej omenili, je bilo toliko, da ga je podružnica nekaj prodala tudi članom sindikalne podružnice Poliklinike, ki je v isti zgradbi.

Sindikalna podružnica je res dajala članom blago na obroče, vendar kot ugotavlja občinski svet, ni uporabljala denarja iz sindikalne blagajne, in ni kršila pravil o finančnem poslovanju. Obročno odplačevanje, si je namreč podružnica izjemoma izposlovala pri »Zarji« in sicer, da plača blago v zaporednih mesečnih

obrokih, kot so ga morali plačati tudi kupci.

Glede na to, da se upravni odbor podružnice, oziroma predsednik in tajnik, niso neposredno ukvarjali z nakupom in prodajo, temveč je bila za to delo odgovorna tovarišica Soršak in še nekatere druge članice, so očitki, ki jih navajajo pritoženci na račun predsednika in tajnika, neutemeljeni. Člani sveta so ob obisku res dobili vtis, da so morda med posameznimi člani nepravilni odnosi, tako med posameznimi člani pravnega odbora kakor tudi pritožci, vendar ti niso takšni, kot jih navajajo pritoženci.

Občinski sindikalni svet Center meni, da so pritoženci napak ravnali, ker se niso posluževali rednih pritožbenih organov, to je upravnega od-

bora podružnice, ki je za pritožbo zvedel šele na polletni konferenci in iz »Delavske enotnosti«, nadalje se niso posluževali občinskega sindikalnega sveta Center, ki je za pritožbo zvedel šele, ko mu jo je odstopil Okrajni sindikalni svet. Občinski svet meni, da bi morali pritoženci podobne pritožbe nasloviti predvsem organom, ki so v neposredni bližini, kajti če jih naslovijo na višje organe, lahko le-ti dobijo objektivno sliko po mnenju občinskega oziroma okrajnega sindikalnega sveta, ki sta prva poklicana reševati podobne primere na svojem področju.

Občinski svet pravi ob zaključku, da je prav, če grajamu napake posameznikov kakor tudi celote, vendar mora kritik biti pravičen in se ne sme posluževati neresnice. Tega pa, kot smo videli, niso upoštevali pritoženci.

ZGODBA O ČUDNI DRUŠČINI

(Neresnična zgodba. Kakršna koli podobnost s kakršnim koli podjetjem je zgolj slučajna)

Podjetje za proizvodnjo aparatov za zaščito pet »Petoneobrus« je najboljša te vrste v državi, ne, na Balkanu. Kaj še! V Evropi mu ni para — tako so pač rekli. Odlikuje se po svoji kvaliteti in — še po nečem. O tem mi je pravil zadnjič znanec, ko sva nabirala borovnice.

Rečem vam: stvar je teoretično sila zanimiva. Le kakšna škoda, da sem se je lotil jaz, ki sem s teorijo skregan od takrat, ko sem hotel očetu dokazati, da zavoljo neugodnih splošnih okoliščin nisem mogel — prav zares nisem mogel — izdelati razreda. Oče se takrat ni hotel nič zmeniti za moja teoretična modrovanja in me je dialektiki nakljub neusmiljeno premlatil. Takrat sem zgubil vsak smisel za teorijo, kar se mi še danes krepko oteplje.

Sicer pa, kaj bi pripovedoval o sebi. Povedati sem hotel nekaj o podjetju »Petoneobrus«. Njegovi izdelki se kar svetijo na soncu. So dvoje vrst. Za levo nogo v obliki zadnjega krajca, za desno pa v obliki prvega. Proizvodnja takih aparatov je na moč zamotana in gre izdelek čez kakšnih 250 rok, morda sto ali kaj več manj, da ne bi lagal, preden pride v skladišče. Pustimo izdelke, ljudje so važni — graditelji so —. Ne bom do kraja izrekel besede, da se ne bi zarekel.

Začnimo pri direktorju. Na uho povedano, je dvojni zaslužkar. Službo direktorja opravlja bolj mimogrede, skorajda honorarno ali bolje rečeno, tako kot honorarno. Ker je on le direktor »mimogrede«, so tudi ostali glavarji v podjetju zbrani »mimogrede«.

Na primer pravni konzulent dobi 8.500 dinarjev mesečnega honorarja. Sicer je zaposlen pri znanem podjetju »Zitcaprom«. Specialiteta tovarne so »bivši«. Bivši ravnotež šole je saldokontist, bivši bančni uradnik ima v rokah ključke od blagajne, bivši policijski uradnik pa je — referent za socialno zavarovanje. Mi-

slim, da boljšega delovnega mesta zanj niso mogli najti in predlagam, da pošlje zavod za socialno zavarovanje podjetju javno pohvalo.

Spisek »bivših« še ni pri kraju. Bivši trgovec z železnino je nabavnik materiala. Ta se na železo kajpak dobro spozna in bi bili brez njega aparati za zaščito pet za nič. Nekaj je tudi »sedanjih«. Dva sta odsedela po dve leti družbeno koristnega dela, tretji pa je dobil pol leta, četrti štiri mesece, peti še danes nima volilne pravice... Potem so pa še: bivši tovarnar, bivši solastnik tovarne, bivši lastnik mlina z ženo, bivši delničar, bivši veletrgovec in še dva bivša trgovca...

Vsi ti so si med seboj razdelili bolj ali manj vodstvena

SPET LE NOV PREDPIS?

O osnutku Zakona o delovnih razmerjih razpravljamo. Obetali smo si, da bo ta zakon združil in povzel vse številne predpise in uredbe, ki urejajo to gradivo, ter da bo odslej lahko vsak, ki bi kaj hotel vedeti iz predpisov o delovnem razmerju, vzel v roke le ta zakon in našel bo v njem iskani odgovor.

Toda — kot kaže — ti napi bodo uresničeni. Še vedno bo veljala vrsta predpisov o delovnem razmerju poleg tega zakona. Le-teh je toliko, da moraš imeti celo kartoteko Uradnih listov, če hočeš kaj najti. Spozna pa se v njih lahko samo pravnik. In še to ne vsake, marveč samo tisti, ki se posebej ukvarja z delovnim pravom. Tako bomo torej dobili nov zakon, ki obstoječih pravnih predpisov ne odpravlja.

V devetem členu osnutka zakona je namreč zapisano tole: »Določila tega zakona se uporabljajo

za delavce, ki so zaposleni v podjetjih in obratih, kateri so proizvajalna sredstva družbena lastnina...« Z 260. členom so prekleli pet uredb, 261. členu pa so naštevale uredbe, ki ne veljajo za delavce in uslužbence, za katere velja ta zakon. Pri naštevanju uredb, ki bi prenehale veljati, pa so napisali med drugimi tudi, da ostane še naprej v veljavi 2. člen uredbe o gmotni pomoči in drugih pravicah delavcev in uslužbencev, ki se začasno nabavajo izven delovnega razmerja. Zakaj niso še ta člen prepisali v zakon, da bi tudi to uredbo prekleli?

Recimo še to, da je tudi osnutek zakona precej neenoten. Nekatera njegova določila so taka, da veljajo za vsako delovno razmerje (na primer v prvem poglavju). Druga določila so zopet taka, ki bi naj veljala za uslužbence javnih ustanov, na primer o dopustih, o pomoči za čas nezaposlenosti itd.

Menim tudi, da bi se Zakon o delu ne smeli odreči. V tem primeru naj bi prvo poglavje močno skrajšali. V tem zakonu naj bi bila vsebovana načela, na katerih naj temelje pri nas delovna razmerja. Ta zakon, o katerem sedaj razpravljamo, naj bi zajel delovna razmerja v gospodarstvu, in to v celoti, zakon o delovnih razmerjih javnih služb ali kakor se bo ta zakon že imenoval, oba pa naj bi temeljila na temeljnem zakonu o delu.

Ob koncu še eno pripombo! Vse kaže, da so sestavljavci zakona mislili na delovna razmerja v gospodarstvu. Iz besedila zakona pa se da sklepati, da so mislili še na večike in srednje gospodarske organizacije, kateri imajo delovski svet in upravni odbor in kateri imajo tarifni pravilnik itd. Veliko določil zakona majhne obrtne delavnice, trgovske poslovalnice, gostišča itd. ne bodo mogle uresničiti. Kako naj tu postavijo na primer komisijo za sklepanje in razrezo delovnega razmerja? Ko govorijo o disciplinskem postopku, so tudi to upoštevali, saj pravi osnutek, da se za manjše gospodarske organizacije ustanovi skupno disciplinsko sodišče.

Torej je že v tem pogledu osnutek dokaj pomankljiv in bi bilo bolje, da ga dopolnijo. Če je to menda že trinajsti osnutek, počakajmo raje še štirinajstega, kot pa da odpravimo le pol posta. Polem bi bilo treba pa vrsto pojasnil, obveznih tolmačenj in navodil, kar bi vso zadevo le še bolj zamotalo in bi se bržčas le tisti ne spoznal iz njih, ki bi jih napisal.

Vencelj Planinc

Fleisinger

Vencelj

ZALOSTNO, VENDAR RESNIČNO

Z zanimanjem sem prečital članek v vašem listu z naslovom »Ali smo posvetili dovolj pozornosti delovnim invalidom?«. Ker sem tudi sam invalid, sem se odločil, da vam k objavljenemu članku napišem nekaj besed.

V tovarni »Remont« v Mariboru sem se kot kovač dne 25. decembra ponesrečil. Izgubil sem vid na levem očesu. Pred nesrečo sem večkrat zahteval zaščitna očala — a vse zaman. Nisem edini delavec,

ki se je ponesrečil, ker mi zaščitnih sredstev v tovarni, saj je tu približno četrtnina delovnih invalidov.

Zalostno pa je še bolj: kadar se delavcu zmanjša delovna sposobnost, a mu podjetje kljub temu, da je član delovnega kolektiva že deset let, ne moren najti primerne delovnega mesta. Pa tudi sindikalna podružnica bi morala pokazati v takih primerih več prizadevanja.

PRED 13. JULIJEM — PRAZNIKOM ŠOFERJEV

Lepo, toda odgovorno delo

Vzporedno z razvojem avtomobilizma raste tudi šoferski in avtomehanični kader tako po številu kakor po zavesti. Poklic šoferja se v marsičem razlikuje od ostalih poklicev. Poln je najrazličnejših doživetij in presenečenj. Morda je prav to tisto, kar šoferja priklepa na vozilo, da ga vzljubi, z njim čuti, ga neguje in varuje, z njim preživlja vse dobro in slabo, ne glede na številne nevarnosti. Medtem ko velika večina delovnih ljudi ob nedeljah in praznikih počiva, je šofer običajno daleč od svojcev na odgovornem službenem mestu.

Upravičeno se je porodila želja po posebnem prazniku, ki naj bi šoferje še bolj strnil in jim dal več vzpodbude za požrtvovalnost in vztrajnost. Ljudska oblast je pravilno dojelja željo šoferjev in določila 13. julij kot zgodovinski dan, ko so šoferji v NOV odigrali važno vlogo.

Tega dne leta 1943, ko so italijanski fašisti objavili, da so uničili in razbili že vse enote naše NOV, je stopila v akcijo za osvoboditev Žužemberka tudi motorizacija NOV in pomagala uničevati okupatorja ter

mu nenehno zadajala težke udarce. S tem ni bila samo razbita in premagana fašistična drhal na tem koščku zemlje, s tem je bila dosežena tudi velika moralna zmaga.

Pošteni šoferji se zavedajo pomena tega praznika, saj dokazujejo to s požrtvovalnostjo in vse boljšim upravljanjem splošne ljudske imovine, ki jim je zaupana.

Pridružujemo se njihovem prazniku ter jim želimo mnogo uspehov pri izvrševanju dolžnosti na lepem, a odgovornem delovnem mestu. ZV

KAJ VSEBUJE OSNUTEK ZAKONA O DELOVNIH RAZMERJIH

(Nadaljevanje)

Disciplinska in materialna odgovornost.

A. Disciplinska odgovornost. Delavec, ki prekrši delovno disciplino, se pregreši zoper zakon, pravilnike podjetja ali delovno pogodbo, odgovarja disciplinsko ne glede na to, ali je prekršil delovno disciplino namerno ali po nemarnosti. Kazenska odgovornost pred sodiščem ne izključuje disciplinske odgovornosti. Lahko se na primer zgodi, da je bil nekdo pred sodiščem oproščen krivde, za isti prestopok pa je bil disciplinsko kaznovan.

Vsak delavec mora biti zaslišan, preden se ga kaznuje, razen če se ne odzove redno dostavljenemu pozivu. Pravico ima na branico v postopku pred disciplinskim sodiščem.

Disciplinske kazni so te:

1. pismen opomin,
2. pismen ukor,
3. strogi javni ukor,
4. denarna kazen,
5. odstavitev s položaja,
6. odpust.

Kazen strogega javnega ukora se objavi delovnemu kolektivu. Denarna kazen se lahko izreče za težje prekrške, zlasti za take, ki so povzročili gmotno škodo. Ta kazen ne sme preseči desetine plače in se jo lahko izreče za največ tri mesece. Direktorja se ne more kaznovati z odstavitvijo s položaja.

Delavca se lahko kaznuje z zaslužkom le v dveh primerih:

- a) če se hudo pregreši zoper svojo delovno dolžnost;
- b) če se je večkrat pregrešil zoper delovno disciplino, pa kazni nanj niso vzgojno vplivale ter bi škodljivo delovalo na okolico, če bi še vnaprej ostal v podjetju.

V zakonu je podrobno našeto, kaj vse se ima za hudo kršenje delovne dolžnosti, na primer zloraba položaja, neupravičen izostanek z dela, daljši od treh dni, pitje alkoholnih pijač med delom, izvajanje nerada itd.

Disciplinski organi. Disciplinske kazni izreka disciplinsko sodišče. Direktor oziroma oseba, ki je namesto njega pooblaščen s pravilnikom o delovnih razmerjih, sme izrehati samo kazen od 1 do 3. Direktor se lahko zagovarja pred disciplinskim sodiščem le za prestopke, ki imajo za posledice kazni od 1 do 4. O odpustu direktorja sklepa ljudski odbor. Direktor ne more kaznovati člana delavskega sveta in upravnega odbora. Za to je pristojno disciplinsko sodišče.

Disciplinsko sodišče mora imeti vsaka gospodarska organizacija, kjer obstaja delavski svet. Njegovega predsednika in člane voli delavski svet. Za ostale gospodarske organizacije se ustanovi skupno disciplinsko sodišče, ki ga imenuje občinski ljudski odbor. Mandat članov disciplinskega sodišča traja eno leto.

Sodišče je neodvisno in sodi po zakonu. Njegovi člani morajo dati ob izvolitvi pismeno izjavo, da bodo sodili nepristransko in po zakonu.

Obtožbo pred disciplinskim sodiščem zastopa delavec, ki ga določi direktor za vsak primer posebej. Proti direktorju pa zastopa obtožbo delavec, ki ga določi delavski svet.

Disciplinski postopek. Tu omenimo le, da je direktor dolžan, ko izve za prekršek, sprožiti disciplinski postopek. Razprava je javna in ustna. Če disciplinsko sodišče spozna, da je prekršek kazenskega značaja, je dolžno o tem obvestiti javno tožilstvo. Hkrati pa mora skleniti, da se disciplinski postopek odloži do konca kazenskega postopka pred rednim sodiščem.

Proti kaznim, ki jih izreka direktor, se lahko delavec pritoži na disciplinsko sodišče. Proti sodbi disciplinskega sodišča se lahko pritoži delavskemu svetu. Sklep delavskega sveta je dokončen.

Revizija disciplinskih odločb. Na sklep delavskega sveta se lahko pritoži občinski ali okrajni sindikalni svet ter zahteva obnovo postopka, kadar gre za kazen odpusta. Če delavski svet odbije to zahtevo, preda sindikalni svet svojo zahtevo komisiji za revizijo disciplinskih odločb pri ljudskem odboru. V njej so: predsednik ki ga imenuje ljudski odbor, ter zastopnika sindikalnega sveta in gospodarske organizacije.

Zastaranje. Prestopek zastara v 30 dneh po izvršitvi oziroma po tem, ko se je zanj zvedelo. Kršilec ne more biti kaznovan, če je minulo od storitve več kot šest mesecev. Kazni ni moč izvršiti, če preteče od izreka pravočasne sodbe več kot mesec dni.

Odstranitev z dela. Direktor lahko odloči, da se nekoga, proti kateremu teče kazenski ali disciplinski postopek, odstrani z dela. Za ta čas pripada prizadetemu delavcu plača po tarifnem pravilniku v višini kot ostalim delavcem tisti mesec. Odločbo direktorja mora potrditi upravni odbor, ki pa jo lahko tudi prekliče.

B. Materialna odgovornost. Vsak delavec je dolžan povrniti škodo, ki jo je povzročil namerno ali po malomarnosti. Višino škode določa tričlanska komisija, ki jo imenuje upravni odbor. Če je škoda večja kot 10.000 dinarjev, lahko zahteva podjetje povrnitev le po rednem sodišču. Povračilo škode, manjše kot 10.000 din, določi direktor oziroma ljudje, ki jih on za to pooblasti. Proti direktorjevemu sklepu se lahko delavec pritoži upravnemu odboru.

Delavec je lahko oproščen plačila škode v celoti ali delno. O tem odloča ljudski odbor, če povračilo škode ne gre iz sredstev za plače. V tem primeru gre ta znesek v breme dela za plače namenjenega dobička.

Če podjetje nima dobička, gre to iz sklada za plače. V takem primeru odloča o oprostitvi povračila škode delavski svet. Delavec pa ne more biti oproščen povračila škode, če jo je namerno povzročil.

PRENEHANJE DELOVNEGA RAZMERJA

Delovno razmerje preneha:

1. po sporazumu;
2. z odpovedjo;
3. z iztekom dogovorjenega roka ali z določitvijo določenege dela;
4. z iztekom disciplinske kazni odpusta iz gospodarske organizacije;
5. s samovoljno zapustitvijo dela;
6. z nastopom določenih okoliščin, ki so neodvisne od volje delavca ali gospodarske organizacije;
7. z likvidacijo gospodarske organizacije in z delavčev oziroma delodajalčev smrtjo.

Zdaj si vse te vrste prenehanja delovnega razmerja pobliže ogledimo.

Sporazumno prenehanje delovnega razmerja. Delovno razmerje lahko preneha s pismenim sporazumom tudi pred določenim rokom. Ta sporazum sklene v imenu gospodarske organizacije komisija za sklepanje in razvezo delovnega razmerja. Kadar hočeta predsednika delavskega sveta ali upravnega odbora prekiniti delovno razmerje, je potreben za to pristanek delavskega sveta.

Prenehanje delovnega razmerja z odpovedjo. Delovno razmerje, sklenjeno za nedoločen čas, lahko odpovešta delavec ali gospodarska organizacija. Odpoved mora biti vročena 15. ali zadnjega v mesecu. Veljati začne naslednji dan po vročitvi.

O tem, komu naj se odpove, sklepa komisija za sklenitev in razvezo delovnega razmerja. Če hoče naenkrat odpovedati večjemu številu delavcev, določi to število delavski svet na predlog direktorja. Odločbo o odpovedi izda direktor na osnovi sklepa komisije.

Delavec se lahko na odpoved pritoži delavskemu svetu.

Delavcu se ne more odpovedati:

1. za časa bolezni, bolovanja in okrevanja;
2. noseči materi in doječi materi do konca 8. meseca dojenja;
3. v času, ko je na orožnih vajah oziroma na dosluživni vojaškega roka do treh mesecev;
4. članu upravnega odbora ali članu delavskega sveta;
5. članu Zbora proizvajalcev OLO in poslancu Zbora proizvajalcev;
6. za časa pripora ali preiskovalnega zapora.

Odpovedni rok znaša najmanj:

do 5 let delovne dobe	1 mesec
od 5 do 10 let delovne dobe sploh	1,5 meseca
od 5 do 10 let neprekinjene delovne dobe v isti gospodarski organizaciji ali	
od 10 do 20 let delovne dobe sploh	2 meseca
nad 10 let neprekinjene delovne dobe	
v isti gospodarski organizaciji ali več kot 20 let delovne dobe sploh	3 meseca

Z osebami, s katerimi je sklenjena delovna pogodba s posebnimi pogoji, je odpovedni rok lahko tudi daljši, toda ne več kot 6 mesecev. S sezonskimi delavci in s takimi, ki jih zaposle je za določeno delo, ki traja krajši čas, se lahko pogodi tudi za krajše odpovedne roke, toda ti ne morejo biti krajši kot 15 dni.

Kadar se podjetje združi z drugim ali kadar se kak obrat osamosvoji, ostane delovno razmerje naprej veljavno.

Če dobi delavec poziv na orožne vaje v odpovednem roku, se tok odpovednega roka prekine in nadaljuje po prihodu z orožnih vaj. Tok odpovednega roka se prekine z dnem prejema poziva na orožne vaje.

V delovno dobo, ki šteje za določene dolžine odpovednega roka, se vrčuna vsa delovna doba, ki je zapisana v delovni knjižici, oziroma doba, ki jo delavec lahko dokaže še pred koncem odpovednega roka.

Delovno razmerje preneha z zadnjim dnem odpovednega roka, ko se delavec razreši dolžnosti do podjetja. Ta rok je lahko tudi daljši, na primer za blagajnika, skladiščnika ali če delajo nekaj, kar se ne da dati drugemu brez škode za delo. Ta rok se lahko podaljša za največ mesec dni.

Delavec ima pravico do šestih prostih ur na teden v odpovednem roku, da si lahko poišče novo zaposlitev. Za te ure mu pripada plača po tarifni postavki.

Upravni odbor sme skleniti, da razreši delavca še pred iztekom odpovednega roka. V tem primeru mora gospodarska organizacija izplačati plačo do konca odpovednega roka.

Če si pa delavec želi oditi iz podjetja pred koncem odpovednega roka in če na to direktor pristane, mu pripada plača le do tistega dne, ko zapusti podjetje. Kadar gre za direktorja, je potreben pristanek delavskega sveta.

Prenehanje delovnega razmerja z iztekom dogovorjenega roka ali z dovršitvijo določenege dela. Kdaj v tem primeru preneha delovno razmerje, že ime samo pove. Če delavec dela še po tem z vednostjo predstojnika, se meni, da je bilo sklenjeno delovno razmerje za nedoločen čas, lahko pa se prekine še pred iztekom pogodbenega roka, če ena izmed obeh strani ne izpolnjuje pogojev.

Prenehanje delovnega razmerja zaradi disciplinske kazni. K temu ni kaj dodati. Delovno razmerje preneha z dnem, ko postane razsodba pravomočna.

Prenehanje delovnega razmerja s samovoljno zapustitvijo dela. Tako delovno razmerje preneha:

1. Če da delavec svojemu predstojniku izrecno vedeti, da bo zapustil delo tudi brez njegove privolitve;
2. če najdejo delavca v rednem delovnem času na delu pri drugih gospodarski organizaciji;
3. če neupravičeno izostane z dela nepretrgoma najmanj 5 dni.

Vprašanja in odgovori

PREJEMKI

U. M. Vevče: V podjetju ste bili zaposleni od maja 1954 do konca februarja 1956 najprej pri montažnih delih, potem pa tudi pri poskusnem obratovanju. V maju je podjetje delilo dobiček in vas ni upoštevalo. Sklicevali so se na sklep delavskega sveta, po katerem nimajo pravice do dobička osebe, ki so šle iz podjetja pred 1. majem. — **Odgovor:** Predvsem je treba najprej razčistiti, ali je bilo konstituirano podjetje ali podjetje v gradnji, kjer ste bili zaposleni od maja 1954 dalje do letošnjega marca. Podjetje v gradnji nima tarifnega pravilnika in za plačevanje veljajo določbe ustanovitvenega akta oz. predpisi, po katerih se plačujejo državni uslužbenci in delavci pri državnih organih in zavodih. Če je bilo podjetje v gradnji, potem boste morali pač upoštevati sklep delavskega sveta. Toda dejstvo, da je o delitvi dobička sklepal delavski svet, dovoljuje domnevo, da je bilo podjetje že konstituirano. Podjetje v gradnji namreč tudi nima organov delavskega gospodarjenja. Konstituirano podjetje pa ima svoje organe delavskega gospodarjenja in svoj tarifni pravilnik. Ta pa mora tudi določiti, po kakšnih merilih se čeli dobiček, namenjen za plače. Pri tem je treba poudariti, da ne more imeti noben organ podjetja in tudi delavski svet ne pooblastila, da bi delil dobiček po svoji lastni presoji ne glede na določbe tarifnega pravilnika. To pomeni, da je sklep delavskega sveta nezakonit, če odloči o delitvi dobička drugače, kot predpisuje tarifni pravilnik, ali če udeležbo pri delitvi dobička odvzame osebi, ki jo po uredbi o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih podjetij mora upoštevati. Pri končni delitvi plač iz dobička imajo pravico udeležbe tudi tiste osebe, ki ob končni delitvi sicer niso več zaposlene v podjetju, ker so same odpovedale, a so bile v preteklem letu v delovnem razmerju devet mesecev. Vi ta pogoj izpolnjujete, saj ste bili s podjetjem v delovnem razmerju celo leto in potemtakem so vas morali upoštevati pri končni delitvi. Sklep delavskega sveta v

tem primeru ne pride v poštev, ker nasprotuje določbi cit. uredb. Če gre torej za konstituirano podjetje, potem lahko svoj delež tudi izločite, ako ne bi hoteli spoznati svoje zmote in nezakonitosti sklepa delavskega sveta.

J. S. Pivka: Ali reš nimajo pravice do prejemkov za čas državnih praznikov delavci oziroma uslužbenci, ki so tik pred prazniki izostali neopravičeno z dela en ali več dni? — **Odgovor:** Zvezna komisija za plače v gospodarstvu je na podlagi svojega sklepa izdala poseben razpis, da nimajo pravice do plače za dneve državnih praznikov vsi tisti, ki neposredno pred praznikom neopravičeno izostanejo. Če pa v tem času prav tako tisti, ki neopravičeno izostanejo neposredno po prazniku. To pravilo velja za stalne in sezonsko zaposlene osebe.

L. A. »Triglav« Tržič: Kot član delavskega sveta sprašujete, ali je pravilno ravnanje podjetja, ki je razdelilo dobiček po svoji lastni presoji, ne da bi kdor koli vedel, koliko je dobička bilo. O tej delitvi tudi delavski svet ni sklepal. — **Odgovor:** Uzakonjeno je pravilo, da mora določiti tarifni pravilnik, kako se deli dobiček, namenjen za plače nad plačami po tarifnem pravilniku. Potem takem ne more nihče odločati po svoji lastni presoji in uvidenosti, kako se naj deli dobiček za plače. Če je uprava podjetja ravnala samovoljno, je torej kršila tarifni pravilnik in uredbi o plačah delavcev in uslužbencev, ki prepoveduje vsako samovoljnost. Če je res, kar trdite v svojem pismu, potem lahko izjavimo, da je tako ravnanje groba nezakonitost in dolžnost delavskega sveta je, da pokliče povzročitelje takega ravnanja na odgovornost, ki naj bo tudi materialna. Seveda pa se morate prej prepričati, ali ni bil postopek pri delitvi izveden po tarifnem pravilniku. Vsekakor nas pa čudi, da delavskemu svetu sploh ni znano, koliko je znašal dobiček. Kakšen je bil potemtakem prevzem podjetja po novoizvoljenem delavskem svetu? Kakšen je odnos direktorja do delavskega sveta in do kolektiva sploh, a zlasti, kako direktor skrbi za izvajanje zakonov in predpisov, kar je njegova dolžnost in v čemer je tudi neodvisen, saj je celo dolžan zadržati sklep delavskega sveta, če meni, da je nezakonit? To se

vprašanja, ki se kar sama po sebi vsiljujejo pri čitanju vašega pisma in seveda ob gotovosti, da so vaše trditve resnične. Vsekakor je delavski svet dolžan čimprej sklicati sejo in na njej zahtevati poročilo, koliko je bilo dobička za plače, kako je bila delitev izvršena in zlasti — kdo je povzročitelj samovoljnosti, o kateri pišete. Seveda lahko delavski svet razveljavi delitev, če je bila nezakonita in v nasprotju s tarifnim pravilnikom.

DOPUST

L. A. Tržič: Koliko dopusta pripada delavcu, ki ima od pet do deset let delovne dobe? — **Odgovor:** O tem smo že toliko in tolikokrat pisali, da lahko ob tem vašem vprašanju ugotovimo, da »Delavske enotnosti« ne berete posebno vestno. Sedaj veljavna uredba določa samo to, da pripada delavcem in uslužbencem redni letni dopust od 14 do 30 koledarskih dni. Dopust se torej ne odmerja po delovnih, temveč po koledarskih dnevih in prav tako trajanje ni vezano na delovno dobo. Ta je samo eden od meril, ki jih je upoštevati, ko se dela razpored letnega dopusta.

DELOVNA DOBA:

J. S. Glinje: Ali je res, da izgubi pravico do pokojnine oseba, ki pet let po prenehanju prejšnje službe ni več v delovnem razmerju? — **Odgovor:** Se vedno velja predpis 63. čl. zakona o socialnem zavarovanju, po katerem prekinitev delovne dobe, ki traja več kot eno leto, povzroči zmanjšanje prejšnje delovne dobe za toliko časa, kolikor je trajala prekinitev več kot eno leto, oziroma za zavarovanke z otrokom do treh let starosti — več kot dve leti. Ne gre za izgubo pravice do starostne pokojnine, temveč za zmanjšanje delovne dobe zaradi prekinitev. Če ste bili 10 let zaposleni in ste sedaj štiri leta doma, potem se je po omenjenem pravilu pridobljena desetletna delovna doba zmanjšala v najsibšem primeru za tri leta, če se takoj zaposlite tako, da se v delovno dobo za starostno pokojnino šteje od prejšnjih 10 let samo še sedem let. Ta doba pa se ni skrajšala, če ste ostali doma zaradi otroka.

V teh primerih lahko izda gospodarska organizacija pismeno odločbo, da ima delovno razmerje za razvezano. To pa ne pomeni, da se je odrekla zahtevku po povrnitvi morebitne škode, ki bi nastala zavolj samovoljne zapustitve dela.

Prenehanje delovnega razmerja po sili zakona. Tako delovno razmerje preneha neodvisno od volje delavca ali gospodarske organizacije, in sicer:

1. če invalidsko-penzijska komisija proglasi delavca za popolnoma in trajno nesposobnega za delo v njegovem poklicu;
2. kadar gre delavec služiti kadrovski rok ali pa ga služi dije kot tri mesece;
3. če je delavcu s pravomočno razsodbo sodišča prepovedano opravljanje poklica, za katerega je sklenjeno delovno razmerje;
4. če je delavec obsojen na strogi zapor ali na zaporno kazen za več kot tri mesece.

V teh primerih preneha delovno razmerje pri točki 1. z dnem pravomočnosti odločbe o nesposobnosti za delo, pri točki 2. z dnem predaje posla, pri točki 3. z dnem pravomočnosti razsodbe in pri točki 4. z dnem začetka prestajanja kazni.

Prenehanje delovnega razmerja z likvidacijo gospodarske organizacije ter s smrtjo delavca ali delodajalca. Pri tem recimo le nekaj besed o postopku ob likvidaciji podjetja. Tu velja odgovorni rok mesec dni, če ni z delovno pogodbo določen krajši čas.

Za časa likvidacije podjetja so dolzni direktor, vodja knjigovodstva in drugi vodilni uslužbenci ostati na delu na zahtevo likvidacijske uprave ali sveta, toda največ leto dni od začetka likvidacije. Ostalim delavcem se lahko odpovedni rok podaljša za šest mesecev, če zahtevajo to koristi gospodarske organizacije. V vsakem primeru pa preneha delovno razmerje z dnem zaključka likvidacije.

PRAVILNIKI GOSPODARSKE ORGANIZACIJE

Pravilnik o delovnih razmerjih. V osnutku zakona je podrobno navedeno, kaj mora vsebovati ta pravilnik. Sprejema ga delavski svet, osnutek pa sestavlja upravni odbor. Osnutek mora biti objavljen delovnemu kolektivu najmanj 30 dni prej, preden razpravlja o njem delavski svet, in to na tak način, da se lahko z njim seznaní vsak član kolektiva.

Upravni odbor mora vse pripombe kolektiva, ki jih ne sprejme, predložiti delavskemu svetu. O osnutku sklepa delavski svet in ga mora potem, ko ga sprejme, predložiti ljudskemu odboru ter občinskemu oziroma okrajnemu sindikalnemu svetu.

Pravilnik začne veljati, ko ga podpisajo za to pooblašeni člani delavskega sveta, občinskega ljudskega odbora ter občinskega sindikalnega sveta.

Ce se ti ne sporazumejo, pride vsa zadeva pred arbitražno komisijo. Ta ima pet članov. V njej sta po dva predstavnika sindikatov in zbornic, predseduje pa ji predstavnik republiškega izvršnega sveta.

Spremembo pravilnika o delovnih razmerjih ima pravico zahtevati: tretjina delovnega kolektiva, sindikalna podružnica in zbor proizvajalcev ljudskega odbora. Postopek je pri tem isti kot pri sprejemanju pravilnika.

Pravilniki o plačah gospodarske organizacije. Po osnutku zakona mora imeti vsaka gospodarska organizacija tarifni pravilnik, pravilnik o normah ter pravilnik o premijah pa le tiste, za katere je to predpisano s posebnimi predpisi.

Kaj naj ti pravilniki vsebujejo, kako se sprejemajo itd., se uredi s posebnimi predpisi o plačah v gospodarstvu.

Pn — UVELJAVLJANJE PRAVIC

Uveljavljanje pravic znotraj gospodarske organizacije. Delavci lahko predložijo zahtevo za uveljavljanje pravic iz delovnega razmerja ustno ali pismeno organu, ki je določen s pravilnikom o delovnih razmerjih. V osnutku so točno določeni roki, v katerih mora biti delavčeva zahteva obravnavana.

Uveljavljanje pravic v upravnem postopku. Tu je določeno, da lahko delavci zahtevajo svoje pravice tudi ustno ali pismeno od inšpekcije dela.

Uveljavljanje pravic pred sodiščem. Delavec ima pravico vložiti tožbo pri rednem sodišču (delovni spor) proti drugostopnim sklepom gospodarske organizacije ter proti prvostopnim sklepom delavskega sveta. Tožba se mora vložiti pri okrajnem sodišču v tridesetih dneh od prejema odločbe. Delavec lahko toži tudi takrat, če gospodarska organizacija ni odločala o njegovem zahtevku.

Postopek pri delovnih sporih pred rednim sodiščem je nujen. Za vse te zadeve se ne plača taksa.

Zastaranje. Delavčevi zahtevki, ki izhajajo iz delovnega razmerja, zastarajo v dveh letih. Če pa je zahtevek utemeljen s pravomočno razsodbo sodišča ali pred drugimi državnimi organi, zastara v desetih letih.

DELOVNE KNJIZICE

V zakonu je posebno poglavje o delovnih knjižicah, ki pa vanj pravzaprav ne spada. Predpisano je, da mora imeti vsak delavec, če se hoče zaposliti, delovno knjižico. Ta služi za dokazovanje stroke, poklica, stopnje strokovne usposobljenosti, delovne dobe ter pravic iz socialnega zavarovanja, zlasti pravic na pokojnino in invalidnino, kakor tudi za dokazovanje drugih pravic, ki izhajajo iz delovnega razmerja.

Izjemoma lahko rudarske, gradbene, gozdarske, kmetijske in druge gospodarske organizacije sklenejo delovno razmerje z osebam, ki nimajo delovne knjižice, če je njihov karakter dela sezonski.

Delovno knjižico mora plačati delavec sam. Vanjo je prepovedano zapisovati kazni ter druge negativne podatke o delavcu kakor tudi razlog za prenehanje delovnega razmerja.

Ce se delovna knjižica izgubi, je delavec dolžan dokazati vse prejšnje zaposlitve kakor tudi druge podatke, ki se vnašajo v delovno knjižico. Če izgubi delovno knjižico gospodarska organizacija, je ona dolžna nabaviti duplikat.

PRAVICE DELAVCEV ZA ČASA NEZAPOSLENOSTI

Ce je delavec nezaposlen, mu pripada denarna pomoč po naslednjih pogojih:

1. če je do dneva prenehanja delovnega razmerja bil v delovnem razmerju najmanj leto dni neprekinjeno ali 18 mesecev v presledkih zadnjih dveh let;
2. če dohodki njegove ožje družine ter oseb, ki jih vzdržuje, ne zadostujejo za kritje minimalnih življenjskih stroškov.

Na to pomoč nima pravice, če je prenehalo delovno razmerje:

1. če je bil disciplinsko kaznovan z odpustom ali pa, če je delovno razmerje prenehalo po sili zakona, in sicer če mu je sodišče prepovedalo opravljanje poklica ali pa če je bil obsojen na strogi zapor ali na zapor, daljši kot tri mesece;
2. če je bilo delovno razmerje na delavčev zahtevo sporazumno prekinjeno, razen če je prišlo do sporazuma oziroma odpovedi:

- a) zaradi preselitve iz zdravstvenih razlogov;
- b) zaradi premešitve zakonskega tovariša;
- c) zaradi tega, ker gospodarska organizacija ni izpolnila obveznosti iz delovne pogodbe.

Invalidi II. in III. skupine imajo pravico na denarno pomoč glede na dolžino delovne dobe, če izpolnjujejo ostale pogoje.

Delavcu pripada za časa nezaposlenosti, dokler dobiva denarno pomoč, tudi otroški dodatek. Prav tako pa tudi pomoč za opremo novorojenčka ter na stalni otroški dodatek, če bi imel na to pravico, ako bi bil v delovnem razmerju.

Delavcu pripada denarna pomoč za časa nezaposlenosti tudi takrat, ko je na orožnih vajah. Če je rezervni oficir ali vojni vojaški uslužbenec, dobi le razliko, če bi bila plača v vojski manjša kot pa pomoč za začasno nezaposlenost.

Delavec izgubi pravico na denarno pomoč za časa nezaposlenosti:

1. če se v enem mesecu od prenehanja delovnega razmerja ne javi pristojnemu organu posredovanja dela;

2. če se ne javlja redno posredovanju za delo;

3. če noče sprejeti delovnega mesta, ki ustreza njegovim strokovnim kvalifikacijam in fizičnim sposobnostim;

4. če se noče strokovno usposabljeti oziroma prekvalificirati;

5. če se dohodki njegove družine povečajo tako, da bi po tem zakonu izgubil pravico na pomoč.

Biro za posredovanje dela lahko po šestih mesecih izplačevanja pomoči začasno pošlje delavca na delo, ki ne ustreza njegovim strokovnim kvalifikacijam.

Pravica na denarno pomoč za časa nezaposlenosti ugasne v naslednjih primerih:

1. z zaposlitvijo;
2. kadar je invalidsko ali starostno upokojen, v vsakem primeru pa, ko dopolni moški 65 let, žena pa 55 let starosti;
3. z nastopom trajne ali polne nesposobnosti za delo;
4. z odhodom na odsluženje kadrovskega roka ali pa na dosluženje, daljše kot tri mesece;
5. če je obsojen na strogi zapor ali pa na zapor, daljši kot tri mesece.

Vsak delavec, ki se vnovič ali prvič zaposli, ima pravico ugodnosti pri voznjah. Če ga pošljejo v drug kraj na delo, ima pravico na brezplačno voznjo.

Ce delovno razmerje ni prenehalo po delavčevi krivdi, se ves čas trajanja nezaposlenosti šteje v delovno dobo, ne glede na to, ali je ta čas imel pravico na pomoč za začasno nezaposlene. Ta čas pa se ne šteje v delovno dobo za pridobitev pokojnine in letnega dopusta.

UPORABA ZAKONA ZA DELAVCE PRI DRUŽBENIH ORGANIZACIJAH IN ZASEBNIH DELODAJALCIH

S tem zakonom je predpisano, da morajo imeti tudi družbene organizacije svoje pravilnike o delovnih razmerjih. Tega sprejema najvišji organ družbene organizacije, potrjuje pa ga izvršni svet oziroma organ, ki ga on pooblasti. Tak pravilnik mora vsebovati tudi določila o plačah.

Kolektivna pogodba. Z njo se urejujejo delovna razmerja med delavci in zasebnimi delodajalci. V imenu delavcev ga sklepa sindikalna organizacija, ki jo določi Centralni svet ZSJ. Z zakonom je posebej določeno, kaj mora vsebovati kolektivna pogodba. Ne sme pa vsebovati manjših pravic, kot so s tem zakonom določene. Tudi delavec se ne more pogoditi za slabše delovne pogoje, kot pa so določeni s kolektivno pogodbo. Individualna delovna pogodba je lahko ustna ali pismena. Pismena mora biti, če se delavec pogodi za boljše pogoje, kot pa so določeni s kolektivno pogodbo.

Ce se sindikalna organizacija ne sporazume z zasebnim delodajalcem o kolektivni pogodbi, rešuje spor posebna arbitraža. V njej je predstavnik občinskega ljudskega odbora, obrtne zbornice ter sindikatov.

KAZENSKÉ DOLOČBE

Z zakonom je podrobno določena kazenska odgovornost gospodarske organizacije, če se ne drži določil tega zakona. Kazni znašajo za gospodarsko organizacijo od 10.000 do 100.000 dinarjev, za osebo, ki je v imenu gospodarske organizacije dolžna skrbeti za izpolnjevanje določil zakona o delovnih razmerjih, pa od 500 do 10.000 dinarjev.

Kazni, ki jih mora plačati gospodarska organizacija, grede iz sklada za plače.

Prehodne in zaključne odredbe. Med drugim je v osnutku zakona zapisano, da morajo gospodarske organizacije izpolniti določila o nočnem delu žena in mladine do 30. junija 1957. leta. Dolžne so sprejeti pravilnike o delovnih razmerjih v treh mesecih, potem ko stopi zakon v veljavo.

Ko bo zakon začel veljati, preneha veljati tudi nekaj uredb, na primer o delovnih knjižicah, o postopku pri odpovedih delovnega razmerja delavcem in uslužbenecem gospodarskih organizacij itd. Posebno določilo pa pravi, da ostanejo v veljavi vsi zakonski predpisi za delavce in uslužbence, ki niso zajeti s tem zakonom.

PRIPOMBE K OSNUTKU ZAKONA O DELOVNIH ODNOSIH
PREMALO ZANIMANJA

Te dni razpravljajo o predlogu zakona o delovnih odnosih. Vendar se mi zdi, da se naše sindikalne podružnice oziroma članstvo za ta važen akt delavske zakonodaje, ki je v pripravi, premalo zanimajo. Deloma to opravičuje dejstvo, da popolnega osnutka zakona ni lahko dobiti, vsaj ne v slovenščini, ker je do sedaj izšel kolikor mi je znano, samo v sindikalnem glasilu »Rad«. Podobne osnutke bi bilo dobro širše publicirati in jih, mimogrede rečeno, prevesti tudi v naš jezik. In še nekaj. Rok za razpravo bi morali vsekakor podaljšati.

Ob čitanju osnutka zakona o delovnih razmerjih, se mi ob določbah posameznih členov vsiljujele te pripombe: Člen 16. določa poizkusni rok. Vendar tu ni popolnoma jasno, s katerim dnem se začne delovno razmerje: s prvim ali zadnjim dnem poizkusnega roka, to je, ali se ta rok šteje v delovno dobo ali ne. Zdi se mi, da bi morali šteti delovni rok od pr-

vega dne, če ostane delavec v tovarni. Člen 20. določa pritožbeni postopek. Ker postavlja komisijo za nastanek in prenehanje delovnega razmerja delavski svet, se mi zdi, da bi moral delavec imeti pravico pritožbe na delavski svet in ne samo na upravni odbor podjetja. Člen 30. govori o pritožniški dobi in plači. Kakšna plača pripada pripravnikom? Po mojem mnenju bi bilo treba navesti, da mu pripada tarifna postavka tistega delovnega mesta, za katerega se pripravlja, zmanjšana za določen odstotek (10 do 15%), dokler ne opravi strokovnega izpita, to je do konca predpisane pripravniškega staža. Člen 38. govori o začetku in koncu rednega delovnega časa, in sicer za rudnike. Zdi se mi, da bi bilo tu potrebno omeniti tudi železniške predore. Nekateri predori so dolgi po več kilometrov (bohinjski predor je dolg 6.300 m). Kaj se v predoru šteje za pričetek dela? Trenutek, ko delavec prispe do vhoda v predor

ali šele takrat, ko začne z delom na določenem delovnem mestu v notranjosti predora, ki je lahko blizu vhoda, lahko pe-tudi ne.

Opomba uredništva. Tovarš Suligoj ima po našem mnenju prav glede vseh štirih pripomb. Nekaterih njegovih pripomb nismo objavili, ker niso bistvene. Prav tako se strinjamo s tovaršem Suligojem, ko pravi, da se sindikalne organizacije premalo zanimajo za razpravo o tako pomembnem uspehu. Tc njegovo trditev velja le še podkrepiti.

Razprava o zakonu o delovnih odnosih je res premalo živahna. Premalo organizirana, boljše rečeno premalo množična. Marsi-

OBISK V DOMU ONEMOGLIH V PREDDVORU PRI KRANJU

„VSEČ MI JE“

Preddvor na Gorenjskem je lep kraj. In v tem kraju je na turnškem gradu našlo 87 starčkov svoj novi dom. Prišli so iz vseh krajev naše ožje domovine, da tu v miru in ob skrbni negi preživijo še zadnja leta svojega življenja.

ke se je izrodila v prepričevanje, da je osnutek popolnoma pravilno uredil vse stvari. Drugod pa je preveč praktičistično tehnična, to je, posamezniki s praktičistično love za določene formulacije, kar ni bistveno pomembno, ob tem pa seveda spregledajo družbeno politični pomen tega akta in o njem ne razpravljajo s teh stališči. Tudi tovariš v dopolnilo k ugotovitvam tovariša Suligoja.

Še nekaj! V zadnji številki našega glasila smo pričeli izdajati nadaljevanje z obširno objavo vsebine predloga osnutka zakona o delovnih odnosih kar bo vsem, ki celotnega osnutka zakona nimajo, omogočilo vpogled vanj.

Ob obisku v tem prastarem gradu sem v drugem nadstropju naletel na živahnega priletnega moža. Ni ga bilo treba dolgo prositi, kar sam mi je, Franjo Globočnik, začel pripovedovati svojo življenjsko zgodbo. Ko se

že precej razgovoril sem ga vprašal, kako se počuti v nočem domu. Ves vesel mi je povedal, da mu je tu zelo všeč, ker lepo skrbijo za njega. Ko sem se že poslavljala od njega, mi je še zaurval, da se ukvarja z vrtnarstvom, saj mu tako hiteje mine čas.

Štirinosemdesetletnega čevljarja Ivana Kadriča sem srečal sredi možikov, katerim je meto razlagal stavko v tovarni aparija v Podgori pri Gorici. Kot sam pravi, je bil eden izmed organizatorjev te stavke. Pozneje se je umaknil na gradnjo železnice Gorica-Podbrdo. Se in še je pripovedoval, da ga je bilo kar užitek poslušati. Danes živi tu in včasih popravi še kakšen par čevljev ali copat, da se vsaj tako malo spomni svojega poklica, ki ga je opravljal vrsto let.

Skupnosti prav res lepo skrbi za te ljudi. Vendar si včasih začetijo knjižne majhne spremembe. Predresem bi radi imeli več skupnih izletov, veselji pa bi tudi bili, če bi jih pogosteje obiskali zastopniki družbenih organizacij. Bobek

OB 30-LETNICI USTANOVITVE UČITELJSKEGA PEVSKEGA ZBORA

Med najboljšimi

Zamisli o ustanovitvi slovenskega učiteljskega pevskega zbora je vznikla že leta 1910, na Tržaškem, vendar pa je spričo tedanjih težkih razmer ni bilo mogoče uresničiti. Zato so učiteljski pevski zbor ustanovili šele po prvi svetovni vojni. Učiteljski pevski zbor pa je bil trn v peti porajajočemu se fašizmu, ki je z vsemi mogočimi sredstvi zaviral njegovo delovanje, dokler ga ni dokončno povsem onemogočil. Čeprav je ta zbor na koncertih po večjih italijanskih mestih žel enodušno priznanje glasbenih kritikov, njegovi koncerti niso bili polno obiskani, ker so črnosrajčniki terorizirali prebivalstvo, da ni obiskalo te prireditve.

Leta 1925 pa je bil v Sloveniji ustanovljen učiteljski pevski zbor, ki je uspešno deloval vse do druge svetovne vojne. V tem učiteljskem pevskem zboru je zrasla vrsta naših zborovodij, njegova zasluga je, da so začeli naši skladatelji posvečati večjo pozornost vokalni glasbi, predvsem pa mladinskemu petju. Učiteljski pevski zbor je imel pred vojno to prijetno dolžnost, da je lahko prvi izvajal večino vokalnih skladb in da je okrog sebe družil vrsto skladateljev, ki so komponirali skoraj izključno za ta pevski zbor.

Prav zaradi svojstvenega sestava je imel učiteljski pevski zbor od vsega početka dvojno nalogo: prvič da deluje kot nekakšna zborovodska šola in vpliva na naše glasbeno življenje in drugič, da deluje kot umetniško telo. Ti dve nalogi je učiteljski pevski zbor od vseh začetkov zaradi velike požrtvovalnosti svojih članov vestno opravljal.

Zamisli po ponovni organizaciji učiteljskega pevskega

zbora je vznikla na občnem zboru Društva slovenskih učiteljev leta 1949. Po temeljitih pripravah in avdicijah je leta 1952. prvič nastopil. Njegov prvi dirigent je bil Rado Simoniti, od leta 1953 pa zbor uspešno vodi dirigent Jože Gregorc.

Ker so člani pevskega zbora raztreseni po vsej Sloveniji, deluje zbor v izrednih okoli-

vseh svojih odlik in sposobnosti. Z izdatnejšo podporo, ki bi krila predvsem materialne izdatke pevcev, bi lahko zbor polno zaživel in prikazal bogastvo našega petja tudi izven meja. Obenem pa bi bil lahko še boljše šola bodočih pevovodij. Kako majhno podporo uživa ta pevski zbor, nam kaže dejstvo, da v štirih letih obstoja zbor ni uspel dobiti

Beograjski folklorni ansambel »Kolo« je nastopil na IV. ljubljanskem festivalu z narodnimi pesmi in plesni

ščinah in je njegov obstoj mogoč le zaradi izredne požrtvovalnosti njegovih članov. Predvojni učiteljski pevski zbor se je mesečno sestajal, medtem ko se sedanji sestaja le četrtletno.

Pevovodja Jože Gregorc meni, da je v polni zasedbi učiteljski pevski zbor po kvaliteti glasov najboljši v Sloveniji. Ker pa zaradi velikih izdatkov, ki jih imajo člani z vajami, število niha in upada, ne more zbor prikazati

niti enega lastnega prostora in da se mora s svojimi vajami seliti s šole na šolo.

Učiteljski pevski zbor je nastopil tudi na letošnjem ljubljanskem festivalu in je s svojim nastopom zagotovo opravičil zaupanje prirediteljev. Hkrati pa upamo, da bo zbor prejel od naše skupnosti tudi najnujnejša sredstva za svoje vzdrževanje in plemenito delo, ki ga opravlja na področju slovenskega zborovskega petja.

THEODORE DREISER: SESTRA CARRIE

Pisateljja Ameriške tragedije, Theodorja Dreiserja pri nas že nekaj let na spisku najbolj branih romanov pri nas. Oba romana — Sestra Carrie je sedaj izšla v knjižni zbirki Sodobni roman pri Slovenskem knjižnem zavodu — smo tudi videli v še dokaj solidni filmski obdelavi. Toda šele s Sestro Carrie smo dobili v slovenščino morda najboljšo, vsekakor pa najbolj priljubljeno Dreiserjevo knjigo, saj tiskajo to delo v milijonskih nakladah v vseh svetovnih jezikih.

ni sentimentalna do svojih junakov, ki jih je strla brezkompromisna borba za obstoj; on jim je le pravičen sodnik in nepristranski raziskovalec njihovih slabosti, dobrih in napačnih dejanj. V enakih meri kalcor posameznika pa zna Dreiser razčleniti tudi družbo s čutom umetnika, ki ve, kako globoko so pota človekove usode zakoreninjena v družbi. Zaradi nepetega pripovedovanja in privlačnih slikov kot tudi miselne globine se bo roman Sestra Carrie, knjiga ostrih psiholoških posegov in mojstrskih opisov svetohinske meščanske družbe, prav gotovo še bolj priljubila bralcem kot Ameriška tragedija.

KONSTANTIN FEDIN: MESTA IN LETA

Pravzaprav je bil ta Fedinov roman pri nas že preveden, toda bil je med tiskani deli, ki jim predvojnja cenzura ni bila naklonjena in so doživela le majhno naklado in še manjšo javno popularizacijo. Lansko leto je Slovenski knjižni zavod izdal Fedinov roman iz revolucijskih let Bratje, sedaj se je tej knjigi, ki se je bralcem takoj priljubila, pridružila nova izdaja po sodb. večine kritikov najboljšega Fedinovega dela Mesta in leta. To delo, poleg Gorkega in Solohova najvidnejšega sovjetskega pisatelja, je na novo prevedel Josip Vidmar za Državno založbo Slovenije.

Kot Fedin rad oblikuje svoje povesti, je tudi ta roman začel s koncerti, v katerem se stekajo zadnji dogodki življenja Andreja Starcova, človeka, ki ga življenje ni hotelo sprejeti vase. Toda kmalu nas prestavi v prenasličeno in prenapeto predvojno in medvojnno ozračje, v leta, ki je v njih zorela in se pripravljala velika Oktobrska revolucija. V volnih poglavjih nam Fedin izredno umetniško prepričljivo in sugestivno prikaže neizmerno trpljenje, ki je bilo potrebno, da se je človeštvo prebilo iz duševne otroplosti in negotovosti do iskrenja novih poti do odločitve. »Roman Mesta in leta je po poglavitni zamisli povest o stari in novi zemlji in ne posveča toliko pažnje posameznim človeškim usodam, kolikor usodi narodov, ki so združili bili stari red in mir, se mučili in ubijali in v revoluciji skušali ustvariti nov red in nov svet, je zapisal prevajalec v predvojni izdaji tega po vsem svetu znanega romana.

Tudi v tem delu je Dreiser pronicav in nepristranski raziskovalec človeškega početja. Pisatelj odlikuje resnično temeljito poznavanje vseh plasti ameriške družbe, njenih socialnih problemov in njihovih ozadij, vzrokov in posledic. Tudi Sestra Carrie je napisana s strastjo po izpovedovanju resnice in s sovraštvom do laži, hlapščine, krivice in nasilja. Tako je ta žalostna zgodba o intimnih borbah in krizah dveh človeških duš, ki sta se našli, zažareli v plamenu močne ljubezni, a so ju ločili brezobzirni zakon: meščanske okolice, ena najbolj kritičnih podob ameriške družbe v njeni literaturi. Toda Dreiser

NA RAZPOTJU

V eni preteklih šte.ilk naloga glasila sem bral članek: »Laična razmišljanja o glasbi; Ali res ni razumevanja.« Čeprav se avtor zadržuje le ob resni glasbi, me je nehote spomnil dogodka, ki vam ga hočem opisati:

Takole je bilo:

S prijateljem sva prišla v tovarno TONOSA v Savljah. Dvorana, v kateri so pletilni stroji je čista, dolga in svetla. V kotu pri vratih je tovarnišica pregledovala izdelane nogavice.

»No, kako gre?« sva jo vprašala.

»Se kar gre, nič ni za reči.« Je bil odgovor.

»Ali kdo danes manjka?« sva spet vprašala, kar tako mimogrede.

Zvedela sva, da pletilni stroj na drugem koncu dvorane ne dela. Na vprašanje, kdo

je pri njem zaposlen, nama je odgovorila:

»Slavko Avsenik.«

Odgovor je bil kratek in nič ni kazalo, da bi še kaj pri njej izvedela. Verjetno si je mislila, to je pač stvar Avsenika in kar njega vprašajta.

Tako sva tudi hotela storiti. Slavko Avsenik je priljubljen pri ljubiteljih domače glasbe. Vzela sva pot pod noge in kmalu sva bila v njegovem stanovanju.

Žena nama je odprla. Za njeno krilo se je držala Mala Irenca, še manjša Sandra pa je stala v stajci. Družinica, srečna in zadovoljna...

Bilo nama je malce nerodno, ko sva vprašala:

»Kaj je Slavku, da ni prišel v službo. Stroj stoji, in...«

Hotela sva reči, da so v tovarni celo zaskrbljeni. Toda o tem raje nisva nič rekla, ker

nisva vedela zagotovo, ali je res ali ne.

»Spf,« je dejala mlada žena.

»Popoldne bo nadoknadil ure. Prišel je šele zjutraj domov.«

Tudi njej ni bilo prav nič toplo pri srcu. Nerodno ji je bilo. Zato sva hotela naš razgovor čimprej končati in se posloviti.

»Igral je, mar ne?« sem dejal in pokazal na harmoniko v kuhinjskem kotu.

»Da,« je potrdila žena. »Kakor vse kaže, se ne ujemata ta in pa...« Pokazala je na harmoniko, mislila pa je na delo v tovarni.

Vsekakor je bilo bolje, da se najprej prespi in da šele potem začne delati. Kako bi pa delal utrujen pri stroju. Toda stroj je bil prazen — mar ne? Stal je. Nihče mu ni stregel. Škoda za podjetje in gospodarstvo sploh.

Postovala sva se, kaj sva pa hotela. — Ko bi vsaj javil v tovarno, morda bi našli še pravi čas zameno, sva mislila.

»Toda pozabljaš, da ni pletilcev na pretek,« je dejal prijatelj.

Res, na to sem pozabil. »No, verjetno bi lahko zamenjal s tovarišem, ki ga redno zamenjuje.« Toda tako ugibatj ni imelo nobenega smisla. Ura je bila že tako skorajda ena in ob dveh pride nova izmena. Zmenila sva se, da bom jaz počakal na Avsenika, medtem pa se bom pomenil z ljudmi iz uprave.

Proizvodnja, to je čudovita stvar. Če hočemo imeti izdelke, moramo delati in streliti strojem. Biti moramo zaposleni in delati z vso voljo in veščino. Tovarna »Tonosa« v Savljah ima v proizvodnji precej uspeha. Nogavice prodajajo tudi v tujino, na domačem trgu pa so dobro poznane. Ta dober glas so ustvarili vsi, ki so tu zaposleni; saj z delovno disciplino, znanjem in voljo opravlja vsak svoje delo. Med njimi je seveda tudi Avsenik:

»Le da ne bi...« tako je dejal direktor tovarne — sta

fant tako samovoljno prihajal na delo.«

Zvedel sem, da Avsenik ob odhodu na enomesečno turnejo po Nemčiji niti ni sporočil kam in za koliko časa gre. In ker je stroj v tovarni stal, so imeli od tega le škodo, zamujeno pa je težko nadoknaditi.

»Sicer pa, ali ste z njegovim delom zadovoljni?« sem vprašal.

»Vsekakor,« je potrdil direktor. »Dober je in v redu dela.«

Slavka Avsenika sem srečal pri pletilnem stroju. Rokave je imel zavihane, za ušesom je imel zataknjeno kvačko. V roki pa je držal škarje. Stroj, ki mu Avsenik střeže, plete ženske nogavice. V eni uri in 10 minut jih splete 75. Pri dobri pazljivosti še več. Takih strojev je v tej tovarni, kjer dela Avsenik, še precej.

Slavko je vedno nasmejan. Pa čeprav ima skrbi, pristopi k usakomur vedno z nasmehom, tako, da spravi človeka kar mimogrede v dobro voljo.

ZAKLJUČEK LETOSNJEGA DELA ZASAVSKIH LJUDSKIH UNIVERZ

BOLJE KOT LANI

Zlasti letos so zasavske ljudske univerze spoznale, da brez jasno začrtanih programov ni mogoče uspešneje izobraževalno delo. Prenekje se je ponovila stara pesem: predlanskim so sklenili, nato pozabili, lani ponovno sklenili in letos se je pokazalo, da so na istem kot predlansko leto. Zavoljo tega je ostalo, mnogo tistega, kar so si zamislili, neuresničene.

Pa vendar so ob zaključku leta ugotovili, da so napravili korake dalje. To pa gre bolj tistim posameznikom, ki so navzlic stoterim težavam vztrajali in nesebično skrbeli, da so njihove univerze izpolnile vsaj svoje osnovne obveznosti. Veliko zaslug za kolikor toliko dobro delovanje univerz imajo prvenstveno tudi občinski odbori SZDL, ki so ljudskim univerzam vsestransko pomagali in jim dajali tudi gnotno pomoč.

Predavanj je bilo okoli 80. Nekatere univerze so letos znatno izboljšale predavanja in jih približale obiskovalcem, to je vsem tistim, ki so želeli več znanja. Med vsemi prednjači Ljudska univerza Trboveljske Svobode 2, ki je poleg radeške lanske jesen pripravila bogat program predavanj. Predavatelji, ki jih je bilo več kot polovica iz Ljubljane in Maribora, so svojo obljubo izpolnili. Izpolnili so zato, ker so jih pravočasno naprosili. Sprva je prihajalo na predavanja le malo obiskovalcev. V glavnem tisti, ki že vsa povojnina leta čutijo, da so jim predavanja potrebna. No, kasneje se je upravni odbor še bolj zavzel in obiske je bil večji.

Radečani so letos začeli z načrtnim delom. Odbor je ob pomoči celotnega upravnega odbora društva skrbno pripravil zimski del predavanj. Nekoliko slabše je bilo v pomladanskih mesecih. Vsekakor pa je bilo letošnje leto za Radečane dobra šola in bodo prihodnje jesen s pridom uporabili pridobljene izkušnje.

V revirnih univerze niso izpolnile pričakovanja. Zagorska je imela menda le pet predavanj in še pri teh ni bilo obiska. Izjema je

bilo predavanje tovariša Regenta. Nekoliko boljše je bilo v Hrastniku in v Senovem.

Kako bo jeseni? Ob podpori Svobode in občinskih odborov Socialistične zveze bodo ljudske univerze do septembra izdelale svoje programe. To bo nujno, kajti dosedanje izkušnje kažejo, da brez načrta delo ni uspešno. Ponekod so sklenili, da bodo univerzarn dali tudi večjo gnotno pomoč, da ne gre pretirano stiskati, saj so imeli doslej univerze tako majhna sredstva, da je čudno, da so sploh lahko delovale.

K boljšemu delu bodo pripomogli kinoprojektorji na ozke trak. Bržkone jih bodo nekatere šole letos dobile in jih izposojale tudi univerzarn. V Sevnici so v tej smeri že začeli in obiske je že ob prvem predavanju znatno povzela. Vsekakor je zelo važno, da bo pri sestavljanju programov sodeloval širok krog javnih, političnih in drugih strokovnih delavcev. To bi bil korak naprej, saj bodo z njihovo pomočjo odbori lahko sestavili mnoga boljša predavanja.

LEPO SO ZAPELI

Pred kratkim je moški zbor DPD Svobode »Slava Klavora« iz Maribora privredil v veliki dvorani Doma ljudske prosvete v Mariboru svoj redni letni koncert. Zbor je tolerat nastopil pomnožen, saj šteje 80 pevcev in pod novim prevodjem, tovarišem Jožetom Gregorcem. Po mnenju kritikov je bil koncert eden najpomembnejših koncertnih dogodkov zadnjih let v Mariboru. Koncerta se je udeležil tudi predsednik Zveze Svobode in prosvetnih društev Slovenije, tovariš Regent in pa naši skladatelji: Karel Pahor, Blaž Arnič in Rado Simoniti. Na sporedu so bile narodne in umetne pesmi. Posebno kvačiten je bil zadnji del koncerta s skladbami: Ivana Rjavca »Ob Kolpi«, Rada Simonitija »Križ«, Marjana Kozine »Obroč«, Karla Pahorja »Očenaš blapca Jerneja«. Zadnja točka sporeda je bila maka kantata za moški zbor Blaža Arniča »Pesem

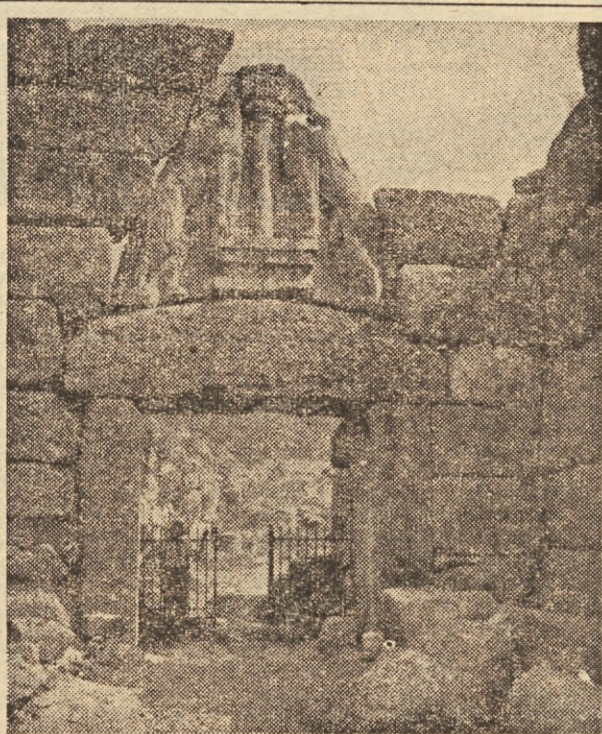
Uspeli seminarji

Na svoji zadnji seji je sindikalna podružnica v podjetju »Kamnik« sklenila, da bo s pomočjo domačih strokovnjakov osnovala izobraževalni tečaj za člane delavskega sveta, upravnega odbora in izvršnega odbora sindikalne podružnice.

Prvo predavanje je bilo prejšnji teden. Predaval je tovariš Adrintek o »Vlogi organov delavskega upravljanja in o nalogah članov teh organov«. Zaradi kratke odmerjenega časa je povedal le nekaj splošnega o delavskem upravljanju danes in o zgodovini upravljanja po delovnih kolektivih v preteklosti.

»Skлади, formiranje in uporaba teh skladov« je bila tema drugega predavanja, ki ga je vodila tovarišica Zmčeva. Bilo je dobro obiskano. Predavala je o najvažnejših skladih, ki so za podjetja zelo važni: amortizacijski sklad za nadomestilo in vzdrževanje, sklad za prosto razpolaganje in rezervni sklad. Prikazala je v splošnih potezah te sklade, kako jih formirajo in uporabljajo.

MIHA

6. Okoli 1500 let pred našim štetjem so s celine pridli na Kreto Ahajci, starogrški narod, ki so porušili kretska kultura, ni so je pa povsem uničili. V nekoliko spremenjeni obliki se je nadaljevala na celini s središčem v Mikenah. Njene ostanke je konec 19. stol. odkril H. Schlimann, ki je skušal najti resnične spomenike dogodkov, ki jih opisuje slepi pevec Homer v svojih epih »Iliadi« in »Odiseji«. V Mikenah je odkopal več grobov, v katerih je našel veliko število zlatih predmetov: zlate posode, čaše, nakite, orožje itd., kakor tudi keramiko, ki je bila prav tako kot kretska, okrašena s slikami morskih živali. Nobene podobnosti pa ne zasledimo med palačami. Zaradi varnosti pred prodiranjem sovražnih plemen so bile mikenske palače nasprotno od kretskih obdane z mogočnim obzidjem, ki so ga Grki, v veri, da so ga mogli zgraditi le velikani Kiklopi, imenovali kiklopsko obzidje. Se danes je ohranjen vhod v nekdanje Mikene, imenovan »Levoja vrata« (na sliki).

o delu. Skladba je bila izvajana prvič in je doživela pri poslušalcih nadvse lep sprejem. Posebnost koncerta za Maribor je bilo tudi to, da je vse pesmi pred izvajanjem recitaliral direktor Mestnega gledališča iz Ljubljane, tovariš Jože Tivan. Občinstvo v nabito polni dvorani je bilo s koncertom zelo zadovoljno. Kritiki so upravičeno zapisali, da spada zbor Svobode »Slava Klavora« med najboljše zборе, kar jih imamo in smo jih imeli.

Dramska skupina DPD Svobode »Slava Klavora« je te dni zaigrala mladinsko igro F. Försterja »Robinzon ne sme umreti« v režiji Janeza Karlina. Občinstvo je bilo s predstavo zadovoljno; ob izkušnejših igralcih so se posebno izkazali pionirji, ki so zaigrali živo in temperamentno, tako da je bila predstava dinamična, polna mladosti in lepote.

KULTURNI DROBIŽ

DPD Svoboda v Gornji Radgoni je letos zelo delovna. Pripravili so mnoga zahtevna dela. Najbolj zahtevna je vsekakor Knitlova drama »Via Mala«, ki jo je režiral tovariš Zdravko Zivec. Vse vloge so bile dobro interpretirane, odlikovala pa se je Greta Beltramova v vlogi Hanne Lauretz. S tem delom so gostovali tudi v Lendavi, kjer so doživeli topel sprejem.

Pionirski pevski zbor KUD Jože Kerenčič iz Gornje Radgone se mudi te dni na Koroškem. Zbor bo pod vodstvom pevovodje Manka Golarja obiskal vse večje kraje na Koroškem. Zbor, ki šteje 70 pevcev, predvsem otrok bivših vničarjev, poje jugoslovanske narodne in umetne pesmi. Obiskali bodo tudi Gospodarsko polje.

»Slišim, da delaš skrbi tovarni,« sem dejal, ko sva si segla v roko.

»Zakaj? Kako!« Začuden obraz in še vedno svetel pogled me je kar zmedel. Ta fant — sem si mislil, pa res ne more delati nikomur skrbi! Omenil sem mu nekaj njegovih »prekrškov«, med drugimi tudi tega, današnjega, potem pa mi je odgovoril:

»Ne vem, kako naj povem. Videti bo kakor opravičilo. Res, v pogojih in okoliščinah, kakršnih sem bil, nisem znal drugače narediti. Nekateri me razumejo, drugi spet ne. Seveda tovarna ima svoj prav in...«

S škarjami je postrigel niti, vezal in potegnil za ročico. Stroj je ubral svojo enakomerno pesem... Rzk, rzk... in sosednji stroji prav tako. Ne bi vam ponarjal tega, kar mi je pravil. Toda nekaj njegovih misli, bi v kratkem takole nanizal.

Kmalu, ko je postal znan s svojimi »Golico«, »Večerom na Robleku«, »Pod Špikom«,

»V Bohinju«, »Kmetič praznuje« itd. je dobil vabila za gostovanja v vse mogoče kraje. Trst, Avstrija, Francija... so sprejeli njegove valčke in polke. Radijske postaje so iz dneva v dan predvajale melodije mladega skladatelja. Potem je prišla ponudba iz Nemčije. »Telefunken«, turneja bavarskega radia... Sledilo so dogovori, snemanja na trakovke in plošče, izdaja not in končno velika turneja v aprilu letos. Šlager sezone na Bavarskem je Avsenikov »Trompetenech« — ali kakor ji je prav in po domače ime »Golica«.

Pripovedoval mi je, kako je nastopil v Nürnbergu pred 8 tisoč poslušalci in žel veličinski uspeh. V mesecu dni je imel, seveda skupaj z drugimi priljubljenim ansambli bavarskega radia 60 nastopov. Žal je moral v tujino sam. Tudi destvo, da je žel uspeh, da je bil ob tako močni konkurenci prvi na listi ljubljencev občinstva v daljni Nemčiji, kaže na njegovo popularnost in

uspeh. Vsega tega in še za marsikatero druge okoliščine, ki se tičejo Avsenika, mi ne vem. Gledali smo le stroj, ki je bil prazen, ki je toliko in toliko časa stal. In pa morda še njega, ko je znal na domačih tleh razgibati več tisočglavo množico na kakšni vrtni veselici ali pa posameznike pri radijskih sprejemnikih.

»Bilo mi je hudo, ko sem prebral ženino pismo, v katerem je pisala, da me bo tovarna za neupravičeno odsotnost kaznovala. V tistem trenutku sem moral na oder in v dvorani je bilo 8.000 ljudi...« Spet se je sklonil nad nitke, tenke, komaj vidne. Prsti, gibčni in kakor za to delo rojeni, so spretno lovili zanke. Verjetno so tudi ostali pri strojih delali tako, toda bil sem prepričan zaverovan v njegovo početje.

»Zakaj pa nisi javil svojega odhoda? To bi bila vendar tvoja dolžnost,« sem dejal in ga spomnil, da proizvodnja zahteva od njega prav toliko

kot od kateregakoli, ki je v službenem razmerju.

»Vem, vem,« je potrdil. »Na vrat in nos sem moral oditi. Jezilo me je, ker sem moral odpotovati sam, brez fantov. Če bi pa turnejo zamudil, bi zamudil pravzaprav vse. Ze tako mi je nekdo na oni strani ukradel melodijo počasi bi pobrali še druge. In jaz...« vzdihnil je in zamahnil z roko. »Kakorkoli naredim, mi gre narobe.« Ustavil je stroj, se sklonil in me pogledal. »Še tale mi včasih ponagaja!« — Tudi ob tej pripombi ni manjkal smehljaj.

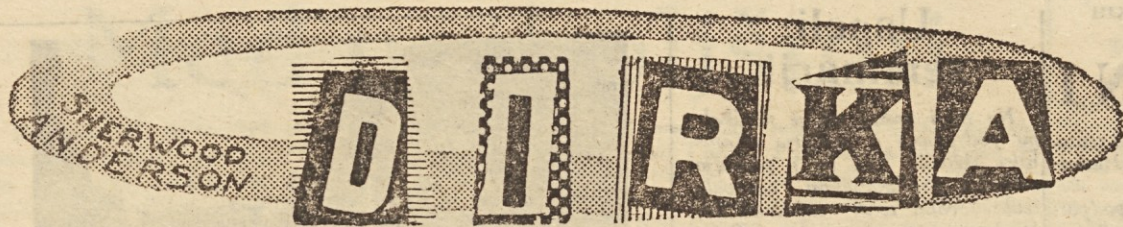
Kaj naj bi še rekel? Da ima od svojih valčkov in polk bore malo, da igra in piše, in da skoraj ne pozna prostega časa. Z ženo že tri mesece ni bil v kinu. Da, in celo na obletnico poroke je pozabil. Živi za harmoniko, družino in tovarno... To je pa za enega preveč. Marsikatero stvar, ki je za druge zelo pomembna, on zanemari, potem pa je zamera tu. Slavko pa, kakršen je,

skromen in dobronarjen, v ame vsako stvar sila resno. Njegov obraz tega vedno ne pokaže. Zato nekateri mislijo, da je ravnodušen. Kako videz vara!

Ko sem šel od Avsenika in mislil nanj in njegove težave in mislil na članek »Ali res ni razumevanja?«. Ta praktičen primer bo lahko piscu članka, ki obljublja, da bo govoril še o zabavi in zabavni glasbi, samo pomagal k poznavanju dejstev. Menim, da smo že itak pozabili na kritiko Avsenikovega ustvarjalnega dela na glasbenem področju, tako da so nas celo Nemci in Avstrijci prehiteli.

Hvalospevi in superlativi o mlademu virtuozu na harmoniki in alpskih deželah niso redki. Prav bi bilo, da bi tudi mi pomislili nanj.

Slavko je na razpolju! To je jasno. Tako napred ne bo zmogel. Tovarna in glasba hkrati! — Samo eno, samo drugo, nikakor pa oboje. Kaj je zdaj važnejše? To pa, menim, ni samo njegova stvar! Silvo

Ameriški pisatelj Sherwood Anderson (1876—1941) v svojih delih mojstrsko opisuje ameriško življenje, življenje majhnih ljudi in njih iskanje resnice in pravice.

Ob spominu na ta dogodek bi se še danes zjokal, bi preklinjal, bi pretepel samega sebe.

Bilo je na jesenskih konjskih dirkah v Sanduskyju v Ohio. Sedel sem na tribuni. Kar smešno se mi je zdelo, da sedim takole kot gledalec jaz, ki sem bil vse prejšnje poletje konjar na hipodromu in sem s črncem Burtom vodil konje Harryja Whiteheada po vseh konjskih dirkah. Mama je sicer jokala, ko sem tedaj sprejel to službo. Sestra Mildred — ki se je ravno zavzemala za mesto učiteljice v našem kraju — je divjala po hiši in me grdo zmerjala ves teden pred mojim odhodom. Obema z materjo se je namreč zdelo poniževalno, da bi bil član naše družine navaden konjar na dirkah. Pa sem le bil! Kaj pa sem hotel! Pri svojih devetnajstih letih nisem mogel več samo postopati okrog. Nekaj sem moral početi. A kje dobiti delo? Prevelik sem že bil, da bi sosedom spravljaj domov seno ali da bi prodajal časopis. Tisti mali frkavci, ki so se znali ljudem prikupiti, so mi vedno sprobi odjedli vsak zaslužek. Neki tak fant je vsakemu pripovedoval, da hrani denar za šolanje. In ljudje so ga ganjeni zaposlili na travniku in mu naročili očistiti cisterne. Meni pa je preostalo le to, da sem noč za nočjo koval načrte, kako bi tega fanta izpodrinil. — In tako sem bil zdaj vesel, da sem mogel postati vsaj konjar pri Harryju. Skupno z orjaškim črncem Burtom sva vodila vsak po enega Harryjevega konja po dirkah od julija do poznega novembra. Zdelo se mi je čudovito! Često pomilujem otroke, ki jih v vsem ugodju doma vzorno vzgajajo, ki hodijo redno v gimnazijo in na univerzo, a nimajo nikdar dobrega črnca Burtja za svojega najboljšega prijatelja, nikdar ne zmaknejo ničesar, nikdar ne slišijo preklinjati to-

varišev, ki to znajo, kot je treba. Taki otroci ne vedo nič. — Mene pa je Burt naučil očistiti konja, mu nadebi pred tekmo »manšeto« in me izvežbal še v vrsti umetnij, ki bi bile vsakomur v korist. Prepričan sem, da je moral biti Burt tudi odlični jahač in bi zatemnil slavo Coxa in drugih — ko bi ne bil črnc.

Najlepše je bilo z Burtom vedno ob koncu tedna, ko so bile tekme »ončane«. Napregla sva konje in se počasi peljala do mesta, kjer so bile naslednje dirke... O, tiste bukve in hrasti ob poti in sladke vonjave in Burtova pesem in dekleta na oknih... o, to je bilo potovanje. To je bila moja šola! Ne bi je zamenjal z nobeno univerzo...

Med potjo sva se z Burtom tudi ustavila, nakrmila konje in šla peš po mestu — in v krčmo. In šla sva noter oba skupaj, ker še ni bilo prohibicije; in razpravljali smo o konjih, pretravali in lagali, lagali...

A ko sem se pozno v novembru tistega leta vrnil domov, sem moral mami obljubiti, da nikdar več ne sprejemem te službe. Ker pa doma spet ni bilo dela, sem šel v Sandusky, kjer sem v neki hiši oskrboval konje. Zadovoljen sem bil. En dan v tednu sem imel prosto; jedel sem dobro, spal v skednju in denar sem pošiljal domov. Nekega oktobrskega popoldneva pa so bile v Sanduskyju jesenske konjske dirke. Imel sem ravno prost dan in sem si jih šel ogledat. Kupil sem si odlični sedež na tribuni. In tu se je zgodilo tisto, kar sem vam že od vsega začetka nameraval povedati.

... Sedel sem na tribuni. Gledal sem dol na konjarje, ki so v zamazanih hlačah, s konjskimi odejami preko ramen vodili konje na hipodrom. Tak sem bil torej jaz pred letom dni?! Pravzaprav sem bil obakrat zadovoljen: dostojanstven in ugleden sem se zdel samemu sebi zdaj, ko sem sedel na tako odličnem prostoru na tribuni; in še bolj dostojanstven in še bolj pomemben sem se zdel samemu sebi takrat, ko sem bil konjar tam dol na hipodromu...

Pred menoj je na tribuni sedel neki fant mojih let. Zdel se mi je eden takih, ki študirajo po gimnazijah in postanejo sodniki, uredniki časopisov ali kaj podobnega. Pa ni bil niti domišljav. S seboj je imel sestro in svojo deklico. Sestra se je ozirala preko bratove rame — in to brez kakšnega koli namena — in njene ter moje oči so se slučajno ujele.

Saj veste, kako je potem... Zardel sem, ko me je pogledala, in zardela je tudi ona... Bila je najlepša deklica, kar sem jih videl. In tudi domišljava ni bila. Govorila je slovnično pravilno, a pri vsem tem ni bila kot kaka učiteljica. No, kar mislim s tem povedati, je to, da je bila kot bi se le želel.

Prva vožnja na dirkah se je medtem končala in fant, ki je spremljal ti dve deklici, je šel dol, da stavi. In med potekom druge vožnje so vsi trije stopali na prste in se živčno premikali sem in tja. No, pa saj tako dela vsak, ki je stavil na konja, za katerega kaže, da bo prvi na cilju — a ravno na koncu odpove.

Potem so prišli na pozorišče konji, določeni za razdaljo 2,18. Med njimi je bil tudi Mathersov konj »Ahema«, ki je bil hiter ko blisk. Sposoben je bil prebrzeli razdaljo 2,08 ali 2,09, čeprav je bil postavljen na mesto 2,21. Mathers je bil silno bogat lastnik premogovnikov in odličnih dirkalnih konj. A ker je bil bresbiterjanec, ni nikdar sam tekmoval; na njegovih konjih je namesto njega dirkal Bob French. — Vse to o Mathersu in njegovem konju »Ahemu« sem zvedel tisto leto, ko sem bil z Burtom pri njegovem črncem prijatelju, ki je bil hlapec na Mathersovem posestvu. Takrat je celo Burt jezdil »Ahema«; kajti Burt je bil prvovrsten jezdec. Vendar pa se je moral odpovedati upanju, da bi mu to priznavali; in to le zato, ker je bil črnc...

In na teh dirkah v Sanduskyju je spet nastopil Bob na »Ahemus«. Jaz sem torej sedel — kot veste — na tribuni in pred menoj je bil fant, k je pravkar iz-

gubil stavo. Mislite si, kako se je počutil! Strašno mora biti, če se vam to zgodi ob prisotnosti sestre in izvoljenke. In zasmilil se mi je fant. Veste pa, da je bil to fant, katerega sestra me je prej tako pogledala in zardela... Sklenil sem: »Dal bom konju doping.« In dotaknil sem se fantovih ram in ga učil: »Ne stavi niti centa na prvo vožnjo, ker bo »Ahema« stopal v začetku kot vol za plugom. Po prvi vožnji pa pohiti dol in stavi vse na »Ahema«. Potem mi je fant spoštljivo predstavil svojo izvoljenko, svojo sestro Lucijo Wessen in sebe. In tedaj se je zgodilo! Človek, ki je bil nekoč konjar na dirkah in ki zdaj oskrbuje konje, ni prav nič več in prav nič manj vreden kot kdor koli drug. Često sem tako mislil in rekel tako. No, pa saj veste, kakšni smo fantje! Nekaj je bila kriva Lucijina lepa obleka, nekaj njene lepe oči in storil sem nepopravljivo neumnost: predstavil sem se enostavno za Mathersovega sina iz Ohia. Pripovedoval sem vsem trem najbolj fantastične laži, kar ste jih kdaj slišali. Doma smo bili precej ubožni, odkar nas poznam. A te tri nove prijateljice sem zdaj prepričeval, da je »Ahema« last mojega očeta; ker pa smo preponosni, da

bi sami nastopali na dirkah, da tekmuje Bob za nas na naših konjih. Lucijine oči so zablestele. Lagal sem naprej, in to zelo temeljito: o našem velikem posestvu v Marietti, o naših ogromnih konjskih hlevih in o veliki zidani hiši na griču. In znal sem tako, da ni bilo videti vse skupaj le širokoustenje.

Medtem je prva vožnja minila. »Ahema« je — kot sem prerokoval — prispel zadnji. Tedaj je šel Lucijin brat staviti na »Ahema«. Izteklo se je kot sem napovedal. Dvignili smo dobljeni denar. Lucija je bila ponosna name. Vem z gotovostjo, da ne samo zato, ker me je imela za bogataša.

Večer, ki je bil tako topej, mehke, temne, opojen, smo preživeli v »Cedrovem rtiču«. Bil sem ob Luciji, ves zmeden, vesel in žalosten. Ob desetih pa so morali vsi trije na vlak. Lucija me je tolažila: »Saj mi boš kmalu pisal in jaz tebi.« Jokal sem kot otrok. Kako sem mogel biti tako neumen in Luciji tako bedasto lagati. Ona mi bo pisala v Marietti in pismo bo prišlo nazaj k njej z žigom: »fant tu nepoznan« ali »tu ga ni« ali kar že napišejo na taka pisma.

Jaz pa sem od tedaj vedno sam in se ne brigam več ne za denar ne za delo ne za kaj drugega...

50 let Moškričeve tiskarne

Učiteljsko tiskovno društvo, ki je pred 50 leti ustanovilo svojo tiskarno, je v takratnih časih storilo pomembno dejanje, ki je tudi v kulturnem pogledu mnogo doprineslo k razvoju tiska na Slovenskem. Da bi polstoletni obstoj tiskarne, ki je v sedanje prostore prišla nekaj let pozneje, dostojno proslavili, je sindikalna podružnica izvedla tekmovanje v raznih športnih panogah ob udeležbi večjega števila ljubljanskih tiskarskih kolektivov. Temu je sodelila akademija v dvanajstih »Maksa Perca«, z nastopom moškega pevskega zbora »Jože Moškrič« in razdelitvijo nagrad. Točno na dan, ko je bila tiskarna pred 50 leti kupljena za 48.030 kron, pa je bila slavnostna seja Delavskega sveta. Seje so se udeležili vsi zaposleni in predstavniki višjih organov sindikata grafičarjev.

Sejo je vodil predsednik DS tov. Stane Skubic, o razvoju tiskarne pa je govoril sedanji direktor tov. Viktor Avsenek. Od 88 zaposlenih po vojni ima sedaj obrat 140 zaposlenih. Proizvodnja je doka večja, saj se je dvignila od 158 ton porabljene papirja v 1951 letu, na 268 ton v 1955 letu. V tem času so dozidali še eno nadstropje, zelo so izboljšali delovne pogoje, za kar so porabili okoli 35 milijonov din.

Proslavo 50-letnice obstoja so združili tudi s počastitvijo tistih zaposlenih, ki delajo v istem obratu že nad 25 let. To so: Ludvik Cesar, Jože Leskovec, Edvard Južnič, Pepca Cirman, Stane Urbančič, Jože Batič in Ivan Česnik. Imenovani so sprejeli spominska darila. Tako je kolektiv lepo praznoval pomembno obletnico.

ZIVLJENJE JE POSVETIL MIRU

Te dni po vsej Jugoslaviji proslavljamo stoletnico rojstva genialnega mojstra elektrotehnikarja, Nikole Tesle.

Proslava v počastitev rojstva Nikole Tesle se je v Beogradu že začela. V Akademiji znanosti in umetnosti so ravno te dni predavanja pomembnih svetovnih znanstvenikov. Na beograjski Tehnični visoki šoli pa so tudi ob tej priložnosti odprli jubilejno radijsko razstavo.

Ze kot mlad inženir je pokazal izredne znanstvene sposobnosti. Toda za svoje velike zamisli ni našel razumevanja v domovini, zato se je izselil v Ameriko, kjer se je povzpел s svojo brezmejno energijo do moistrstva, ki je vzbudilo občudovanje vsega sveta. S svojimi odkritji je Tesla skoraj preroksko posegal v panogo jedrske energije.

Tesla je živel in delal, da bi prinesel svetu mir.

GUY DE MAUPASSANT:

Klatež

Eden najpomembnejših svetovnih novelistov, Guy de Maupassant, v tem odlomku prikazuje težko življenje delavcev ob koncu preteklega stoletja.

Več kot mesec dni že Randel blodi okrog in si išče zaposlitev. V rodnem mestu Ville-Avary je namreč ni mogel dobiti. Bil je tesarski pomočnik; sedemindvajset let star; krepak in dober delavec. In vendar je moral biti dva meseca v breme svoji družini, ki je že tako bila kaj čisto brez kruha. Sestri sta za malenkostno plačo delali kot postrežnici. On, Jakob Randel, najstarejši sin in najmočnejši v družini, pa je bil brezposeln in je jedel kruh drugih...

Potem pa je vse svoje dokumente, dvoje hlač, par čevljev in srajco zavil v modro culo, si jo zavezal na popotno palico in odšel.

Stopal je brez počitka, dan in noč, v soncu in dežju in zaman iskal čudežno deželo, kjer delavci najdejo zaposlitev. Sprva je vztrajal pri misli, da bo sprejel delo, ustrežajoče poklicu, ki se ga je izučil. A v vsaki tesarski delavnici ga je čakal vedno isti odgovor, da so celo prejšnje delavce odpustili... Potem mu je zmanjkalo denarja. In pripravljen je bil, da se oprime katerega koli dela. Bil je najprej kopač, potem konjski hlapec in žagar; zdaj je cepil drva in klestil drevesa, zdaj spet kopal jarke, mešal malto ali vezal butare. Vse to vedno le za nekaj sujev. Kajti prav s tem, da je zahteval smešno nizko ceno, je premamil požrešnost delodajalcev, da so ga sploh zaposlili, čeprav samo za dva ali tri dni.

... Zdaj pa že ves teden ne najde več niti takega priložnostnega dela. Denarja nima. Živi le od kosčka kruha, ki mu ga podari na cesti kaka dobrotljiva ženska. Noge so mu razboljene, srce polno brezupnosti. Hodí ob glavni cesti po travi bos, da bi prihranil svoje edine čevlje. Kajti tisti drugi par, ki ga je imel seboj, je že zdavnaj uničil.

Sobota je. Poznojesenska sobota. Težki sivi oblaki naglo pade nad drevesi. Ljudje čutijo, da se pripravlja na dež. Pusta je ta dan dežela; polja so prazna, kot bi bila že posejana za naslednje leto.

Randel je lačen, izčrpan in oslabiljen. Utrujen pozvame daljše korake, samo da bi jih naredil manj. Glava mu je težka, v sencih mu razbija, oči so mu krvave, usta izsušena. In tak krčevito stiska v roki svojo popotno palico, poln poželenja, da bi z njo silno udaril prvega, ki bi ga srečal, da gre domov, da gre večerjat...

Ozira se s ceste na polja in misli, kako dobro, toplo večerjo bi imel, ko bi na poljih bilo še kaj krompirja. Nabral bi dračja, zakuril in si spekel krompir. Pečenega, vročega, bi vsakega posebej najprej podžral v svojih mrzlih rokah in potem bi jedel, jedel... A v tem poznem letnem času krompirja ni več na polju.

Stopa naprej in sam pri sebi glasno govori. Vsa utrujenost, brezupno in brezuspešno iskanje dela, dolgotrajna lakota, noči na prostem, prezir do ljudi z urejenim domom, ki ga imajo za klateža, spomin na domače, ki sicer niso po svetu, a so prav tako brez vsakega suja — obup, da ne more zaposliti svojih močnih rok, v katerih čuti prekipevati življenjsko silo... vse to ga je že ves čas bolj in bolj napolnjevalo z jezo, ki se je stopnjevala vsak dan, vsako uro, vsako minuto in ki mu zdaj bruha iz ust v kratkih stavkih: »Ta revščina! Človeka puste umreti od lakote!... Nesramnost! Se dveh sujev n mam... pa ta dež... nesramnost! Divji nad krivico stiska zobe in ponavlja: »Nesramnost, Nesramnost! Prepričuje se: »Pravico imam živeti! Da me puste tako umreti od lakote! Delo hočem!... Nesramnost... To glodanje v srcu in bolečina v udih mu porode misel: »Pravico imam živeti, ker diham in ker je zrak skupna last vseh. Nihče me ne bi smel pustiti brez kruha.«

Začuti droban, gost, ledeno mrzel dež. Ustavi se in mrmra: Ta revščina!... Mesec dni bom moral spet hoditi, preden pridem do doma. In obrne se v smer proti domu, ker upa, da bo laže našel delo v rojstnem kraju — kjer ga vsi poznajo —, kot pa na teh dolgih cestah, kjer se zdi vsakemu sumljiv. Tesar res tudi doma ne bo; morda pa bo lahko dninar, ali cestni delavec, ali morda kamnar. Zdaj ni več izbirčen glede vrste dela. Samo, da si bo zaslužil za hrano.

Potem si zaveže ostanke svojega zadnjega robca okrog vratu, da mu ne bi mrzla voda curjala dol po

hrbtu in prsih. Kmalu začuti, da mu dež pronica že skozi obleko. Ozira se okrog kot v agoniji. Njegov pogled je pogled človeka, ki ne ve, kam bi se vlegel, kje bi se odpočil. Je to pogled človeka, ki na vsem svetu ne najde prostora, kjer bi imel zavetje.

Tam v daljavi, na pašniku, zagleda tedaj nekaj temnega. Zaslutí, da je to krava. Zato preskoči jarek in se ji približa, ne da bi pravzaprav vedel, kaj bo storil. Ko je ob njej si misli: »Zdaj bi se lahko napil mleka, ko bi imel posodo.« Zival obrne svojo glavo k njemu. On jo gleda in jo nenadoma udari v bok, da bi vstala. Ta se res počasi dvigne. Randel se vleže pod njo na hrbet, prime z obema rokama njeno toplo, težko vime in pije, pije, dokler je kaj mleka. — Zival se spet počasi vleže na tla. On se vsede ob njej in — hvaležen ji za hrano, ki jo je dobil od nje — jo boža ter se premražen ozira po planjavi. A nikjer ne vidi kakega prostora, kjer bi se mogel zavarovati pred vedno bolj in bolj ledeno mrzlim dežjem. Hrepeneče se ozira v okna hiš, v katerih se svetlikajo luči... In ko tako boža žival, mu udari v obraz toplo sapa, ki puhti iz živalinih nozdrvi. »Kako topla je«, pomisli Randel. In svoje roke položi pod njena stegna, da bi se vsaj malo pogrel. Prešine ga misel, da bi mogel noč prebiti pod živalinim toplim, širokim telesom. Vleže se k njej, s čelom pod njenim vimenom, in kmalu zaspi; a vso noč se obrača, tako da je zdaj s hrbtom, zdaj s sprednjo stranjo ob toplim živalinim boku, ob katerem si znova osuši in pogreje tisto stran svojega telesa, katera je pač bila med tem izpostavljena mrzlemu nočnemu zraku in mu med tem že na pol primrznila...

Peteletnje petje ga prebudi; nebo je jasno in ne dežuje več. Zival še vedno počiva, z glavo na tleh. Randel se skloni, poljubi njene široke, vlažne nozdrvi in mrmra: »Pozdravljena do prihodnjic, moja dobra živalca.« Obuje se in odide spet po tisti ravni, dolgi cesti. Kmalu začuti tako utrujenost, da mora sedeti. Mimo njega se vrste ljudje, namenjeni v sosednje vasi, da tam pri sorodnikih ali prijateljih prežive nedeljo. Nekateri so peči, drug: v kočijah. Tudi debel kmet pride mimo s čredo blejajočih preplašenih ovac. Randel vstane in prosi kmeta: »Imate kakšno delo za človeka, ki umira od lakote?« Kmet se zaničljivo nasmehne: »Za pocestneže nimam dela.« In tesar se spet vsede ob jarek... Dolgo sedi tam in čaka na prijazen, usmiljen obraz. Končno se odloči za moža v površniku, z zlato verižico preko trebuha. Nagovori ga: »Ze dva meseca iščem delo. Se danes sem brez njega in brez denarja.« Gospod pa ostro: »Menda ste brali na začetku vasi napis: »Beračenje prepovedano!« Če dovolj hitro ne izginate, vas bom dal jaz, župan te občine, zapreti.« Randel poln jeze zavpije: »Kar zaprite me! Vsaj umr! ne bom od lakote.« in se umakne ter sede spet tja

ob jarek. Čez kake četrt ure se že pojavita na cesti dva orožnika. Stopata počasi drug ob drugem; že od daleč se v soncu bleščita njuni kapi in kovinski gumbi. Randel ve, da prihajata ponj; a se niti ne gane. Zgrabi ga nenadna želja, da bi ju izzival. S težkim, vojaškim korakom stopata mimo njega in ga najprej sploh prezreta. In ko ga potem zapazita, pristopi k Randelu tisti, ki je bil poveljnik orožniškega oddelka, in ga vpraša: »Kaj delata tu? Randel mirno odgovori: »Počivam.« »Odkod prihajate?« »Več kot uro bi vam govoril, če bi naštel vsa mesta, kjer sem bil.« »Kam greste?« V Ville-Avary. Kje je to?« V La Manchu.« »Je to kraj vašega stalnega prebivališča?« »Da.« »Zakaj niste ostali tam?« »Iščem delo.« Orožnik se divje obrne k svojemu kolegu: »Vsi tako rečejo, ti ničvredneži! Saj jih poznam!« Obrnivi se k Randelu nadaljuje: »Imate dokumente?« »Da.« »Pokažite jih!« Randel vzame dokumente, te strgane, zamazane papirje, ki že razpadajo na kosčke, in jih preda orožniku.

Ta jih prebira, se pri tem zatika in pokašljeva ter jih končno (videč, da so v redu) vrne Randelu z razočaranim pogledom premaganca. Potem pa spet začne: »Imate kaj denarja s seboj?« »Kje pa!« »Popolnoma n č?« »Popolnoma nič!« »Niti centima?« »Niti centimale!« »Kako pa živite?« »Od milosti!« »Torej prosjačite?« Randel odločno zavpije: »Tako je!« In orožnik: »Ujel sem vas na glavni cesti kot klateža in berača, brez denarja in brez dela. Zato vam ukazujem, da greste z menoj!«

... In ko se je Randel med orožnikoma pomikal proti vasi, se je na obeh straneh takoj zbralo ogromno kmetov in kmetic, ki so hoteli videti zločinca. Gledali so nanj s sovražnimi očmi, v katerih je odsevalo njihovo poželenje, da bi Randelu s svojimi nohti razpraskali kožo, da bi ga kamenjali, da bi ga pohodili pod seboj...

Oton Župančič:

Kroparji

Kdo pa tisti so štokljači?
To so kroparski kovači,
to žebjarji so iz Krope,
hodijo ko v mlino stope:
cop — cop — cop,
lop — lop — lop!

Kdo pa tisti so trkljači?
To so kroparski kovači:
kladivo jim v roki pleše,
pesmi poje, iskre kreše:
plenk — plenk — plenk,
žvenk — žvenk — žvenk!

NERAZISKANI KRAJI

V prvih dneh julija je odšla iz Sarajeva na pot velika znanstveno-planinska ekspedicija, da razišče do sedaj neznan kanjon divje gorske reke Rakitnice. Na to področje, ki zajema 200 km², doslej še ni stopila človeška noga. Naloga ni lahka. Treba se bo prebiti skozi kanjon, čigar dolžina je 40 km. Za to težavno nalogo bodo potrebovali najmanj štiri najstj.

Kdo bo premagal kanjon? To vprašanje so si po vojni začeli postavljati mladi sarajevski planinci, vendar odgovora dolgo ni bilo. Mladinsko urečništvu Rada Sarajeva pa se je naposled odločilo in financiralo odpravo s pogojem da bodo v njej sodelovali znan-

stveniki. Kmalu pa so se v redakciji pojavili številni zavodi in znanstveni inštituti z željo, da bi sodelovali pri odkrivanju tega neznanega kraja. Tako so danes v odpravi geologi, biologi, geografi, meteorologi, filozofi in ostali znanstveni sodelavci. Poleg tega so odšli na pot še srednješolci, študentje, delavci, novinarji večjih časnikov ter filmski reporterji. Ekspediciji nudijo veliko pomoč posebni oddelki Jugoslovanske ljudske armade, zlasti planinci in vezisti. Kaj lahko najdejo v kanjonu? Nekateri trdijo, da so v kanjonu ostanki starega mesta, češ da morebitno naselje izvira še iz ilirskih in tračanskih časov. Filozofi se veselo, da se bodo lahko pogovarjali s prebivalci najoddaljenejših krajev, kjer civilizacija pušča le malo sledov. Soudijo, da je na tej reki slap visok 450 metrov, z vso gotovostjo pa trdijo, da se pritoki zlivajo v Rakitnico v 200 do 300 m visokih slapovih.

Poročila, ki jih pošiljajo dopisniki večjih dnevnikov, prihajajo silno počasi, tako da smo le skop obveščeni o napredovanju odprave. Ta je po poročilu, ki je bilo odposlano 4. julija (preko male radijske postaje z Bjelašice) na višini 1.000 metrov. Tu je megla, pravi jesenski ledeni dež. Celotni pohod so razdelili v več etap. Po treh dnevih napornega pešačenja in plezanja bodo člani ekspedicije prišli do mesta, kjer se bodo lahko preplazili iz kanjona. Pripomniti moramo, da so člani odprave razdeljeni v tri skupine. Po levi in desni strani

kanjona napreduje po petdeset ljudi, v sredini pa je samo 17 članov odprave. V samem kanjonu bodo alpinisti pripravljali pot štirin-znanstvenikom in reporterjem, ki so se prijavili za to smer raziskave tega predela.

Vodja odprave, podpolkovnik Gusti Kvarner je novinarjem izjavil, da so prve priprave za osvajanje celotnega kanjona že končane. »Mislim,« je dodal vodja odprave, »da bomo pravočasno prispeli na mesta, ki so za sedaj samo na karti označena za naše tabore.«

O uspešnih napredovanjih odprave se bomo v prihodnjih številkih našega lista še pomenili.

Vse okrog nas veličastni kamniti sikladi

KAJ NAM POROČAJO

ALI JE TO RES?

Ponekod pravijo: Mi živimo v prirodi in društvo prijateljev prirode nam ni potrebno

Bohinjci mislijo drugače

Ustanovili so iniciativni odbor in širše razumejo naloge Prijateljev prirode. Predsednik IO je šolski upravitelj tov. Egon Mihelič, v odboru pa so še trije delavci, en profesor in en železničar. Oni zares živijo v lepem kraju, toda prav gotovo se bodo kdaj pa kdaj podali še »v svet«, imeli pa bodo tudi priložnost sprejemati prijatelje prirode, in če želi kdo kakšna pojasnila, jim bo odbor prav gotovo rad odgovoril.

Kaj pripravljajo Ljubljancani

Iniciativni odbor DPP Center je na IV. seji sklenil prirediti 15. julija kolesarski izlet v Iški vintgar, v soboto, 21. in v nedeljo 22., pa namerava prirediti izlet na Mozaklje, kjer je bila prva partizanska bitka na Gorenjskem. Prenočiti bodo v počitniškem domu železničarjev, v nedeljo pa bodo obiskali še Bled. Zatem pripravljajo še veselico, ki bo 5. avgusta pri »Štirni« na Ježici. Zabava ima svoj namen, o podrobnostih pa bodo Ljubljancani še obveščeni.

Tudi v Podvelki je bilo govora o namenih DPP

Občinski sindikalni svet je imel plenum, na katerem so razpravljali o nalogah prijateljev prirode. Tovariš Kure je bil mišljenja, da v kraju, ki je pod Pohorjem, ne bi imelo društvo poleg snujočega olepševalnega društva kaj posebnega delati. O tem bodo še razmišljale podružnice, in mesec zatem, to je 22. VI., so na redni seji sindikalnega sveta le ustanovili iniciativni odbor, katerega predsednik je Ivan Robnik. V zapisniku beremo med drugim: »V tem predelu živijo ljudje v gorskem svetu in tako nimajo večjega poželenja po naravi.« Ze res, toda ali vas nič ne miče morje, Gorenjska, tudi druge republike? In letni dopust? Vemo, da je lepo pri vas in zato bi mogli storiti še nekaj. Vaše društvo more napraviti obiskovalcem tudi kakšno presenečenje. Povabite dolinske prijatelje prirode k vam na prireditve ali zabavo. Saj ste zapisali, da si mestni ljudje bolj želijo svežega zraka in zato bo za Mariborčane prav dobrodošlo, če bodo imeli tudi v Podvelki društvo, ki jih bo moglo včasih tudi sprejeti v okrilju lepega Pohorja.

Prijatelji prirode v Košakih

Tudi tam je bil ustanovljen iniciativni odbor, katerega predsednik je tov. Jože Čepe, zaposlen v opelarni Maribor - Košaki. Odbor je pripravil za vse člane kolektivov skupinski izlet 4. julija, drugi izlet pa bo 22. julija. Poročajte, kako ste se imeli!

In kaj piščejo iz lepih Nazarij

Eni so bili za, drugi proti. Spet isto: Živimo v lepi naravi, toda drugi so bili na seji Občinskega sindikalnega sveta drugačnega mnenja. Z delovanjem prijateljev prirode bi mogli doseči mnogo koristnega, odvrčali bi ljudi od gostiln in raznega pohajkovanja. Z glavnimi smernicami društva so

se že lahko seznanili v Delavski enotnosti od 22. junija 1956 in morda se bodo sedaj lažje odločili za ustanovitev društva.

Kaj pa v Ribnici?

Iniciativni odbor že imajo, tudi izkušeni, pravijo, še ne. Priporočeno, da tudi oni prečitajo smernice prijateljev prirode, ki so bile objavljene v Delavski enotnosti, in delo se bo lahko razvijalo postopoma.

Nacrti

KOČEVARJEM gre za dograditev koč na Travnj gori, ureditev koč na Mestnem vrhu, koč Kotel in dograditev žičnice na Prilohinštajnu. V predgrajski občini bo tudi kopališče in seveda bodo za uresničenje teh načrtov potrebne skupne sklopje vse zainteresiranih ljubiteljev domačega turizma.

NOVA GORICA razmišlja o ureditvi izletniške točke na Sikalnici. Ta kraj je zelo primeren za krajše izlete, potrebno pa je adaptirati nekaj porušeno postopje. Podobno želijo imajo Sentpetrčani. Želijo urediti postojanko na Markovem hribu, ki je pol ure oddaljen od njihovega bivališča. Toda prijatelji prirode iz Ajdovščine bi radi pohitej višje. Na uro in pol oddaljenem Čavnu želijo urediti izletniško postojanko.

LJUBLJANCANI pa mislijo na Zbiljsko jezero...

Odbor meni, da bi kazalo dobiti nekaj sredstev za nakup lesenih hišic, ki bi jih postavili nad Jezom pri Bokalcu in Gornicah na Sori. O tem se že delj časa razpravlja, kajti za naraščajoče število prebivalstva Ljubljane je treba preskrbeti čimprej primerno urejeno izletišče.

IN MARIBORČANI?

Obsežen je njihov program. Gre za ureditev nekaterih postojank na Pohorju, za camping prostore ob Dravi, za nabavo 50 kompletov šotorov in nekaj plovnic ob jelektov. Ob hidrocentralah želijo urediti tudi izletišče, skupna sklopje vseh zainteresiranih pa je dograditev žičnice na Pohorju. Iztet bodo posamezna podjetja postavila paviljone za letovanje otrok zaposlenih.

ZEMLJIŠČE DPP NA GORENJSKEM

Predvojni član prijateljev prirode, sedaj upokojeni staveč, tovariš France Pintar iz Radovljice, je sporočil Republikancem iniciativnemu odboru, da je imelo predvojno društvo kupljeno zemljišče na področju Kranjske gore in v bližini Medvode. Zanimati se bomo za to, prav tako pa bi se morali tudi Trboveljčani zanimati, kako je z bivšim zemljiščem DPP na Mrzliči.

Prijatelji prirode prejema denarno pomoč

Kakor je znano, je Zvezni Izvršni svet pod pogojem, da ustrezajo dobajo da še Republiški izvršni svet in okrajni ljudski odbori, dodelil za izboljšanje pogojev letnega dopusta delavcev in uslužbenecv 300.000.000 dinarjev. Od te vsote je prišlo za področje naše republike 42.000.000, k temu pa bodo prispevali še Izvršni svet in ljudski odbori. Te dni razpravljajo o višini dotacije organizacijam, ki se ukvarjajo z domačim turizmom. Za namene, ki jih zasleduje Društvo prijateljev prirode, bo dodeljena vsota, ki jo bodo društva s pridom uporabljala.

Pogled na anorje ob sončnem zatonu nam ostane še dolgo v spominu

OB OBISKU PREDSEDNIKA NASERA

„Mi, ljudstvo Egipta...“

Obisk predsednika Nasera v Jugoslaviji — prav tako kot obisk tovarniša Tita v Egiptu — ne sodi v vrsto tistih kurtoaznih obiskov in srečanj državnikov ter politikov, ki se kimalu pozabijo in od katerih ostane le nekaj ljubeznivih besed na papirju. Namen tega obiska je iskrena in prijateljska izmenjava misli in izkušenj v korist krepiteve jugoslovansko-egiptovskih odnosov in v prid svetovnega mira. Takšni razgovori med tako uglednima državnikoma, kot sta tovarniš Tito in predsednik Naser, pa bodo imeli — tako nam izkušnje dokazujejo — velik mednarodni pomen.

Predsednik Naser je predstavnik in tvorec novega Egipta, ki se je pod njegovim vodstvom uveljavil kot neodvisna dežela, in ki odigrava vedno bolj pomembno vlogo na svetu. Dežela, katere ljudstvo je zelo svojo usodo v laštne roke in ki je prav zaradi tega v zadnjih letih pomembno napredovala.

Prav sedaj, ko pozdravljamo predsednika Nasera kot našega dragega gosta, lahko rečemo, da je zaključeno začetno obdobje v zgodovinski preobrazbi Egipta. Dne 19. junija letos je zadnji angleški vojak zapustil egiptovsko ozemlje, dne 23. junija pa je egiptovsko ljudstvo zvolilo Nasera za prvega predsednika Republike Egipta in obenem z referendumom potrdilo novo ustavo, ki se začinja z besedami: »Mi, ljudstvo Egipta...« S tem je še ena revolucija uzakonila svoje pridobitve, nova dežela je stopila na pot napredka.

Pred 23. junijem 1952, ko je skupina mladih revolucionarnih oficirjev pod vodstvom Nasera odstavila kralja Faruka in prevzela oblast, je bil Egipt zaostala in nesamostojna država. Šestnajst milijonov felahov, torej nad 94% vseh kmetijskih prebivalcev dežele, je imelo komaj tretjino obdelovalne zemlje, le 0,4% prebivalcev (veleposestniki) pa je imelo 36% obdelovalne zemlje. Življenje felahov se v tisoč letih ni izboljšalo. Polja so obdelovali z najprimitivnejšimi sredstvi, plačevali so velike zakupnine, pisati niso znali, bicanje je bila najmilejša kazen. Tudi industrija je bila zelo zaostala, zlasti bombažna, druge pa skoraj ni bilo. Delavske plače so bile izredno nizke, delavske so dobivale dvakrat manjše plače kot delavci, v tovarnah je delalo več tisoč otrok. Skupina veleposestnikov in industrialcev si je prisvajala skoraj ves narodni dohodek, živela je v izobilju in razkošju, medtem ko so milijoni umirali od lakote; da bi zavarovala svoje interese, je bila vedno pripravljena na nacionalno izdajo. Farukov dvor je bil središče samovolje, korupcije in izdaje. Kralj si je prigrabil ogromna bogastva, postavil in odstavil je vlade, kot se mu je zahotelo, parlament je bil lutka v njegovih rokah in v rokah fevdalnih industrijskih in strankarskih veljakov, ki so jim bili interesi ljudstva deveta briga. Politične stranke so bile predstavnice različnih izkoriščevalskih slojev, največkrat pa tudi

tuje agenture; s svojim delovanjem so povečevale tragična nasprotja družbe, v kateri so se prepletali ostanki sužnjeposestniških in fevdalnih odnosov s kapitalističnimi odnosi. Egipt, dežela na pomembnem strateškem področju med dvema celinama, kjer se križajo važna pomorska, zračna in kopna pota, je bil poslušno orodje vlesil. Takšen je bil Egipt do 23. junija 1952. leta, ko je skupina mladih revolucionarnih oficirjev prevzela oblast, da bi v interesu

žujejo, da bi obvarovali svoje izkoriščevalske pozicije. Okupatorji so se vedno lahko sporazumeli z egiptovskimi fevdalnimi, industrijskimi in političnimi veljaki, in vsak njihov sporazum je poslabšal življenjske razmere egiptovskega ljudstva. Nasera so se odpirale oči. Vedno jasneje je videl cilj boja naprednih sil, vedno bolj je spoznaval, kdo so prijatelji in kdo sovražniki Egipta.

Izbruhnila je palestinska vojna in Naser se je znašel na bo-

revolucionarni imenovali za predsednika. Naser pa pred težavnimi ni klonil, ni odstopil od ciljev revolucije. Revolucionarni svet je uspešno prebrodil težave, uničil nasprotnike revolucije in zbral okrog sebe milijone delovnih ljudi.

Osnovni cilji egiptovske revolucije so bili:

1. Popolna osvoboditev Egipta. Izgon Angležev s področja Sueškega prekopa, rešitev sudsanskega vprašanja, Odprava vseh privilegijev imperialistov.

Ob četrti obletnici revolucije je Revolucionarni svet organiziral referendum za izvolitev predsednika republike in sprejetje nove ustave. Za predsednika republike je bil z ogromno večino glasov izvoljen Gamal Abdel Naser. Zanj je glasovalo 99,9% volivcev, 99,8% volivcev pa je glasovalo za novo ustavo. Jeseni bodo Egiptčani izvolili svoj prvi svobodni parlament.

Vlado mlade egiptovske republike pa čakajo še številne težke naloge.

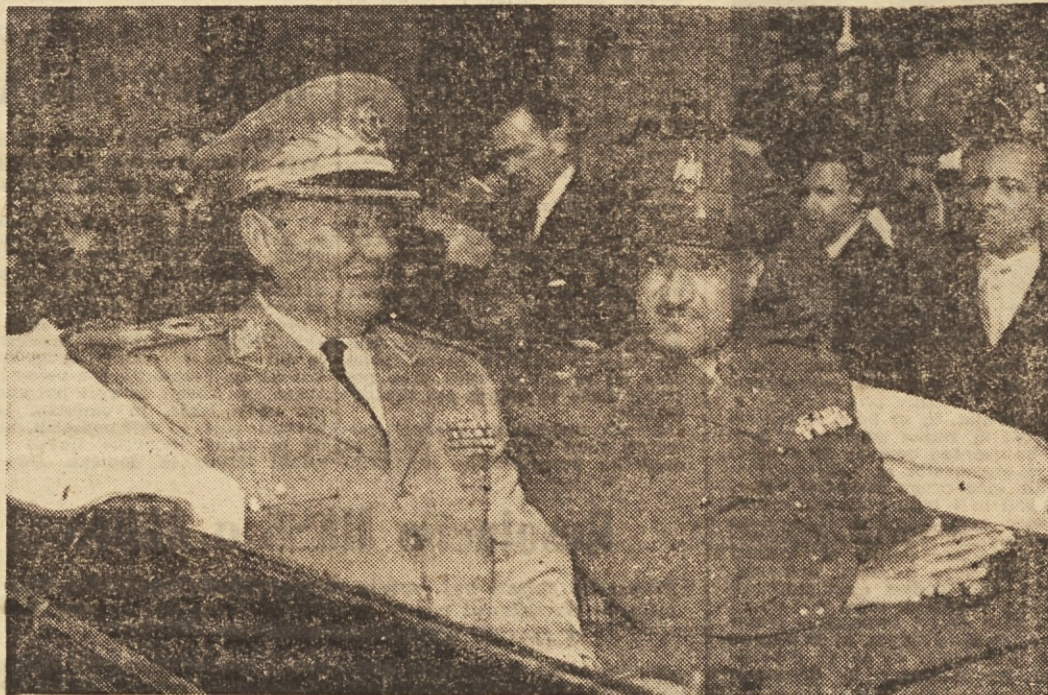
Egipt je agrarna dežela. Meri milijon kvadratnih kilometrov, plodne zemlje pa je le 35.000 kvadratnih kilometrov. Tu živi skoraj 20 milijonov ljudi. Vsako leto je milijon prebivalcev več. Sedemdeset odstotkov prebivalcev živi od kmetijstva. Čisti dohodek 16 milijonov felahov je lani znašal komaj 6 funtov letno na osebo.

Če se hoče Egipt osvoboditi revščine in lakote, potrebuje veliko vode, premagati mora puščavo, zgraditi industrijo, zboljšati transport.

Asuanski jez, ki so ga že začeli graditi, je temeljni kamen kmetijske in industrijske preobrazbe Egipta. Ko bo zgrajen, se bo površina obdelovalne zemlje povečala za 30%, pridelok pa za polovico. Pri njem bo zrasedlo novo industrijsko središče Egipta. Veliko industrijsko središče grade tudi pri Aleksandriji. Za ta ogromna dela pa potrebuje Egipt pomoč tujine, kajti njegov proračun nikakor ne bo zmogel tako velikih bremen. Če bodo izpolnili vse načrte o gospodarski preobrazbi Egipta, se bo dežela ob Nilu spremenila v deželo blagostanja.

V zadnjih štiri letih se je Egipt pod vodstvom Nasera pomembno uveljavil v mednarodnem življenju. Pridobitve egiptovske revolucije so navdušile napredne sile v arabskih deželah. Predsednik Naser je postal glavni pobornik solidarnosti arabskih dežel v njihovem boju za nacionalno neodvisnost. Boj proti kolonializmu je Egipt trdno povezal z drugimi azijsko-afriškimi deželami. Naser se je na konferenci v Bandungu uveljavil kot ena najpomembnejših osebnosti azijsko-afriškega sveta, ki se trga iz zaostalosti in pri tem nujno potrebuje pomoč visoko razvitih držav. Naser se je tudi uveljavil kot glavni pobornik aktivne koeksistence in protiblokovskega razpoloženja na Bliznjem in Srednjem Vzhodu. Zaradi svojega iskrenega in odločnega prizadevanja za mir in enakopravne odnose med narodi je pridobil velik mednarodni ugled.

Obisk predsednika Nasera v Jugoslaviji bo okreplil prijateljske jugoslovansko-egiptovske stike in skupna prizadevanja za porušenje blokovskih pregaj in uveljavitev duha koeksistence v odnosih med državami. Zato jugoslovanska javnost pozdravlja na obisk in predsednika Nasera kot voditelja egiptovskega ljudstva, ki je povedel Egipt iz teme zaostalosti, kot uglednega državnika, ki s svojo dejavnostjo veliko koristi miru in s razumevanju med narodi.

Iskrena in odločna pobornika aktivne koeksistence, borca za mir in enakopravne odnose med narodi: tovarniš Tito in predsednik Naser

egiptovskega ljudstva odpravila preteklost in povedla Egipt v boljšo bodočnost.

Gamal Abdel Naser je eden najmlajših predsednikov republike na svetu. Rojen je bil leta 1918, torej pred 38 leti. Pripada generaciji, ki se je v političnem življenju Egipta začela uveljavljati tik pred drugo svetovno vojno, ki je spremljala boje v Evropi in Aziji, sodelovala v zavznoskih vojaških akcijah, v bojih na egiptovsko-izraelski meji, in se v burnih dneh Egipta, ki so sledili palestinski vojni, uprla okupatorjem in domačim izkoriščevalcem.

Predsednik Naser je izšel iz skupine mladih ljudi, ki so se vključili v politično življenje Egipta kot iskreni in dosledni nasprotniki korumpiranega sistema. Ze s šestnajstimi leti je postal član tajne mladinske organizacije, ki se je bojevala za osvoboditev Egipta. V svoji knjigi »Filozofija revolucije« pravi, da je aktivno sodeloval v vseh gibanjih, političnih in socialnih, ki so jih bojevali za neodvisnost Egipta. Leta 1937 se je vpisal v vojaško akademijo. Bil je eden najboljših gojencev in izredno dober organizator. S svojimi tovariši je začel ustanavljati celice »Svobodnih oficirjev«, ki so bile prvi zametki revolucionarnega gibanja.

Naser je pazljivo in vztrajno proučeval zgodovino in razmere v Egiptu. Tako je spoznal, da se v sili izkoriščevalci zdru-

lišču. Celice »Svobodnih oficirjev« so delovale tudi na fronti. Vojski in oficirji so se junaško bojevali, toda nekaj je bilo gnilega v egiptovski vojski. Orožje je bilo pokvarjeno, v vrhovih vojske je vladala korupcija. Pripovedujejo, da je bil Naser med palestinsko vojno izredno hraber. Njegov bataljon je bil najboljši na bojišču. Živel je med vojski in jih bodril. Obenem pa neutrudno zbral pristaše revolucije in kreplil vrste »Svobodnih oficirjev«.

Naser se je vrnil v Kairo z bogatimi izkušnjami. Bil je prepričan, da Egipt ne bo mogel napredovati, dokler ne bo revolucija izgnala in uničila domačih in tujih izkoriščevalcev. Pripravljal se je na odločilni udar. Dne 23. junija 1952 so njegove enote obkolile Farukov dvor in izgnale protiljudskega kralja iz Egipta. To je bil začetek revolucije.

Predsednik Naser se je zavedal, da je izgon Faruka prvi ukrep revolucije, ki mu bodo morali slediti drugi. Upal pa je, da revolucionarno obdobje ne bo tako težko, kot je bilo. V svoji avtobiografiji piše, da je pričakoval, da se bo ljudstvo po izgonu Faruka kar samo zgrnilo okrog revolucionarnega sveta in da bo s tem zagotovljen hiter in miren razvoj. Toda izkoriščevalski sloji, ki jih je podpirala tujina, niso odložili orožja. Na svojo stran so pridobili tudi generala Nagiba, ki so ga mladi

2. Zboljšanje življenjske ravni prebivalstva. Prvi pogoj agrarna reforma.

3. Uničenje monopolizma.

4. Ustvariti novo armado, organizirano na demokratičnih načelih, ki bo sposobna varovati neodvisnost dežele.

5. Odpraviti vse ostanke fevdalizma v državnem in družbenem življenju.

Te cilje je egiptovska revolucija že dosegla. Angleži so se umaknili s področja Sueškega prekopa. Sudan je dobil neodvisnost. Angleško-egiptovska pogodba iz leta 1936 ne velja več.

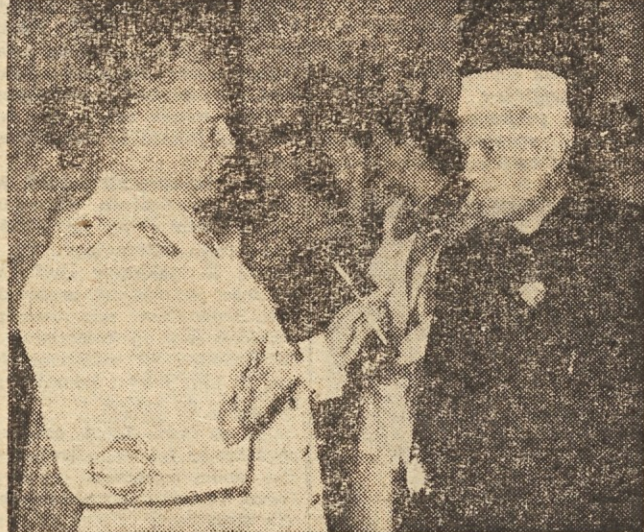
Z zakonom o agrarni reformi so vzeli veleposestnikom 200.000 hektarov zemlje. Zemljiški maksimum je zaenkrat 200 fedamov (fedan ima 42 arov). Odvzeto zemljo so razdelili felahom, ki se združujejo v kmetijske zadruge. Zemljo bodo morali plačati, toda šele v tridesetih letih.

Revolucionarni režim je uničil stare stranke, ki so delovale v prid domačih in tujih izkoriščevalcev. Razbil je reakcionarno versko organizacijo »Muslimanskih bratov«, obvaroval je revolucijo pred napadi pristašev »parlamentarne demokracije«, ki jim je pomagal Nagib in ki so za svojimi gesli skrivali željo po vrnitvi na staro. Ukrepi proti izkoriščevalcem in ukrepi za zboljšanje življenjske ravni so odprli oči milijonom delavcev in felahov, ki so se zbrali okrog Revolucionarnega sveta.

ZGODOVINSKO SREČANJE

Brioni, skupna majhnih in slikovitih otokov pred Istro, so že zapisani v svetovni zgodovini kot kraj pomembnih mednarodnih dogodkov. V zadnjih letih so mnogi ugledni državniki sveta obiskali te otoke in razpravljali z jugoslovanskimi voditelji, o mednarodnih dogodkih ter iskali možnosti za sporazumevanje in sodelovanje med narodi. Med najpomembnejšimi gosti, ki so v minulih letih obiskali Brione, so Bulganin in Hruščev, U Nu in Nehru, Dulles, grški kralj in cesar Etiopije.

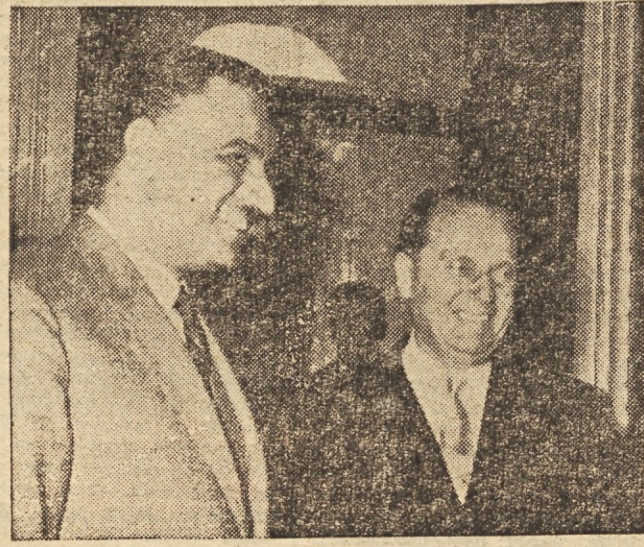
Te dni pa bodo Brioni spet v središču pozornosti vsega sveta. Na teh majhnih otokih pred Istro se bodo sestali trije najuglednejši državniki sveta, trije iskreni in odločni poborniki aktivne koeksistence med narodi in državami, predstavniki treh celin: Azije, Afrike in Evrope, trije nosilci novega duha v mednarodnih odnosih — tovariš Tito, indijski ministrski predsednik Nehru in predsednik egiptovske republike Naser.

O zgodovinskem srečanju na Brionih že danes veliko pišejo po vsem svetu. Vsi se strinjajo, da bo to izredno pomemben sestanek in da bo močno vplival na nadaljnje pomirjevanje v svetu. Kako tudi ne, saj imajo državniki, ki se bodo sestali na Brionih, ogromen mednarodni ugled in velike izkušnje v boju za mir in napredek. Vsi trije so se uspešno bojevali za neodvisnost svojih dežel. Tovariš Tito je organizator in voditelj junškega boja jugoslovanskih narodov med drugo svetovno vojno, edini, ki se je upal upreti stalinizmu in v boju proti stalinističnim naklepom tudi zmagal državnik, ki ni klonil pred nobenim pritiskom in v najtežjih letih hladne vojne obvaroval neodvisnost jugoslovanskih narodov. Predsednik Nehru je voditelj zmagovitega osvobodilnega boja indijskega ljudstva, državnik, ki je obvaroval neodvisnost Indije pred napadi mednarodnega imperializma, ki se je uprl blokovski razdelitvi sveta in tujemu vmešavanju v notranje zadeve azijskih držav. Predsednik Naser je voditelj gibanja, ki je izgnalo Anglee iz Egipta, ki je odbilo Egipt reakcionarnih sil in tujih plačancev, ki se je uspešno upro imperialističnim spletakom na Bližnjem in Srednjem vzhodu.

Boj teh treh državnikov pa ni bil pomemben samo za Jugoslavijo, Indijo in Egipt. Njehov boj je bil vzor mnogim narodom. In je še. Politika Tita, Nehruja in Naserja je prav zato tako pomembna, ker daje moralno silo narodom vsega sveta, da se upro vsem oblikam pritiska, izkoriščanja in zaslužnjevanja.

V obdobju hladne vojne so se napredne sile sveta združile v boju proti blokovski politiki, ki je potiskala svet v strahotno samouničenje. Državniki, ki se bodo te dni sestali na Brionih, so najuglednejši borci proti blokom, bojevniki za mir in enakopravno sodelovanje. Tito, Nehru in Naser so pobudniki idej aktivne koeksistence, ki danes zmagujejo. Dokumenti, podpisani v Delhiju, Kairu in Beogradu, so zgradili temelje novih odnosov med državami, odnosov, ki temelje na neodvisnosti, enakopravnosti, nevmešavanju v notranje zadeve drugih, na prijateljskem sodelovanju, boju proti blokom, mednarodni trgovini, pomoči bogatih nerazvilitim, na razorožitvi, kolektivni varnosti, v odnosi med državami in narodi, je že obradilo obilo sadov. Blokavske ostrbine se krhajo, sovražniški polagama postajajo prijatelji, osvobojeni narodi uspešno grade svojo boljšo bodočnost. Zato je razumljivo, da svetovna javnost pričakuje, da bo brionsko srečanje pospešilo proces zblizevanja narodov in odpravljanja ostankov hladne vojne ter obilo koristilo silam miru in napredka na svetu.

GOSPODARSKE KRIZE IN MEZDNI SPORI V VELIKI BRITANJI

Upravičene zahteve proletariata

V avtomobilski industriji odpustajo delavce — Pred stavko v jeklarski industriji. — Sindikati trde, da je vlada odgovorna za poslabšanje gospodarskih in socialnih razmer.

Angleška avtomobilska industrija je zašla v težavno gospodarsko krizo, največjo po drugi svetovni vojni. Avtomobilska družba »British Motor Corporation« je že odpustila 6000 delavcev, 49.000 delavcem pa je skrajšala delovni teden na tri ali štiri dni. Avtomobilska družba »Standard«, ki je pred meseci odpustila 1300 delavcev, je napovedala, da bo v kratkem odpustila še 1000 delavcev, za ostale delavce pa bo uvedla tridnevni delovni teden. Skrajšanje delovnega tedna napoveduje tudi družba »Rover Motor Company«, ki ima zaposlenih 4000 delavcev.

Odpusti v avtomobilski industriji so sprožili vihar nezadovoljstva v vsej Veliki Britaniji. Nekaj ur po objavi sklepa družbe »British Motor Corporation« o odpustu 6000 delavcev je Izvršni odbor britanskih sindikatov poslal ministru za delo in finančnemu ministru resolucijo, s katero opozarja vlado na pomembnost polne zaposlitve. V resoluciji je rečeno, da je vladna politika »prispevala k nastanku nevarnega gospodarskega položaja«. Izvršni odbor sindikatov poziva vlado, naj z odločnimi ukrepi zagotovi gospodarsko stabilnost, da »zaradi pomanjkanja načrtov, nadzorstva in jasnih gospodarskih ter socialnih perspektiv napor delavcev ne bodo zaman.« Tajnik sindikata avtomobilskih delavcev v Midlandu pa je izjavil, da je treba vlado odločno obsoditi zaradi položaja, ki je nastal, kajti prav politika vlade je odprla pot brezposelnosti.

Zaradi zmanjšanja prodaje motornih vozil doma in v tujini je angleška avtomobilska industrija

v prvih petih mesecih letošnjega leta proizvedla 45.000 avtomobilov manj, kakor v istem obdobju lanskega leta.

Predstavniki sindikata avtomobilskih delavcev so predlagali, naj bi odpravili grozečo brezposelnost z uvedbo 40-urnega delovnega tedna namesto sedanjega 49-urnega. Mezde pa bi ostale iste. — Delodajalci so ta predlog odklonili, češ da bi natožil avtomobilski industriji prevelika bremena. Angleški avtomobilski delavci zahtevajo, naj njihovo sindikalno vodstvo takoj napove splošno stavko. Nezadovoljstvo je tako veliko, da bo najbrž v kratkem izbruhnila stavka v vsej angleški avtomobilski industriji, pa če jo

bo sindikat napovedal ali ne. Stavka pa grozi tudi angleški jeklarski industriji. Ker so se izjalovila pogajanja za zvišanje mezd, ki so se začela že pred meseci, je sindikat prepovedal nadurno delo. Zaradi te prepovedi se je znižala britanska proizvodnja jekla za 300.000 ton. Pred dnevi je 14.000 strokovnjakov angleške jeklarske industrije sklenilo, da bo začelo 14. julija stavkati. Njihova stavka bi ohromila celotno industrijo jekla v Veliki Britaniji, kar pa bi seveda povzročilo zastoj tudi v drugih industrijskih vejah. V nekaj tednih bi ostalo brez dela kakih 4 milijone delavcev.

Veliko Britanijo pretresajo težavne gospodarske krize in mezdnih spori, ki jih angleška vlada najbrž ne bo mogla rešiti, ne da bi upoštevala upravičenih zahtev proletariata.

IZ AMERISKEGA DELAVSKEGA GIBANJA

650.000 DELAVCEV STAVKA

Ze skoro dva tedna staka 650.000 jeklarjev. — Stavkajoči zahtevajo zvišanje mezd, zagotovljen letni zaslužek in večji delež delodajalcev za socialno zavarovanje.

V zadnjih enajstih letih je bilo v jeklarski industriji ZDA pet večjih stavk. Zadnja je bila 1952. leta, trajala pa je le en dan, kajti delodajalci so kaj hitro popustili in sprejeli delavske zahteve.

Pred štiri leti, ko so ameriški jeklarji zadnjikrat stavkali, je bil položaj precej drugačen, kot danes. Zaradi hladne vojne in vojne na Koreji je svet potreboval obilo jekla, in ameriški jeklarski trusti so raje popustili, kot da bi zaradi delavske stavke izgubili kupce in dobičke. Danes

pa so si potrošniki jekla že ustvarili precejšnje zaloge, ameriški jeklarski magnati pa so pred nedavnim napovedali zmanjšanje proizvodnje. Zato so lahko veliko bolj trdovratni kot pred štiri leti. Vendar pa tudi sindikat trdovratno vztraja, naj delodajalci sprejmejo delavske zahteve.

Zahteve jeklarskega sindikata so v glavnem podobne lanskoletnim pridobitvam delavcev ameriške avtomobilske industrije. Najpomembnejše so: povečanje mezd za 63 centov na uro v treh letih, zagotovljen letni zaslužek, industrija naj prevzame stroške za socialno zavarovanje.

Zaradi stavke 650.000 jeklarjev (torej vseh članov jeklarskega sindikata) se je proizvodnja v ameriški jeklar. industriji zmanjšala za 90%. V prvem tednu stavke so ZDA izgubile 2 milijona ton jekla. Stavka pa vpliva tudi na druge industrijske veje. Kakih 40% vseh ostalih ameriških podjetij je moralo zmanjšati proizvodnjo.

Dne 2. julija so se začela pogajanja med predstavniki vlade, sindikata in delodajalcev. Rezultati pogajanj še niso znani.

Resolucija MKSS o Alžiru

Francoske oblasti naj izpuste zaprte alžirske sindikalne voditelje. — Sovražnosti naj se končajo in začno naj se pogajanja s pravnimi predstavniki alžirskega ljudstva.

Izvršni odbor Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov je sklenil, da bo poslal v Alžir svojo delegacijo, ki naj se prepriča o položaju v tej severnoafriški deželi.

V resoluciji, ki jo je ob tej priložnosti objavil, obsoja Izvršni odbor MKSS ukrep francoskih oblasti, ki so odklonile njegove predstavniki dovoljenje za prihod v Alžir. Resolucija pozdravlja alžirske sindikalne voditelje, ki jim je bila odvzeta svoboda in tiste, ki ob tveganju življenja še nadalje izpolnjujejo svoje sindikalne naloge, nujne za uvedbo demokratičnega režima v Alžiru.

Izvršni odbor MKSS zahteva, naj francoske oblasti takoj izpuste zaprte alžirske sindikalne voditelje, in pooblašča svoje generalnega sekretarja, da v primeru, če francoske oblasti ne bodo izpustile zaprtih sindikalnih voditeljev, pošlje Mednarodnemu uradu za delo protestno noto proti kršitvi sindikalnih svobod v Alžiru.

Izvršni odbor MKSS tudi pooblašča svojega generalnega sekretarja, da »uporabi« fonde za mednarodno solidarnost za pomoč družinam zaprtih alžirskih sindikalnih voditeljev.

Resolucija Izvršnega odbora Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov končno tudi zahteva, naj se končajo sovražnosti v Alžiru in začno »neposredna pogajanja s pravnimi predstavniki alžirskega ljudstva« o bodoči ureditvi Alžira.

To resolucijo je Izvršni odbor MKSS sprejel v dneh, ko so Al-

žirci s splošno stavko ob obletnici francoske zasedbe Alžira obsodili francoski kolonialni režim in zahtevali svobodo ter neodvisnost. Kakor poročajo iz Alžira, so v stavki sodelovali skoro vsi alžirski delavci, uslužbenci in trgovci.

ULBRICHTOV POZIV

V boju za skupne koristi nemškega delavskega razreda bosta obe nemški delavski stranki prav gotovo našli dovolj stičnih točk za sodelovanje.

Vzhodnonemška Združena socialistična stranka je spet pozvala zahodno nemško Socialno demokratsko stranko na razgovore in sodelovanje. Glasilo »vzhodnonemških socialistov« »Neues Deutschland« je pretekli petek objavilo članek pod naslovom »Prišel je čas za razgovore in sodelovanje med zahodnonemško Socialnodemokratsko stranko in vzhodnonemško Združeno socialistično stranko«. Članek je posvečen »konkretni možnosti sodelovanja in boja vseh naprednih sil v Nemčiji.«

To ni prvi poziv vzhodnonemške Združene socialistične stranke zahodnonemškim socialnim demokratom. Toda prvič se je zgodilo, da so v Vzhodni Nemčiji odkrito spregovorili o stvarnih možnostih sodelovanja vseh nemških socialističnih sil.

Članek v »Neues Deutschland« v začetku priznava, da je med vzhodnimi socialisti in socialnimi demokrati precej »razlik v stališčih« in da so »nekateri med njimi celo načelnega pomena«. Vendar »sedaj ne gre za to, da polemiziramo o preteklosti in se prepričamo o krivdi enih in drugih, ampak je treba ugotoviti, da imata obe nemški delavski stranki očeta — Marksa in Engelsa.«

V članku nadalje navajajo izjave Ollenhauerja in Ulbrichta, ter ugotavljajo, da se politični

liniji socialnih demokratov in socialistov v mnogih pogledih strukturno. Na teh temeljih naj bi začeli graditi skupno stavbo. Pri temeljni kamni so boj za mir, razorožitve, kolektivna varnost. Razen tega tega obstajajo še drugi skupni cilji, kot na primer uničenje nemškega militarizma, opozicija proti vojaški obveznosti v obeh delih Nemčije in zavračanje politične sile.

Pričakujejo, da bo tudi ta poziv doživel usodo vseh dosedanjih. Vodstvo zahodnonemške Socialnodemokratske stranke zaenkrat še nasprotuje sodelovanju z vzhodnonemško Združeno socialistično stranko, češ da se je informirojevska politika močno kompromitirala. Temu stališču zahodnonemških socialnih demokratov pa se pridružuje bojazen, da jih desničarske sile v Zahodni Nemčiji ne bi napadle zaradi stikov z vzhodnonemškimi socialisti. Zaenkrat bo torej najbrž tudi ta poziv naletel na glavo. Toda v boju za skupne koristi življenjske koristi nemškega delavskega razreda bosta obe nemški delavski stranki v prihodnosti prav gotovo našli dovolj stičnih točk za sodelovanje, kajti v skupnim bojem bodo lažje nemške napredne sile omogočile združitev Nemčije in učinkovite nastopile proti vsem sovražnikom nemških delavcev.

Argentinski pristaniški delavci so stavkali

V Buenos Airesu, glavnem mestu Argentine, so pred nedavnim stavkali pristaniški delavci. Stavkokazov ni bilo. Zaradi stavke je delo v pristanišču popolnoma zamrlo. Stavkajoči so zahtevali zvišanje mezd.